

Generaal-Majoor der Artillerie M. C. F. SIMON,
oud-Gouverneur der Koninklijke Militaire Academie.

Plaatsbepaling en Vuurregeling

BIJ DE

Vesting-Artillerie.

Dat het goed en vlug bepalen van de plaatsen van vijandelijke batterijen en het vaststellen van eene goede vuurregeling ¹⁾ voor de Vesting-Artillerie zaken van groot gewicht zijn, zal wel geen betoog behoeven.

Onbekendheid met de ligging der aanvalswerken maakt toch het artilleriesvuur voor den verdediger onmogelijk, terwijl, voor de te verkrijgen uitwerking, veel van de uit te vaardigen vuurregeling afhangt.

Daarom moet het verwondering wekken, dat, in de Reglementen der Vesting-Artillerie, bepaalde voorschriften, betreffende deze voorbereidende handelingen, ontbreken.

De wijze, waarop men zich voorstelt gegevens omtrent de ligging van vijandelijke batterijen te verkrijgen, is omschreven in Hoofdstuk C, Tweede gedeelte, van het Voorschrift op den Batterijdienst, het Schieten, de Waarneming en den Seindienst bij de Vesting-Artillerie.

In het kort komt de daar aangegeven methode op het volgende neer:

Van uit verschillende, op de kaart aangegeven punten van het terrein (peilposten), tracht men, met instrumenten geschikt tot het meten van horizontale hoeken, de batterijen te „peilen”, dat is, de hoeken te meten, waaronder eenig van uit den peilpost goed zichtbaar en tevens op de kaart voorkomend terreinvoorwerp en de aanvalswerken worden gezien.

Is dit op twee of meer peilposten ten opzichte van een zelfde batterij gelukt, dan kan men de ligging van die batterij op de kaart bepalen, door de verkregen richtingslijnen daarop te construeeren, daar het snijpunt dezer lijnen alsdan de plaats der batterij op de kaart aangeeft.

Ten einde de ligging van eenig punt (dus ook van de aldus verkregen snijpunten) op de kaart op gemakkelijke en eenvoudige wijze aan een ander te kunnen kenbaar maken, wordt gebruik gemaakt van zoogenaamde ruitenkaarten, zijnde gewone terreinkaarten, welke, door lijnen Noord-Zuid en Oost-West, verdeeld zijn in vierkanten van 4 cM. zijde, onderling te onderscheiden, doordien in elk vierkant een letter met een cijfer is geplaatst.

Een punt op die kaart wordt nu bepaald door het vierkant waarin

¹⁾ Door vuurregeling wordt verstaan de regeling van de wijze, waarop het geschutvuur over de verschillende aanvalswerken zal worden verdeeld.

het ligt en door de afstanden, in mM., waarop het zich respectievelijk van de Westzijde en van de Noordzijde van dit vierkant bevindt.

Voorgescreven is, dat men eerst het vierkant moet noemen, daarna den afstand tot de Westzijde en vervolgens den afstand tot de Noordzijde moet opgeven en dat, bij het neerschrijven, de getallen door een punt van elkander worden afgescheiden.

De uitdrukking D 46. 12. 36 heeft dus betrekking op een punt van de kaart, gelegen in het vierkant D 46 op 12 mM. van de Westzijde en op 36 mM. van de Noordzijde.

Verder dan het, in algemeene bewoordingen, aangeven van de wijze waarop het plaatsbepalen kan geschieden, gaan de reglementen niet.

Omtrent de plaats waarheen en de autoriteit waaraan de peilers de verkregen peilingen moeten berichten blijft men in het onzekere.

Het bovengenoemde Voorschrift vermeldt slechts (zie blzn. 96 en 97), dat de op de peilposten gemeten hoeken, *als dit verlangd wordt*, worden overgeseind.

Alleen zou men uit het gestelde in § 57a ¹⁾ blz. 20 van hetzelfde Voorschrift kunnen afleiden, dat de plaatsbepaling op de kaart in de afdeelingstations *kan* geschieden en dat elke A.-C. bevoegd is te beslissen of de plaatsbepaling al dan niet in zijn station zal worden uitgevoerd.

Zelfs als men aanneemt, dat de bedoeling van die § aldus juist is weergegeven, blijft het nog de vraag door wien de plaatsbepaling op de kaart zal worden uitgevoerd, voor het geval alle, of eenige of ook slechts een der A.-C.ⁿ het niet noodig oordeelen het uitzetten van hoeken op de kaart in hun station te verrichten.

Omtrent de vuurregeling, waarbij in elk geval met de uitkomsten der plaatsbepaling rekening moet worden gehouden, vindt men in de reglementen geen enkele aanwijzing, tenzij men uit het woordje „enz.“, voorkomende in de zooveen aangehaalde § 57a, zou willen afleiden, dat die regeling ook al door de A.-C.ⁿ kan geschieden.

Terwijl deze belangrijke zaken dus niet officieel geregeld zijn, heerschen bij de officieren van de Vesting-Artillerie daaromtrent zeer uiteenlopende meeningen.

Sommigen zijn van oordeel, dat de plaatsbepaling en de vuurregeling door elken A.-C. — voor zooveel zijne afdeeling betreft — zal moeten geschieden.

Anderen vermeenen, dat in de afdeelingstations wél de plaatsbepaling moet worden uitgevoerd, doch dat de vuurregeling in het groepshoofdkwartier moet worden vastgesteld.

Nog anderen stellen zich voor, dat zoowel het plaatsbepalen als het

¹⁾ § 57a. Indien de Afdeelingcommandant het noodig oordeelt het uitzetten en meten van hoeken op de kaart, enz., in het afdeelingstation te verrichten, zal de staat (Bijlage C) gebezigd worden.

vaststellen van de vuurregeling behooren tot de werkzaamheden van het, bij het groepshoofdkwartier ingedeelde, personeel van de Vesting-Artillerie.

Het komt mij niet gewenscht voor, dat omtrent deze zuiver artilleristische aangelegenheden zoo groot verschil van inzicht blijft bestaan en daar ik een beslist voorstander ben van het hierboven in de laatste plaats aangegeven stelsel, acht ik het niet ondienstig in het kort op te geven, welke voordeelen m. i. door de toepassing daarvan kunnen worden verkregen.

Zij zijn de volgende:

1°. *De plaatsbepaling zal nauwkeuriger kunnen zijn.*

Het zal toch in de meeste gevallen niet mogelijk wezen alleen uit de verkregen peilingen de ligging van de verschillende aanvalsbatterijen af te leiden.

Worden in de peilposten, kort na elkander, meerdere batterijen gepeild, dan verkrijgt de plaatsbepaler een groot aantal snijpunten, waaruit hij tot de ligging van een betrekkelijk gering aantal batterijen moet besluiten.

Zeer terecht is voorgeschreven, dat de peilers moeten opgeven op welk tijdstip de peiling is gedaan, opdat de bij elkander behorende richtingslijnen zouden kunnen worden uitgezocht; doch de peilers zullen hunne instrumenten hoofdzakelijk op de vlam, e. q. den rook, van het vijandelijk schot moeten richten en menigmaal zal het voorkomen, dat, op nagenoeg hetzelfde oogenblik, uit twee of meer vijandelijke opstellingen een schot valt.

Bovendien, zij, die wel eens oefeningen in het plaatsbepalen hebben bijgewoond, zullen zich herinneren, hoe weinig men op de juistheid der inkomende tijdsopgaven kan staat maken.

Grondige kennis van het terrein, dat door den vijand wordt bezet gehouden, is van het grootste gewicht.

Kan de peiler, op grond van die kennis, bij het overseinen van den gemeten hoek, nog eenige nadere aanduiding geven, b. v. „heeft be-, trekking op eene batterij gelegen aan den A-weg”, dan zal dit het nemen der beslissing zeer vergemakkelijken ¹⁾.

Het zal echter niet dikwijls voorkomen, dat de peilers in staat zijn dergelijke nadere aanduidingen te verschaffen.

Slechts zelden zal men beschikken over geoefende peilers, die voldoende bekend zijn met het aanvalsterrein, vooral wanneer dit niet in de nabijheid der vredesgarnizoenen is gelegen; voorts zal de vijand zijne batterijen zóó gedekt aanleggen, dat ook de peiler alleen gegevens omtrent de richting, waarin zij zich bevinden, kan verkrijgen, terwijl men, ten slotte, wel kan aannemen, dat een eventueele aanvaller rookzwak buskruit zal bezigen, in welk geval men gedurende den nacht

¹⁾ Ik zou dan ook gaarne zien, dat een bepaling in dien zin in onze reglementen werd opgenomen.

zal moeten peilen, waarbij het verzamelen van nadere gegevens door de peilers natuurlijk vervalt.

Bezit de plaatsbepaler voldoende terreinkennis, dan zal hij dikwijls reeds dadelijk enkele snijpunten kunnen doen wegvallen, uit overweging, dat het terrein ter plaatse niet geschikt is voor batterijbouw, b. v. omdat het te drassig is, omdat het gemakkelijk is in te zien, omdat er geen bruikbare aanvoerwegen zijn, enz.

In den regel zullen echter ook dan nog meerdere snijpunten overblijven.

Het groepshoofdkwartier komt nu zeer in het voordeel, omdat op de eindbeslissing ook nog gegevens van invloed kunnen zijn, welke daar wel, doch aan de afdeelingstations niet ter beschikking zullen staan.

Het groepshoofdkwartier toch is in rechtstreeksche draadgemeenschap met de zoogenaamde groepsobservatieposten voor algemeene waarneming, met de standplaatsen van vakcommandanten, met de permanente werken, met de hoofdkwartieren van nevensgroepen en met het liniehoofdkwartier.

De personen, geplaatst in de groepsobservatieposten voor algemeene waarneming van het voorterrein en de vakcommandanten, die verkenningspatrouilles zullen doen uitzenden, kunnen dikwijls bruikbare gegevens, b. v. betrekking hebbende op transportenmateriëel, op werkzaamheden tot het herstellen van gemeenschapsmiddelen, enz., verstrekken.

De waarnemers op de permanente werken, die gehouden zijn zooveel mogelijk tot de plaatsbepaling mede te werken en eenige kilometers dichter bij den vijand zijn geplaatst dan die op de peilposten, zenden hunne peilingen, door tusschenkomst van den fortcommandant, naar het groepshoofdkwartier.

De ten behoeve van de plaatsbepaling uit te zenden patrouilles (methode REITSMA)¹⁾ zullen de c. q. verkregen uitkomsten op het naastbijgelegen permanente werk inleveren, vanwaar deze weder het groepshoofdkwartier bereiken.

¹⁾ De hierbedeelde wijze van plaatsbepalen, voorgesteld door den Luitenant REITSMA, is een planchetmethode.

De peiler, voorzien van een planchet, waarop een terreinkaart, begeeft zich naar eenig punt van het terrein, dat hij voor zijn doel geschikt acht en geeft dit punt, door het prikken van een naald, op de kaart aan.

Na de kaart nauwkeurig georiënteerd te hebben, tracht hij, steeds langs die naald blijvende kijken, een tweede naald in de kaart te prikken, in de richting waarin hij een vijandelijk schot ziet vallen.

Gelukt dit, dan zal de vurende batterij gelegen zijn in de lijn — mits voldoende verlengd —, welke de beide naalden vereenigt.

Door dezelfde handeling, ten opzichte van dezelfde batterij, op een ander punt van het terrein te herhalen, heeft hij, door de lijnen zóó te verlengen, dat zij elkander snijden, de plaats der batterij bepaald.

Het voordeel dezer methode is daarin gelegen, dat men ook de plaatsen van gedekt liggende batterijen, mits men ze slechts voldoende kan naderen, met juistheid kan opsporen.

Evenzoo zullen berichten, afkomstig van kabelballons, spionnen, deserteurs, postduiven, enz., enz., al of niet door tusschenkomst van andere organen, wel tot het groepshoofdkwartier, doch niet tot de afdeelingstations doordringen.

Al dergelijke gegevens zullen die, afkomstig van de peilposten, kunnen aanvullen en de kans op mistasten bij de plaatsbepaling verminderen.

2°. De plaatsen der vijandelijke batterijen zullen eerder bekend kunnen zijn.

Uit het voorgaande blijkt, dat men in het groepshoofdkwartier over meerdere gegevens voor de plaatsbepaling kan beschikken, dan in de afdeelingstations.

Men zal gemakkelijk inzien, dat hierdoor de kans ontstaat, dat men aldaar ook spoediger voldoende gegevens bijeen zal hebben om omtrent de ligging der vijandelijke batterijen eene beslissing te nemen.

Ook wordt, althans wanneer de regeling van het vuur niet aan de afdeelingcommandanten wordt overgelaten, door het uitschakelen van de afdeelingstations, eenige besparing van tijd verkregen.

3°. Het aan te leggen electricch dradenmet zal veelal minder uitgebreid kunnen zijn en in elk geval zal de aanleg er van minder tijd kosten en minder arbeid vorderen.

Het groepshoofdkwartier, de standplaatsen van de vakcommandanten en de peilposten zullen ongeveer in dezelfde lijn moeten komen en zoover achter de weerstandslijn, dat eene ernstige beschieting door den vijand niet waarschijnlijk is.

De afdeelingstations zullen meer naar voren, niet zeer verwijderd van de batterijen, worden gevestigd.

Zowel het groepshoofdkwartier als de bureelen der vakcommandanten zullen in bewoonde plaatsen worden ingericht, terwijl draadgemeenschap tusschen die bureelen en dat hoofdkwartier niet kan worden gemist.

Voor de peilposten zal men hooge punten kiezen; voornamelijk komen hiervoor in aanmerking torens, welke nagenoeg uitsluitend in bewoonde plaatsen worden aangetroffen.

Leidt men nu, wat geen bezwaar op zal leveren, de berichten van de peilposten buiten de standplaats van het groepshoofdkwartier over de bureelen van de vakcommandanten, dan zal men, in de meeste gevallen, slechts korte verbindingen, binnen den bebouwd kom der gemeente, behoeven aan te brengen, en wel, daar waar het groepshoofdkwartier is gevestigd tusschen de torens van de plaats en dat hoofdkwartier en in de standplaatsen der vakcommandanten tusschen de torens en de bureelen van die commandanten.

Er zullen natuurlijk ook peilposten zijn in of in de nabijheid van bewoonde plaatsen, welke geen groeps- of vakcommandant herbergen.

Het rijkstelegraafnet is echter zóó uitgebreid, dat men veilig mag aan-

nemen, dat die plaatsen reeds in vreedstijd in telegrafische of telefonische gemeenschap zijn met de plaats eventueel door het groepshoofdkwartier in te nemen en het zal, onder die omstandigheden, weinig arbeid kosten de peilposten en dan ook het groepshoofdkwartier in het rijksnet op te nemen.

Mochten er ernstige bezwaren zijn tegen het, op deze wijze, in beslag nemen van rijkslijnen, dan blijft toch het groote voordeel, dat men, voor nieuw aan te brengen hangende lijnen, de telegraafpalen reeds geplaatst vindt.

Tegenover dat alles staat nu, dat men, bij het opdragen van de plaatsbepaling aan de afdeulingscommandanten, bepaalde verbindingen tusschen de peilposten en de afdeulingsstations zal moeten maken, waarbij men niet met bovengrondsche geleiding zal kunnen volstaan.

4o. Men zal met minder personeel voor de plaatsbepaling op de kaart kunnen volstaan.

Dit is van te meer gewicht, nu de berichten van de peilposten, bij gebruik van rookzwak buskruit door den aanvaller, ook en vooral des nachts zullen inkomen.

Aangezien alles, wat betrekking heeft op de sterkte en de samenstelling van de eventueel te vormen groepshoofdkwartieren, vertrouwelijk behandeld wordt, zal daarover hier niet worden uitgeweid.

Men kan evenwel a priori aannemen, dat in de formatie van het hoofdkwartier eener groep eenig personeel van de Vesting-Artillerie — officieren, onderofficieren en minderen — is of zal worden opgenomen.

De plaatsbepaling op de kaart zal voorzeker geen voortdurenden arbeid vorderen; dikwijls zullen de van de peilposten inkomende berichten elkander met groote tusschenruimten opvolgen.

Men mag echter de door de peilers bekend geworden gegevens niet laten liggen; zij moeten onmiddellijk behandeld worden en wel, in de eerste en voornaamste plaats, omdat het, voor de vuurregeling, van het meeste gewicht is, zoo spoedig mogelijk bekend te zijn met de ligging der aanvalsbatterijen, en voorts om mogelijke opeenhooping van berichten, waardoor verwarring kan worden gesticht, te voorkomen.

Het personeel voor de plaatsbepaling zal dus altijd bij de hand moeten zijn.

Bij eene doelmatige indeeling van den dienst bij het groepshoofdkwartier, zal het mogelijk zijn te zorgen, dat altijd eenig personeel, met de plaatsbepaling vertrouwd, aldaar aanwezig is.

Worden de afdeulingscommandanten met de plaatsbepaling belast, dan zal men, voor dien dienst, *aan elk afdeulingsstation* evenveel personeel van de Vesting-Artillerie moeten toevoegen als daarvoor, in het groepshoofdkwartier, beschikbaar zal moeten worden gehouden.

5o. Voor den dienst der plaatsbepaling zal men, in de afdeulingsstations, geen personeel van de Vesting-Artillerie beschikbaar kunnen stellen.

Wanneer de plaatsbepaling aan de afdeulingscommandanten wordt

toegewezen, dan zal men voor die commandanten de mogelijkheid moeten scheppen, om aan die opdracht te kunnen voldoen, door bij hunne stations voldoende artilleriepersoneel in te deelen.

Volgens het „Voorschrift op den Batterijdienst enz.”, A. Batterijdienst §§ 15, 20, 55 en 56 moet men, in den regel, rekenen:

a. voor eene batterij voor den geschutstrijd, bewapend met 4 vuurmonden, op eene bezetting van

5 onderofficieren of korporaals en
31 kanonniërs, ¹⁾

en bovendien op eene aflossing van gelijke sterkte;

b. voor een afdeelingstation, op:

1 kapitein of luitenant (A.-C.),
1 onderofficier of korporaal,
1 of 2 hoornblazers,
1 of 2 ordonnansen,
1 telefonist per batterij voor de verbinding met het afdeelingstation,
1 telefonist in het afdeelingstation,

en bovendien weder op eene aflossing van gelijke sterkte.

Ieder artillerie-officier nu, die wel eens, b. v. voor de samenstelling van de memorie van verdediging eener groep of ten behoeve van de oefeningen in den vestingoorlog op de kaart, eene „Indeeling van het personeel voor de tusschenbatterijen en het groepspark” heeft ontworpen, kan weten, welk een verschrikkelijk gebrek aan personeel van de Vesting-Artillerie — zoowel wat officieren als onderofficieren, korporaals en kanonniërs betreft — er bestaat.

Wanneer men tot grondslag neemt de organieke oorlogssterkte der compagnieën ²⁾, welke sterkte, voor zooveel het kader betreft, zeer waarschijnlijk niet bereikt zal worden, dan blijkt:

1°. dat er, in het meest gunstige geval, *hoogstens* genoeg personeel beschikbaar zal zijn om, bij elke batterij van 4 stukken, 1 onderofficier, 2 korporaals en 8 ³⁾ kanonniërs, benevens eene aflossing van gelijke sterkte, in te deelen; en

¹⁾ Hierbij is er, met het oog op gebrek aan kader, reeds op gerekend, dat kanonniërs als stukcommandant zullen optreden.

²⁾ De compagnie gerekend op 200 kanonniërs.

³⁾ Dat is dus, per vuurmond, 2 kanonniërs; de ontbrekende kanonniërs worden vervangen door soldaten van de infanterie (handlangers).

Uit het bestaan van dezen toestand, welke waarlijk niet te ongunstig is voorgesteld, en waarin, binnen afzienbaren tijd, geen verbetering te verwachten is, volgt m. i. onverbiddelijk, dat een eerste oefeningstijdperk van slechts 8 maanden voor den milicien van de Vesting-Artillerie veel te kort is.

De beide kanonniërs per stuk zal men resp. als stukcommandant en als richter indeelen.

Komt een kanonniër te ontbreken, dan zal de eenig overblijvende bij het

2°. dat men gedwongen is het aantal batterijen per afdeeling veel te groot te nemen, om het aantal afdeelingen te doen overeenstemmen met de helft van het aantal artillerie-officieren.

Hoezeer de overtuiging bestaat, dat men, in oorlogstijd, aan alle kanten kader van de Vesting-Artillerie te kort zal komen, kan zeker wel blijken uit het feit, dat men, aan Hoogerhand, wenscht, dat ook de korporaals geschikt zullen zijn om, bij het vuren met granaten of brisantgranaten, als batterijcommandant op te treden.

Men zal moeten toegeven, dat er, onder die omstandigheden, niet aan kan worden gedacht, aan de afdeulingscommandanten personeel voor de plaatsbepaling toe te voegen.

6°. De afdeulingscommandant is niet meer aan zijn station gebonden; hierdoor zal de kans op eene goede leiding van het artillerievuur zeer vergroot worden.

Voor de vuurregeling en dus voor de te verkrijgen uitwerking is de plaatsbepaling van zóó groot gewicht, dat het volstrekt noodig zal zijn haar onder toezicht en verantwoordelijkheid van artillerie-officieren te doen uitvoeren.

Daar er nu geen artillerie-officieren zijn om aan de afdeulingscommandanten toe te voegen en het, op grond van de, hiervoren onder 4°. aangegeven, redenen noodzakelijk is de berichten, welke telkens van de peilposten kunnen inkomen, onmiddellijk te behandelen, zal de afdeulingscommandant, wanneer de plaatsbepaling in de afdeulingsstations moet geschieden, zich persoonlijk daarmede moeten belasten en dus aan zijn standplaats gebonden zijn.

In dat geval echter, kan men de afdeulingsstations wel afschaffen en de afdeulingscommandanten, ergens in een lokaal, zoo dicht mogelijk bij den groepscommandant, vuurbevelen laten invullen.

De taak van den afdeulingscommandant is echter, naar mijne meening, een geheel andere; veel meer omvattend, veel moeilijker, maar ook veel nuttiger.

Het reglement geeft dan ook aan 1): „de afdeulingscommandant is „belast met de leiding van het vuur” en verder 2): „hij overtuigt zich,

stuk de functiën van stukscommandant en richter te gelijk moeten waarnemen.

Men moet dus wel eischen, dat nagenoeg alle kanonniërs van de Vesting-Artillerie — vrijwilligers en miliciens — in staat zullen zijn om, onder de ongunstige omstandigheden, dat de geschutbediening uit ongeoeffend personeel bestaat en dat de kanonniërs geen autoriteit aan een militairen graad kunnen ontleenen, behoorlijk als stukscommandanten kunnen optreden.

Er zal toch waarlijk niet beweerd kunnen worden, dat de tijd, welke, na aftrek van de dagen waarop garnizoens-, kazerne- en andere diensten worden verricht, van de 8 maanden voor oefening overblijft, voldoende is om betrouwbare stukscommandanten te vormen.

1) Voorschrift op den Batterijdienst, enz., bladz. 19, § 51.

2) Voorschrift op den Batterijdienst, enz., bladz. 20, § 58.

„dat de vuurbevelen goed worden uitgevoerd en neemt daartoe de noodige maatregelen”.

Juist omdat de batterijcommandanten slechts onderofficieren, ja soms slechts korporaals zullen zijn, zal de afdeulingscommandant, om zoo te zeggen, de Algemeene Batterijcommandant in de afdeeling moeten wezen.

Van alle zijden zullen de verzoeken om hulp, voor- en toelichting tot hem komen en het zal hem veelal moeilijk vallen te beslissen, waar zijne tegenwoordigheid het meest dringend vereischt wordt.

Neen, de werkkring van den afdeulingscommandant ligt niet in zijn station en hij kan zich dus niet met de plaatsbepaling bezig houden.

Om zijn drukke betrekking werkelijk goed te kunnen vervullen, zal het zeer noodig zijn hem meer dan 2 ordonnansen ¹⁾ toe te voegen en zoowel den afdeulingscommandant als de ordonnansen te voorzien van middelen om zich snel en gemakkelijk te kunnen verplaatsen, te meer, omdat men, zooals reeds werd aangestipt, wel gedwongen zal zijn de afdeelingen veel te groot te nemen.

7°. De vuurregeling zal vlugger en meer overeenkomstig de eischen van den toestand kunnen worden vastgesteld; zij zal dus meer stabiel kunnen zijn.

Zooals in het eerste gedeelte van dit opstel reeds werd medegedeeld, wordt wel eens de meening verkondigd, dat niet alleen de plaatsbepaling in het afdeulingsstation thuis behoort, doch dat ook de vuurregeling door den afdeulingscommandant, voor zooveel zijne afdeeling betreft, behoort te geschieden.

Het reglement verzet zich hiertegen; daarin wordt toch voorgeschreven ²⁾, dat de afdeulingscommandant de vuurbevelen voor de batterijen zijner afdeeling opmaakt, „in verband met de door hem ontvangen bevelen”.

Evenwel, dit bezwaar is niet groot; reglementen, vooral ook die voor het Nederlandsche leger, zijn veranderlijk.

Doch, met allen eerbied verschuldigd aan de opinie van anderen, moet ik eerlijk verklaren, dat ik niet begrijp, hoe men, de vuurregeling aan de afdeulingscommandanten overlatende, tot eene rationeele verdeling van het artillerievuur zal geraken.

Men zal natuurlijk niet willen, dat elke afdeulingscommandant, zonder zich aan zijn collega's te storen, geheel naar eigen inzichten, de doelen aanwijst, welke zijne batterijen zullen beschieten, immers, dan zal waarschijnlijk elke afdeulingscommandant toegeven aan de neiging om juist die batterijen onder vuur te doen nemen, welke aan zijne afdeeling de meeste schade berokkenen.

Er zal dus overleg gepleegd moeten worden, niet alleen met de commandanten van nevenafdeelingen, doch ook met de commandanten van

¹⁾ Dit behoeven natuurlijk geen artilleristen te zijn.

²⁾ Voorschrift op den Batterijdienst, enz., blz. 20, § 57.

permanente werken, die, voor zooveel de in de werken opgestelde vuurmonden aangaat, eigenlijk ook afdeulingscommandanten zijn, en met de commandanten van zoogenaamde nevenbatterijen, welke niet in eenig afdeulingsverband zijn opgenomen.

Hoe zal dat overleg moeten plaats hebben?

Draadgemeenschap bestaat niet, noch tusschen de afdeulingscommandanten onderling, noch tusschen de afdeulingsstations en de permanente werken.

Moeten er vergaderingen van afdeulings- en fortcommandanten belegd worden?

Gesteld dit ware mogelijk, welk een tijdverlies zou daarvan het gevolg zijn!

En hoe te handelen als men niet tot overeenstemming kan geraken?

De moeilijkheden liggen voor het grijpen en zijn vrijwel onoverkomelijk.

M. i. moet de vuurregeling niet anders zijn dan eene verzameling schietopdrachten voor de afdeulings-, fort- en op zichzelf staande batterijcommandanten, uitgaande van het groepshoofdkwartier. Daar komen alle draden te zamen, daar alleen kan men den toestand in zijn geheel overzien, daar alleen kan men dus weten, welke aanvalswerken op een gegeven oogenblik aan de verdediging het meeste nadeel toebrengen en derhalve het eerst moeten worden bekampt.

Geschiedt de plaatsbepaling op de kaart in de afdeulingsstations en wordt de vuurregeling in het groepshoofdkwartier vastgesteld, dan zal, dunkt mij, het opmaken van de schietopdrachten minder vlug van stapel loopen, dan wanneer ook de plaatsbepaling in het groepshoofdkwartier is uitgevoerd.

In het eerste geval toch zullen de uitkomsten van de plaatsbepaling, in het afdeulingsstation verkregen, naar het groepshoofdkwartier worden overgeseind.

Daar echter kunnen, zooals onder 1°. werd uiteengezet, van verschillende zijden, berichten zijn ontvangen, waarvan men weet, dat zij in de afdeulingsstations niet bekend kunnen zijn en welke aanduidingen kunnen bevatten omtrent de ligging van aanvalsbatterijen.

De groepscommandant of hij, die, in zijn naam, de vuurregeling moet vaststellen, zal geneigd, beter gezegd verplicht, zijn, de van de afdeulingsstations ingekomen opgaven aan deze berichten te toetsen en, zoo daardoor twijfel ontstaat, zal het vragen van inlichtingen niet achterwege mogen blijven.

Dat hierdoor veel kostbare tijd verloren zal gaan, welke, bij plaatsbepaling in het hoofdkwartier, bespaard zou zijn geworden, is niet twijfelachtig.

Het zou niet moeilijk zijn nog meerdere voordeelen op te sommen, welke verkregen kunnen worden, door de plaatsbepaling en de vuur-

regeling beide aan het artillerie-personeel van de groepshoofdkwartieren op te dragen.

Ik zal het echter hierbij laten, gedachtig aan het spreekwoord: qui prouve trop, ne prouve rien.

Zooals gezegd, is het bovenstaande eene poging om tot meer eenheid van opvatting omtrent de besproken gewichtige aangelegenheden te geraken.

Moge die poging eenig succes hebben!

Gorinchem, Januari 1900.

J. VERVLOET,
Kapitein van de Artillerie.

Kader bij de Vesting-Artillerie.

Een belangrijke stap werd onlangs gedaan op het terrein der kaderquaestie bij ons Wapen door de aanschrijving van Hoogerhand, met betrekking tot de opleiding van de onderofficieren tot batterijcommandanten en van de korporaals tot sectiecommandanten.

Met reden mag worden ondersteld, dat de oplossing van de zeer moeilijke vraag, hoe de verschillende functies van batterij-, sectie- en stukcommandant over de verschillende graden kunnen worden verdeeld, nabij is.¹⁾

Het zij mij vergund, met bescheidenheid eene regeling voor te dragen, die het moeilijke vraagpunt afdoende zou kunnen regelen.

1°. *Batterijcommandanten.*

Voor deze functie worde een distinctief vastgesteld en daaraan eene gratificatie verbonden.

De eischen aan deze categorie moeten zoo hoog mogelijk gesteld worden. Waar volmaking onzer schietvaardigheid het hoofddoel en al het andere slechts middel is, moet ook het verkrijgen van het distinctief niet dan met inspanning bereikbaar zijn. Willen we het schieten in eere houden, zoo behooren we hooge eischen te stellen, niet alleen aan de kennis, maar ook aan het kunnen van den batterijcommandant. Flinkheid in het optreden en zelfstandigheid staan hier hooger dan schoolbordkennis.

Het distinctief of het radicaal moet in de eerste plaats worden bezeten door alle „vuurleiders” en officieren en zal verder slechts bereikbaar moeten zijn voor de beste der overige onderofficieren en niet dan na grondige theoretische en practische opleiding.

Als overgangsmaatregel zou telken jare per compagnie één onderofficier met het radicaal kunnen worden begiftigd. Het betrekkelijke onderzoek zou moeten plaats hebben in de Legerplaats, gedurende de schietoefeningen der compagnieën, waarbij natuurlijk opdracht, vuurmonden, munitie, enz., voor den aspirant onbekend moeten blijven. Het verleenen van het radicaal geschiede door den Regimentscommandant.

Officieren, die het radicaal niet bezitten, behooren bij hun korps een cursus te volgen en ontvangen het niet, alvorens mede aan de Artillerie-

¹⁾ De na het neerschrijven dezer regelen gekomen afdoening heeft deze verwachting niet geheel bevredigd.

Schietschool voor batterijcommandant geschikt te zijn beoordeeld. Het betrekkelijke onderzoek geschiede echter eveneens bij het korps.

De vaandrig behoort tot verkrijging van het radicaal bij de Artillerie-Schietschool een uitsluitend practischen cursus te doorloopen.

Het onmiddellijke gevolg van deze bepalingen zou zijn, dat de kennis van het schieten bij het Wapen, ook door het gevraagde onderzoek, in hooge mate bevorderd zou worden. En, het zij met bescheidenheid be-toogd, met die kennis is het in menigerlei opzicht onvoldoende gesteld.

Natuurlijk krijgen we op deze wijze geen voldoende aantal batterij-commandanten, om alle geschutopstellingen in oorlogstijd daarmede te bezetten. Dit is ook echter in het minst niet noodig. De batterijcommandant, door mij bedoeld, is slechts noodig, waar het schieten tot zijn volle recht komt, t. w. in de batterijen voor den geschutstrijd en op de voorfronten der werken. Niet eenmaal is het noodig daarbij op aflossing te rekenen en zal per batterij, onder omstandigheden, op niet aangevallen fronten, zelfs met nog minder volstaan kunnen worden.

2°. *Sectiecommandanten.*

Alle andere geschutopstellingen, aldus die tegen stormenderhandsche aanvallen dienen, kunnen gecommandeerd worden door sectiecommandanten. Aan deze functie moet mitsdien de capaciteit kunnen worden toegekend, om een vuur tegen troependoel op korte afstanden te kunnen afgeven. Met opzet gebruik ik het woord „leiden” hier niet, als zijnde minder op zijne plaats.

Het moet m. i. mogelijk zijn, de tegenwoordig aan den sectiecommandant gestelde eischen in genoemden geest uit te breiden, wanneer slechts het vuren tegen troepen op de korte afstanden volgens eenvoudiger beginsel geschiedt. Het gebruikelijke stelsel van grensschieten en contrôleschieten is zóó moeielijk, dat zelfs goede vuurleiders van dit vuur dikwerf niet veel te recht brengen. In de plaats ervan zou ik dan ook, conform de Oostenrijksche schietregels, als regel willen doen vuren met de gegevens voor den afstand, waarop het doel wordt waargenomen. In eene goed voorbereide batterij kan men zich in dezen geen 100 M. vergissen, althans in onze verdedigingsstellingen. Dergelijke vuursoort is voorts gewenscht, omdat bijna alle opstellingen tegen stormaanvallen uit twee stukken bestaan, waarmede het vuren tegen troepen op de wijze van onze schietregels onmogelijk is.

Letten we nu nog op de omstandigheid, dat alle voorbereidingen bij dit vuur vooraf kunnen getroffen worden en dat het vuren tot den grootsten eenvoud is teruggebracht, dan moet het mogelijk zijn, om door artilleristisch minder ontwikkelden onder het kader, doch niettemin flinke mannen, de batterijen tegen stormenderhandsche aanvallen te doen bezetten.

Voor de functie van sectiecommandant moeten in de eerste plaats alle onderofficieren kunnen worden aangewezen. Een distinctief of radicaal als zoodanig, is dus voor hen niet noodig of gewenscht. Hunne opleiding zou zich moeten richten, boven de gewone verplich-

tingen in de sectie, op het vuren uit opstellingen van 2 of 4 vuurmonden tegen troepen op den waargenomen afstand.

Voor de korporaa's, zoowel milicien- als reserve-korporaa's, moet een prikkel worden gegeven, om zich voor sectiecommandant te bekwamen. Ook zij kunnen deze functie vervullen, wanneer het hun slechts niet aan flinkheid van karakter ontbreekt, want deze geeft hier de beslissing. Die prikkel kan worden gegeven door op overeenkomstige wijze als voor de batterijcommandanten een distinctief met gratificatie vast te stellen.

Voor de overige korporaa's acht ik de functie van stukscommandant een zeer voldoende eisch.

3°. *Stukscommandanten.*

Eenerzijds onder den invloed van buitenlandsche voorschriften, berekend op organisatiën, die voor ons onbereikbaar zijn; anderzijds door de neiging de compagnie vesting-artillerie eene taak toe te vertrouwen, die zij toch niet vervullen kan, heeft zich allengs de richting ontwikkeld, die van elken graad capaciteiten vergt, niet strookende met de mate van ontwikkeling en oefening, die aan dezen graad billijkerwijze kunnen worden gesteld.

Het wil mij voorkomen, dat daardoor de aandacht is afgeleid van eene der gewichtigste functies, nl. het commando van het enkele stuk.

Is de taak van batterij- en sectiecommandant meer op de vuurleiding gericht, die van den stukscommandant bepaalt zich bijna uitsluitend tot de technische behandeling van het materieel. Het geldt hier niettemin eene functie van het grootste gewicht, want de vuurmond is eene machine, die meer zorg en oplettendheid vereischt, dan menig een bedenkt. „Ik ben meer bevreesd voor de eigen bediening, dan voor 's vijands vuur”, placht een voormalig hoofdofficier van groote artilleristische bekwaamheid te zeggen. Die vrees is geenszins ongemotiveerd bij het ongekende expansievermogen, dat men van ons vesting-artilleristen vraagt. Men leze MÜLLER's beschrijving van den aanval op Straatsburg en men zal gewaar worden, wat ongeoeffende bedieningen voor onheil stichten. Een nachtelijk vuur met ongeschoolde bediening maakt eene geheele batterij ongevechtsvaardig.

De ziel der bediening is de stukscommandant. Zijne taak is niet gering en reeds voor de schouders van menig korporaal zwaar genoeg, zoo niet te zwaar.

Onze eerste zorg zal zich dan ook hebben te richten op de grondige vorming van deze categorie, die in grooten getale moet aanwezig zijn. Liever geen sectiecommandanten in de batterij, dan de stukken niet voldoende geëncadreerd. Ik vermeen zelfs, dat in onze voorschriften voor de indeeling der bedieningen de vervulling van het sectiecommando facultatief zou mogen worden gesteld. Het zou groote aanbeveling verdienen zulks te doen, ten einde het zwaartepunt naar het stukscommando te verleggen.

Voor de opleiding tot laatstgenoemde functie mankeert het ons voor

het tegenwoordige aan een vast gegeven. Het reglement en het voorschrift voor de bezetting zijn ten deze in tegenspraak. Het voorschrift voor de regeling der oefeningen laat dit gedeelte der opleiding onaangeroerd, terwijl toch gemakkelijk kan worden nagegaan, dat ook miliciens met deze functie moeten worden belast.

Er heeft niettemin vorming van miliciens tot stukscommandanten plaats gedurende het tweede tijdperk. Deze opleiding geschiedt compagniesgewijze en, voor zooveel de weinig beschikbare tijd toelaat, zoo goed mogelijk. Het is toch eene bekende zaak, dat van geregelde oefening in dit tijdperk geen sprake is. Werkt dit reeds belemmerend op de oefening, zoo heeft anderzijds de omstandigheid, dat bij de kanonniers allengs tegenzin ontstaat, bij de opleiding een slechten invloed. Het uitverkoren zijn voor deze functie is toch tevens een beletsel, om voor baantjes te worden gecommandeerd, waaraan voordeel is verbonden.

De prikkel ontbreekt weder. Ook deze kan gemakkelijk worden gegeven.

Een distinctief en enkele voorrechten, als vrijstelling van wachtdienst, of wat nog beter is, soldijverhooging of gratificatie, zijn aangewezen middelen. Ook in de opleiding moet wijziging worden gebracht.

Geschiedt de oefening, b.v. afdeelingsgewijze vereenigd, regelmatig gedurende eenigen tijd, door de meest bevoegde instructeurs, zonder onderbreking door artillerie- en andere werkzaamheden, zoo zal het resultaat sneller en beter worden bereikt, dan thans. Die opleiding is zonder enig bezwaar te combineeren met de practische opleiding der milicien-korporaals, waarvan het practische einddoel daadwerkelijk ook de vorming tot stukscommandant beoogt.

Een onderzoek, na verloop van eenige weken grondige africhting, zou tot de aanstelling moeten leiden.

Ik zelf twijfel niet, of het hier gedane voorstel is voor verbetering vatbaar en mag geenszins op volledigheid aanspraak maken, doch het zal niettemin kunnen wijzen op de noodzaak en de mogelijkheid, de besproken quaestie, nu de eerste zoo toegejuichte stap in die richting is gedaan, in eens afdoende te regelen.

T.

Eene inleiding tot de studie der krijgsgeschiedenis.

Wie zijn gedachten wil laten gaan over de kennis en de voornaamste eigenschappen van verstand en karakter, welke het deel moeten zijn van hen, die geroepen kunnen worden tot de hooge taak, legers in het veld aan te voeren, zal zeker in de eerste plaats VON DER GOLTZ' boek „Das Volk in Waffen” ter hand nemen, en het hoofdstuk „Feldherrnthum” opslaan.

Wellicht zelfs blijft de opmerking niet achterwege, dat het aanbieden van de vrucht van dergelijke overdenking vrijwel overbodig is, waar de genoemde studie een ieder ter beschikking staat. Wij putten dan echter moed uit de handelingen van den genoemden schrijver, die zelf zich aangordde tot het samenstellen van het bekende klassieke werk over den aard van den oorlog en de wijzen van oorlogvoering, ofschoon die daad naar zijn oordeel, bij het bestaan van CLAUSEWITZ' „vom Kriege”, gelijk stond met het schrijven van een „Faust” na het verschijnen van GOETHE'S meesterwerk.

Maar bovendien, het belang van het onderwerp wettigt herhaalde en veelzijdige beschouwing.

Hoezeer bij den veldheer positieve kennis met een scherp verstand en meerdere, vaak zeldzame, karaktereigenschappen dient gepaard te gaan, het zijn ongetwijfeld de laatsten, die het hoogst aangeschreven moeten staan, en bij het toevertrouwen van belangrijke commando's den doorslag dienen te geven.

In veelbewogen tijden, in dagen van strijd en revolutie, zien wij in de geschiedenis der volken de mannen, die door eigenschappen van geest en karakter uitmunten, als vanzelf op den voorgrond treden; in tijdvakken van langdurigen, onafgebroken, maar toch geenszins voor de eeuwigheid verzekerden vrede, zal het daarentegen goed zijn zich de bedoelde waarheid vaak te herinneren en haar dan in een scherp licht te stellen.

Veelzijdige positieve kennis moet in onze dagen zeker in hooge mate worden geëischt van den veldheer, die eenig oorlogsplan en de operatiën om dit ten uitvoer te brengen zal hebben vast te stellen. Grondige kennis moet hij bezitten van het leger, het werktuig dat hem tot bereiking van het doel ter beschikking wordt gesteld, en juiste kennis ook van de kracht, die in elk der grootere en kleinere eenheden, waarin bij eene doelmatige ordre de bataille dat leger gesplitst zal zijn, schuilt,

ten einde de krachten naar juiste grondslagen en economisch te kunnen aanwenden.

Waar echter een oorlog in onze dagen minder een strijd van legers dan wel eene worsteling van volken zijn zal; waar von MOLTKE leerde, en thans ook algemeen erkend wordt, dat men alle hulpmiddelen van de vijandelijke regeering moet aanvallen, hare financiën, hare spoorwegen, haar voorraad en haar prestige, daar wordt het duidelijk dat kennis, gelijk die boven werd bedoeld, niet voldoende is, dat integendeel ook de voorbereiding van den strijd op dien breeden grondslag zal moeten rusten, en de omvang van het gebied, dat overzien moet worden, de veelzijdige kennis vereischt van factoren van den meest uiteenloopenden aard, treedt ons dan eerst klaar voor oogen.

En nog mag deze kennis niet voldoende geacht worden, want naast juiste inzichten in eigen toestanden en verhoudingen, moeten zij ook in die van den tegenstander gevorderd worden. Naast een juist begrip der eigen krachten is dit van de macht, welke men breken moet, of waaraan weerstand geboden zal moeten worden, om het strategisch en daarmee het staatkundig doel van den oorlog te kunnen bereiken, zeker onmisbaar.

Veelzijdige positieve kennis wordt dus vereischt zoo bij het ontwerpen van het operatieplan en het kiezen van het juiste object, als voor de meest doelmatige aanwending der beschikbare krachten om het gestelde doel op de eenvoudigste wijze en met het geringste krachtverbruik te bereiken. Maar toch, positieve kennis alleen zou hier wis niet voldoende zijn; kennis vormt hier slechts een factor, die door andere van hooger aard moet worden aangevuld.

Zoo bij de keuze van het object, als bij het vormen der plannen om dit te bereiken en te treffen, vaak ook bij het vaststellen der partiële handelingen, die de uitvoering dier plannen vordert, treden op den voorgrond de verschillende eigenschappen, die bij uitnemendheid den waren veldheer kenmerken; eigenschappen die door studie of oefening veelal niet verkregen kunnen worden, die zeker althans voor een deel aangeboren moeten zijn.

Aangeboren moet zijn de scherpe blik, die doet opmerken wat anderen verborgen blijft, die uit bepaalde, soms zeer beperkte gegevens juiste gevolgen van ruime strekking trekken doet, die voorts in staat stelt een breed veld gelijktijdig te omvatten, en zoo, gesteund door een sterk combinatievermogen, uit geheel bekende toestanden hier met grooten graad van juistheid tot de minder bekende ginds besluiten doet.

Die scherpe blik is de eigenschap bij uitnemendheid van het genie, dat, fijner bewerktuigd, anders ziet, denkt, oordeelt en gevoelt dan de gewone mensch.

Een NEWTON leeft met zijn gedachten in een wereld, waarin ruimte, stof en kracht geheel anders voorkomen, factoren zijn van geheel anderen aard, dan voor den gewonen mensch. In een dergelijken toestand, zij het op ander gebied, verkeert DARWIN waar hij zijn gedachten op den

aard en de eigenschappen van het leven der stof concentreert; en een NAPOLEON of VON BISMARCK ziet, waar hij strategische of staatkundige toestanden aan zijn oordeel onderwerpt, ook deze weder in een geheel ander licht dan de veldheer of staatsman van meer normaal gehalte.

De het genie ter beschikking staande gegevens mogen dezelfde zijn als die van een ander in volkomen dezelfde omstandigheden geplaatsten persoon, voor hem zullen zij vaak een geheel andere beteekenis hebben. Gelijke gegevens zullen hier en ginds tot zeer uiteenlopende slotsommen doen geraken.

Door den veelomvattenden, diep doordringenden blik overziet het genie een groot veld tegelijkertijd, en merkt daarbij het juiste onderlinge verband op tusschen velerlei schijnbaar geheel verschillende, uiteenlopende factoren. Het genie ziet zodoende den waren toestand, die aan anderen verborgen blijft, en, ons verder tot het gebied der strategie bepalende, weet het door juiste beoordeeling van den bestaanden toestand eenerzijds, en ten andere van wat vereischt wordt om tot een bepaald, eens vastgesteld doel te geraken, de maatregelen voor te schrijven, waardoor tot verbazing vaak der menigte, dit doel schijnbaar langs eenvoudigen weg bereikt wordt.

Zóó slechts kunnen wij de onafgebroken reeks van overwinningen verklaren, die NAPOLEON's optreden bij Montenotte met de eerste nederlaag bij Asperen verbindt, en zoo ook slechts weder begrijpen wij hoe in de jaren 1813 en 1814 onder nog zooveel moeilijker omstandigheden 's Keizers handelingen telkens weder tot groote gevolgen leidden. Aan toeval zou dit zeker moeilijk kunnen worden toegeschreven; waarheid toch bevatten wel VON MOLTKE's woorden „Glück hat auf die Dauer wohl nur der Tüchtige” ¹⁾.

Naast den scherpen blik vordert de leiding der operatiën van den veldheer zeker in de eerste plaats besluitvaardigheid en volharding.

Besluitvaardigheid, de eigenschap, die waar ter bereiking van het gestelde doel verschillende wegen gevolgd kunnen worden, welke alle en voor- en nadeelen zullen aanbieden, na grondige overweging en het daarbij juist in rekening brengen van alle van invloed zijnde factoren, in staat stelt vlug eene keuze te doen. Volharding, de hooge zedelijke moed, die de verantwoordelijkheid voor eens genomen besluiten weet te doen dragen, die onder alle omstandigheden het gekozen object scherp in het oog doet houden, den invloed van storende factoren niet tellen doet, maar alle beschikbare krachten doet benutten, voor het vervolgen van het eens gestelde doel, tot dit bereikt is.

Besluitvaardigheid, volharding, zelfbeheersching en de vele eigenschappen, welke verder voor den veldheer gewenscht of onmisbaar geacht moeten worden, zij allen hebben met positieve kennis al bitter weinig uit te staan. Voor een goed deel moeten ook deze gewis zijn aangeboren,

¹⁾ Men zie het kleine, maar hoogst belangrijke opstel „Ueber Strategie” in Heft 13 der Einzelschriften.

al zou oefening in de practijk van den oorlog vele tot hooger ontwikkeling kunnen brengen, of, waar sterke wilskracht bestaat, in zekere mate in het gemis aan natuurlijken aanleg kunnen doen voorzien.

De mogelijkheid om zich in die practijk te oefenen, het karakter door ervaring te vormen, bestaat in onze dagen voor den aanstaanden aanvoerder der legers te velde of niet of in slechts zeer bescheiden mate; en men ziet zich dus voor het groote, veelzijdige belang, dat het hier geldt, wel beperkt tot de middelen, die ook in vreedstijd voor de vorming van den veldheer ten dienste staan.

Aan bronnen voor het putten der vereischte positieve kennis ontbreekt het zeer zeker niet. Het aantal werken, dat voor de studie der elementaire krijgswetenschap ten dienste staat, is legio; maar nog eens de kennis der theorie, hoe onmisbaar zij wezen moge, vormt den veldheer niet.

De strategie is geen wetenschap doch kunst; „eine Kunst, welche seit Jahrhunderten bestand, ehe man an die Zusammenstellung ihrer Grundsätze als Lehre dachte. Sie ist ihrem Ursprung nach eine echte Lehre der Erfahrung, und diese Lehre lässt sich leicht in einer nicht zu groszen Anzahl van Grundsätzen zusammenfassen. Desto schwieriger ist ihre Ausführung”. Door deze woorden geeft BOGUSLAWSKI in zijn jongste werk ¹⁾ zijne meening weer; en ook VON MOLTKE noemt in het opstel, waarnaar wij reeds verwezen, de strategie „die Kunst des Handelns”. Geen wonder dan ook dat men naast de studie der elementaire krijgskunde steeds de aandacht ziet vestigen op alle oefeningen, die ook in vreedstijd de moeilijkheden der toepassing zoo goed mogelijk kunnen doen ondervinden en gevoelen.

In de eerste plaats komen hiervoor in aanmerking de oefeningen op de kaart, die eene toepassing der theoretische beginselen op veronderstelde concrete gevallen vormen. Zij kunnen zeker medewerken tot het juist leeren beoordeelen van tactische toestanden, zij leeren besluiten nemen en het omzetten van deze in doelmatige bevelen; maar toch die oefeningen hebben een zoo kalm, eèn zoo regelmatig verloop, de uitkomsten ziet men in den regel zoo zeer aan de ten opzichte van deze door de theorie gestelde eischen voldoen, zoo weinig storende invloeden doen zich gelden, of wel de beteekenis van deze wordt zoo onderschat, dat zij geenszins geacht mogen worden het beeld der werkelijkheid weer te geven.

Van hooger waarde moeten dan ook zeker de strategische verkenningstreken, de staf oefeningstreken geacht worden, waarbij wel naar dezelfde methode wordt te werk gegaan, doch die op het terrein geschieden, waardoor tal der van invloed zijnde factoren minder licht te overzien zijn, en ook het nemen van besluiten dus zooveel moeilijker wordt.

Als de ware oefenschool in vreedstrijd zullen echter voor den aan-

¹⁾ VON BOGUSLAWSKI „Betrachtungen über Heerwesen und Kriegführung”. Mittler 1897.

staanden veldheer steeds de groote manoeuvres beschouwd moeten worden, waarbij het te hanteeren werktuig zich werkelijk onder de oogen en ter beschikking van den aanvoerder bevindt. En deze manoeuvres krijgen een zeer groot en vooral veelzijdig nut, wanneer zij door het te velde brengen van troepenmassa's afmetingen aannemen, die inderdaad in staat stellen naast de tactische ook strategische beginselen aan de practijk te kunnen toetsen, en voorts, door het op groote schaal gevorderde spoorwegvervoer, het binnen bepaalde grenzen zelfs mogelijk maken de regelingen te beproeven, die voor het gebruik van het in onzen tijd voor de oorlogvoering zoo hoogst belangrijke spoorwegwezen, voor eene mobilisatie en concentratie van het leger, in vreedstijd gemaakt worden.¹⁾

Maar toch, hoe hoog men het nut dier manoeuvres op groote schaal uit meerdere oogpunten schatten moge, ook bij de meest oordeelkundige leiding kan hier de oorlogstoestand niet dan benaderd worden. Het nemen der besluiten zal in den werkelijken krijg, wanneer men weet van welke verre strekking deze in hun gevolgen kunnen zijn en gevoelt hoe het niet langer persoonlijke belangen geldt, maar dat het lot van een geheel volk op het spel kan staan, oneindig moeilijker zijn; bovendien, waar geen verliezen voorkomen en deze dus hun invloed niet op de moreele gesteldheid van den troep en de bevelhebbers doen gevoelen, moeten de toestanden wel steeds in hooge mate van de werkelijkheid afwijken.

Op geen gebied loopen theorie en practijk meer uiteen dan op dat der oorlogvoering; nergens is het zeker zoo moeilijk in de practijk de voorschriften der theorie, hoe eenvoudig deze klinken mogen, op te volgen. Hoe menig moment toch in een veldtocht, die na grondige studie ons helder voor oogen staat, is daar niet, waarvan theoretische beschouwing ons de vraag doet stellen „hoe kon zoo gehandeld worden; hoe kon men deze maatregelen treffen of gene verwaarloozen?” Moet onze beschouwing nu tot mindere waardeering van de betrokken aanvoerders leiden; de conclusie ware zeker beslist onjuist. Kennis en eigenschappen zullen hen integendeel vaak hoog boven den beoordeelaar hunner handelingen doen staan. Waar echter ook het recht, om vragen als de bovenstaande te stellen, niet ontkend kan worden, zal men elke dezer hebben te beschouwen als een hernieuwd bewijs dat in den oorlog het eenvoudige moeilijk is, terwijl zij tevens als aansporing moeten dienen om slechts eenvoudige plannen te ontwerpen en eenvoudige handelingen bij de uit-

¹⁾ Bij de groote manoeuvres van het Duitsche leger in het jaar 1897 werd o. m. het 1ste Beijersche korps ter sterkte van 1019 officieren, 22.220 minderen, 3320 paarden, 96 stukken, 84 voertuigen, 227 wielrijders en 194.800 KG. bagage per spoor in 31 treinen van Neurenberg naar Aschaffenburg vervoerd. De Revue militaire de l'Etranger van Februari 1898 wijdt aan dit vervoer, en aan den terugreis van 84.000 man bij het einde der manoeuvres, zeer belangrijke beschouwingen, en wijst er op hoe het voor de beoefening van het militaire gebruik van spoorwegen werd dienstbaar gemaakt.

voering voor te schrijven, gelijk wij dit dan ook in de geschiedenis door de waarlijk groote veldheeren steeds zien doen.

De theorie eischt, en zeker terecht, orde, regelmaat, stiptheid bij de uitvoering van gegeven bevelen, en in vreedstijd vormt die orde dan ook den grondslag voor alle militaire handelingen; maar niettemin vertoont de practijk van den oorlog ons veelvuldig verwarring, ook dan als bij alle elementen den ernstigen wil bestond om met het gansche vermogen en met volkomen terzijdestelling van persoonlijke belangen tot het bereiken van het doel mede te werken. De theorie wil in het leger, bij den strategischen opmarsch, maar ook tijdens de operatiën, een werktuig kunnen zien, dat steeds stipt functionneeren zal naar de inzichten en den wil van den opperbevelhebber. De krijgsgeschiedenis daarentegen wijst er op, dat de leiding, ook waar zij aan de beste handen was toevertrouwd, maar al te vaak aan deze ontsnapt. De practijk roept verder toestanden in het leven, die in vreedstijd onmogelijk kunnen worden nagebootst. Slechts zij stelt, bij aanhoudende, vaak verrassende wijziging van toestanden, den veldheer telkens weder voor nieuwe vragen, die vaak in moeilijke omstandigheden en bij groote onzekerheid aangaande meerdere van invloed zijnde factoren snel moeten worden opgelost en beslist. Slechts in de practijk van den oorlog, op het slagveld, of waar een treffen met den tegenstander aanstaande is, komen de kritieke oogenblikken voor, waarin de ware veldheer zich zal doen kennen. Kalmte, overleg, vastberadenheid, en vooral het scherp in het oog houden van het eens gestelde doel, zonder zijn aandacht door bijkomende omstandigheden te zeer te laten boeien, zullen dan van hem gevorderd worden.

Wij wezen op de voornaamste hiertoe vereischte karaktereigenschappen, maar noemden voorts ervaring, het gewend zijn aan de toestanden, die in den oorlog voorkomen, als in de eerste plaats gewenscht, en de krijg zal dan ook steeds als de beste oefenschool beschouwd moeten worden. Waar die school echter niet ten dienste staat, zal men voor het leeren kennen en doorgronden van den waren aard van den oorlog naar hulpmiddelen moeten omzien, en het is de studie der krijgsgeschiedenis, die als zoodanig zeker in de eerste plaats in aanmerking komt.

De krijgsgeschiedenis toch alleen stelt in staat om zich over den oorlog, gelijk hij in werkelijkheid was en in vele opzichten steeds weder zijn zal, juiste denkbeelden te vormen; slechts hare studie kan ons het ware beeld van den krijg voor oogen stellen.

Door het critisch beschouwen van voorbeelden uit de practijk, door het ontleden van feiten en toestanden ten einde oorzaken te kunnen doorgronden, en het weder samenvatten om de gevolgen van deze in hun geheelen omvang en samenhang te overzien, moet men trachten de werkelijkheid te leeren kennen en zal men dan tot het inzicht komen, dat de gang van zaken vaak in hooge mate afweek, geheel anders was, en ook in de toekomst zal zijn, dan men, uitsluitend van theoretische grondslagen uitgaande, verwachten zou. Slechts zoo zal men leeren zich voor eigenaardige verrassingen en teleurstellingen te vrijwaren, en om

deze reden wel in de eerste plaats vormt dan ook de studie der krijgsgeschiedenis het beste middel tot het zoo goed mogelijk aanvullen der gebreken, die bij gemis aan oorlogservaring noodzakelijk in de opvoeding van den aanstaanden aanvoerder moeten blijven bestaan.

Het is vooral de applicatorische methode, wier toepassing het bewijs op ons bovenstaand beweren leveren kan; terwijl wij voorts, om den invloed van velerlei factoren, en wel vooral van die op het gebied der tactiek, niet te zeer te doen afwijken van dien in onzen tijd, de voor de bedoelde toepassing te bezigen momenten bij voorkeur uit de het laatst gevoerde oorlogen zouden willen kiezen.

Zoo zal het voor het beoogde doel uitermate loonend zijn de opstelling van het 3^e Duitsche leger in den avond van den 5^{en} Augustus 1870 en de op dat tijdstip door de Fransche troepen in den Elzas ingenomen posities als uitgangspunt te nemen voor eene beschouwing van den veldslag op den daarop volgenden dag. Alle gegevens zijn dan daar om te mogen verwachten, dat de KROONPRINS VAN PRUISEN de hem verstrekte opdracht, MAC MAHON's leger te vernietigen, of althans eene vereeniging dier Fransche korpsen met het Rijnleger onder BAZAINE voor goed onmogelijk te maken, glansrijk zou vervullen. In werkelijkheid daarentegen, wij weten het, werd bij Fröschweiler en Wörth een groot tactisch succes behaald, maar het strategisch doel van den slag werd geenszins bereikt. Zoo zou ook, naar dezelfde methode te werk gaande, de strijd om de steunpunten op den linkervleugel van de Fransche stelling bij Le Point du Jour op den 18^{en} Augustus van het genoemde jaar zeker een geheel ander beeld geven dan het nu door de geschiedenis geboekstaafde defilégevecht bij Gravelotte. De voorbeelden zijn voor het grijpen; in elken veldtocht zal men het onderscheid tusschen eene uitsluitend op ons oordeel gegronde beschouwing van den gang van zaken en de werkelijkheid kunnen opmerken.

Leert dus de krijgsgeschiedenis ons het wezen, den waren aard van den oorlog, kennen, van niet minder belang moet hare studie beschouwd worden, waar wij in deze een middel willen zien om de waarde van een of ander strategisch of tactisch beginsel te doen opmerken, en ons dit hierdoor in het geheugen te prenten. Meer toch dan bij het lezen in een theoretischen leercursus dringt de beteekenis van voorschriften en beginselen tot ons door, zoodra onze studie een concreet geval betreft en wij daardoor in staat zijn de gevolgen van het nakomen of verwaarloozen van den betrokken regel direct op te merken.

Door het aangeven van enkele belangrijke beginselen der krijgskunde, en door op deze telkens een of meer daarop betrekking hebbende voorbeelden uit de practijk van den oorlog te doen volgen, willen wij deze meening nader toelichten.

Voor zooverre ons bekend is, is het VON CLAUSEWITZ geweest, die het eerst de stelling verkondigde, dat de oorlog als eene voortzetting van het staatkundig verkeer der volken, zij het met andere middelen, moet worden beschouwd. Sinds hebben tal van schrijvers, de juistheid dier

stelling inziende, het denkbeeld overgenomen, dit aan hunne beschouwingen onderworpen en nader ontwikkeld, en het innig verband, dat bij goed geordende toestanden onafgebroken tusschen de staatkunde en de strategie behoort te bestaan, wordt dan ook algemeen erkend.

Sterker echter dan door die theoretische beschouwingen dringt de waarheid en de beteekenis der stelling tot ons door, wanneer wij zien hoe NAPOLEON I in de jaren 1804 tot 1814 als beslissende persoon, zoo op staatkundig als op strategisch gebied, juist vaak door het in handen hebben dier hoogste leiding zeker zijn staatkunde door de strategie, maar niet minder zijn strategie door de staatkunde wist te dienen. En ook VON MOLTKE's handelingen, zijn samenwerken met den leider der Pruisische buitenlandsche staatkunde, en het overwegend groot aandeel, dat volgens des Maarschalks „Korrespondenz" bij de strategische voorbereiding van de oorlogen der jaren 1866 en 1870 de staatkunde gehad heeft, stelt de waarheid van het beginsel in het scherpste licht.

JOMINI, naast VON CLAUSEWITZ, de man, die naar NAPOLEON's handelingen eene theorie der oorlogvoering samenstelde, en dan ook zeker met evenveel recht als de in Duitschland zoo gevierde schrijver als de grondlegger der hedendaagsche krijgswetenschap kan beschouwd worden, schreef in zijn *Traité des grandes opérations* „Le principe fondamental de toutes les combinaisons militaires consiste à opérer avec la plus grande masse de ses forces un effort combiné sur le point décisif". Sedert vindt men in de leerboeken der strategie het leiden en bewegen der krachten, zóódat men met overmacht op het beslissende punt zal kunnen optreden, algemeen als grondbeginsel der oorlogvoering vermeld. Dat men zich daarbij verder een eenvoudig doel stellen moet, een doel, dat beoogt het breken van die kracht, of het nemen van dat punt, waarvan men weet, dat de ondergang een sterken moreelen indruk op het leger, op de regeering, en, wat bij de in onze dagen heerschende toestanden zeker van niet minder belang is, op het volk van den vijandelijken staat maken zal; dat men dit doel vervolgen moet met alle beschikbare middelen, het, zonder zich te laten afleiden, steeds scherp in het oog moet houden, en met groote energie en volharding moet optreden, tot het begeerde verkregen is, wordt tevens algemeen erkend. De moeilijkheid van het in practijk brengen dier op zichzelf zoo eenvoudige beginselen blijkt echter eerst weder, als wij in de krijgsgeschiedenis zien, hoe vaak in tegengestelden zin gehandeld werd. Zij doet ons opmerken hoe menigmaal de zedelijke moed ontbrak om, door het tijdelijk loslaten of prijsgeven van veel wat men behouden wil, de beschikbare krachten voor één doel tegelijk te benuttigen; maar zij ook wijst aan den anderen kant op de groote uitkomsten, die verkregen werden, waar aan de omschreven beginselen getrouw werd vastgehouden.

Zoo moeten zeker aan het zuiver in toepassing brengen dier beginselen de zoo bij uitstek beslissende overwinningen bij Jena en Auerstädt, door den grooten Keizer in 1806 behaald, worden toegeschreven.

NAPOLEON toch, besloten Pruisen's weifelende staatkunde te straffen, en, na Oostenrijk ten val te hebben gebracht, de macht ook van dit rijk voorgoed te knotten, kiest hiertoe slechts één doel, het vijandelijke hoofdleger. De Keizer weet met voldoende zekerheid, dat hij dit, bij een overweldigend optreden zijnerzijds, op den weg van de grens naar de hoofdstad zal aantreffen; en hij vervolgt dit doel met eene troepenmacht, zoo eng verzameld, dat de opmarsch NAPOLEON van een bataljonscarré van 200.000 man spreken doet ¹⁾, een carré, waarvan het Keizerlijk hoofdkwartier met recht als het centrale punt kan worden beschouwd. Pruisen daarentegen dankte in denzelfden strijd zijn nederlaag aan zwakheid, aarzeling en verdeeling der krachten, die men voor verschillende doeleinden tegelijk gebruiken wilde. Eigenaardig is het zeker op te merken, hoe in het jaar 1870 de rollen derzelfde partijen juist zijn omgekeerd, hoe het Pruisische leger dan zegeviert door onder VON MOLTKE's leiding een operatieplan berustend op NAPOLEONTISCHE beginselen uit te voeren, terwijl de legers van het Fransche Keizerrijk in dat jaar ten onder gaan door fouten als in 1806 aan Pruisische zijde vallen op te merken ²⁾.

De Generaal VON MOLTKE legde, gelijk bekend is, den grondtoon zijner strategie neer in de alleszins merkwaardige woorden „Erst wägen dann wagen”. BLUME in zijne studie „Strategie”, er op wijzende hoe onstuimige moed altijd gaarne bij Duitsche bevelhebbers en troepen zal worden opgemerkt, zegt „Kühnes Wagen schlieszt jedoch kühles Wägen nicht aus. Vielmehr ist die folgerichtige Durchführung eines Entschlusses nur dann gesichert, wenn die Gefahren und warscheinliche Schwierigkeiten des Unternehmens zuvor richtig erwogen waren”. Maar weer is het de krijgsgeschiedenis, die veel sprekender aantoot, dat stoumoedig wagen steeds met grondig overwegen gepaard zal moeten gaan. Zij bewijst hoe dolle overmoed alleen geen voordeelen van blijvenden aard geven kan; zij toont ons de schitterende uitkomsten, verkregen bij toe-

¹⁾ Zie de Correspondance de NAPOLÉON I, N°. 10941.

²⁾ De door NAPOLEON in het jaar 1806 gevoerde veldtocht geeft zeker bij uitnemendheid het beeld van het strategisch offensief weer. Geheel in overeenstemming met de in onze dagen geldende theorie, die trouwens, wij wezen er boven op, NAPOLEON's handelingen tot grondslag had, zien wij den Keizer de beschikbare krachten verzamelen, en deze zoo eng mogelijk bijeenhouden bij het zoeken van den tegenstander; wij zien hem zich plaatsen op diens verbindingen en den vijand dus in de noodzakelijkheid gebracht om onder ongunstige omstandigheden slag te leveren. Na dien strijd wordt de vijand niet losgelaten; de vervolging vangt op het slagveld aan. NAPOLEON laat, dus handelend, den tegenstander niet tot rust komen; hij weet hem onder den moreelen druk te houden van geslagen te zijn en van aanhoudend gevaar; hij dwingt de Pruisen telkens weder van den gekozen terugtochtsweg af te wijken, en maakt zoodoende de verpleging onmogelijk. Zoo weet de Keizer den vijand af te matten, hem buiten staat te stellen verderen weerstand te bieden; hij snijdt de troepen af, omsingelt hen, en dwingt tot overgave.

passing, maar ook de rampen voorkomend uit de verwaarloozing van VON MOLTKE'S beginsel.

Dat deze zelf er steeds aan getrouw bleef, zijne Korrespondenz der jaren 1866 en 1870 is daar om het ons te bewijzen. Die stukken doen ons zien, hoe de plannen van den grooten veldheer steeds grondig doordacht waren, hoe werkelijk met alle factoren, die van invloed op den gang van zaken zouden kunnen zijn, rekening gehouden werd. Menig „Denkschrift”, — wijzen wij als voorbeeld op n°. 18 uit de Korrespondenz van het laatstgenoemde jaar, dat den grondslag voor het in den oorlog tegen Frankrijk gevolgde operatieplan vormde, — doet door de wijze van bewerken en den logischen gedachtengang inderdaad denken aan de oplossing van een wiskunstig probleem. Het verloop en de uitslag van den worstelstrijd waren de belooning voor de voorafgegane inspanning, gelijk de ondergang der Fransche legers als het gevolg van te weinig doordachte, op geen juiste grondslagen berustende, besluiten moet worden beschouwd.

Ook NAPOLEON I ondervond trouwens de gevolgen, toen hij in de laatste periode van zijne regeering de toestanden dikwijls veel meer zag gelijk hij deze wenschte, dan dat hij zich door juiste redeneering eene zuivere voorstelling der werkelijkheid vormde. De Keizer, te zeer vertrouwend op de gunsten der fortun, was ontrouw geworden aan de woorden, die hij in zijn beste jaren tot zijn broeder JOZEF richtte: „A la guerre rien ne s'obtient que par le calcul. Tout ce qui n'est pas profondément médité dans ses détails ne produit aucun résultat; le hasard seul ne fait rien réussir” ¹⁾; woorden die nimmer aan waarheid en aan beteekenis verliezen zullen.

De veldheer moet zich kunnen beheerschen; hij mag niet toegeven aan den drang der op hem inwerkende hartstochten, hoe hoog deze ook zijn opgezweept; hij zal integendeel bij het vaststellen zijner handelingen steeds de kansen op goed gevolg kalm moeten blijven berekenen; hij moet dit doen onder alle omstandigheden, op straffe van bedrogen uit te komen.

Bekend is de wijze, waarop WELLINGTON zich voorstelde in het jaar 1810 Portugal tegen het door NAPOLEON tot onderwerping van dit rijk onder de bevelen van MASSENA gestelde leger te verdedigen. De Engelsche veldheer besloot op juiste gronden strategisch defensief te werk te gaan. Hij beoogt daarbij een methodischen terugtocht, hij zal het Fransche leger bij zijn opmarsch zooveel mogelijk bezwaren doen ondervinden, de wrijving, die elke aanvaller te overwinnen heeft, zoo hoog mogelijk opvoeren. Van de Spaansche grens op Lissabon terugtrekkende, verwoest hij daartoe de streek, die de Fransche troepen na hem zullen moeten doorschrijden, hij ontnemt hun daardoor alle hulpbronnen voor de verpleging, en organiseert tegelijkertijd een volksoorlog in den rug van het vijandelijk leger, die den toevoer uit eenigen basis hoogst

¹⁾ Correspondance de NAPOLEON I, n°. 10325.

moeilijk maakt. Dit alles zonder zich met gevechten van eenige betekenis met de Fransche hoofdmacht in te laten. Slechts eenmaal wordt door WELLINGTON die terugtocht gestaakt. Op aandrang, zoo uit Engeland als van het zich verontrustende Portugeesche bewind, en zeker ook om den vijand te doen gevoelen, dat zijn wijken geheel vrijwillig is, houdt hij bij Busaco stand, en neemt in het bergland een vrijwel onneembare stelling in. Het valt licht zich voor te stellen hoe dit standhouden aan Fransche zijde met vreugde opgemerkt en begroet werd. Eindelijk zou men den vijand kunnen slaan; aanvoerders en minderen, zij haken naar den strijd. Maar de opperbevelhebber had zich moeten beheerschen. Ook nu, ondanks den drang om zich met den vijand te meten, ondanks ook de hieruit voortvloeiende voor den strijd zoo gunstige stemming van de troepen, waarin de veldheer zeker met recht een voordeelligen factor voor den uitslag van het gevecht mocht zien, had MASSENA, kalm te rade gaande, zijn maatregelen moeten berekenen alvorens besluiten te nemen. Want zelfs van de Fransche troepen uit dit tijdvak, aangevoerd door NEY, REINIER en JUNOT, kon niet het onmogelijke gevorderd worden, en de frontaanval, waartoe men nu overging, moest toch als zoodanig beschouwd worden.

Toen die aanval was afgeslagen, werd tot eene omtrekking overgegaan, die WELLINGTON, bevreesd voor afsnijding van Lissabon, spoedig tot het hervatten van den terugtocht besluiten deed. Die omtrekking, hetzij met de geheele macht, hetzij met een gedeelte van deze om den frontaanval te ondersteunen, was ook dadelijk mogelijk geweest. Te groote voortvarendheid, overmoed en gebrek aan zelfbeheersching hadden hier tot handelingen geleid, die niet alleen de eigen krachten schokten, maar ook in hun gevolgen de tegenpartij in meer dan één opzicht ten goede kwamen.

Zeker waren meerdere voorbeelden uit de krijgsgeschiedenis aan te halen, om te doen zien, hoe maatregelen, die te weinig doordacht werden, handelingen, waarbij te veel aan het toeval overgelaten werd, vaak werden gestraft; maar tevens bewijst die geschiedenis, dat, waar wel berekening voorzat, daden die grooten moreelen moed vorderden, doordien zij op den veldheer eene verantwoordelijkheid laadden, zoo zwaar, dat applicatorisch te werk gaande, zeker menigeen aarzelen zou denzelfden weg in te slaan, tot schitterende uitkomsten leidden. Zoeken wij hiervoor een voorbeeld, zoo zouden NAPOLEON's handelingen bij Austerlitz zeker uitstekend kunnen dienst doen; met voorliefde echter wordt ook bij de door Aartshertog ALBRECHT in de dagen van 20 tot 23 Juni 1866 gevolgde gedragslijn stilgestaan.

Over eene legermacht van circa 72.000 man kunnende beschikken, zag de Oostenrijksche veldheer zich uit het westen en het zuiden door de Italiaansche legers onder LA MARMORA en CIALDINI, die ieder op zichzelf zijne macht in getalsterkte overtroffen, bedreigd. Slaagde de vijand erin de voorgenomen vereeniging van deze troepen tot stand te brengen, zoo zou hij over eene verpletterende meerderheid kunnen be-

schikken; licht werd dan het Oostenrijksche leger bij Verona ingesloten, van het hart van Oostenrijk afgesneden, en capituleeren moest wel het einde zijn. In die omstandigheden besloot de Aartshertog van de strategische fout, schuilend in de onnoodige splitsing der vijandelijke krachten, partij te trekken. Hij wil van zijne stelling op de binnenlijn gebruik maken, zich, vóór eene vereeniging der Italiaansche legers tot stand kan komen, met alle beschikbare krachten op het vijandelijke hoofdleger werpen, en hij kiest daarvoor het zeer gunstige oogenblik dat dit de Mincio overschrijdt. Al zal de Aartshertog daarbij blijven steunen op de lijn Verona—Peschiera, waar hij CIALDINI's leger tijdelijk geheel loslaat, wordt veel gewaagd, zooveel dat ook hier applicatorische behandeling deed zien, dat menigeen tot dien maatregel niet wilde overgaan. Stoutmoedigheid, op berekening en juist inzicht van toestanden gegrond, leidde hier echter bij Custoza tot de bekende, schitterende gevolgen, en weder valt te wijzen op de waarde van de krijgsgeschiedenis, waar zij ons dergelijke voorbeelden voor oogen stelt.

Om bij nog één strategisch beginsel stil te staan, willen wij wijzen op de zeer opmerkelijke zinsnede uit de „Strategie en Krijgsgeschiedenis”, geschreven door den toenmaligen Kapitein PLANTENGA: „De kunst zich gedurende een ganschen veldtocht het bezit van de voorhand te verzekeren, en zodoende de gedachten en den wil van den tegenstander te beheerschen, vormt het criterium der strategie”. In die wóorden, gering in aantal, doch rijk aan beteekenis, schuilt zeker een hoogst belangrijke waarheid. Eerst goed echter valt ook deze in het oog, wanneer wij uit de krijgsgeschiedenis haren invloed weten op te merken.

NAPOLEON I beheerschte inderdaad de gedachten en den wil van zijn tegenpartij zoo op staatkundig als op strategisch gebied. Leest men in de „Correspondance” de brieven, die in het jaar 1806, vóór het uitbreken van den oorlog, aan den Koning van Pruisen gericht werden, dan valt het op, hoe de Keizer, wederstand ontradende, wist te doen gevoelen, dat deze toch vruchteloos zijn zou, hoe hij zodoende een druk op den tegenstander laadde, en hem nog vóór den aanvang der operatiën zich reeds half geslagen deed achten.

Bij verdere beschouwingen over de waarde van het bezit van de voorhand, bij het overwegen ook der beteekenis van het initiatief in de oorlogvoering, moet de krijgsgeschiedenis mede groote diensten bewijzen. Moeilijk toch is het zeker vooral hier de juiste grens te trekken, aan te geven hoever in dit opzicht mag worden gegaan, waar wel, waar niet zelfstandig, naar eigen inzichten, gehandeld mag worden. In theorie zal dit vrijwel onmogelijk zijn; slechts de overweging van concrete gevallen, genomen uit de krijgsgeschiedenis, kan hier tot het juiste inzicht leiden.

Eene critische beschouwing van den slag bij Spicheren, den 6^{den} Augustus 1870, in zijn ontstaan en zijn verloop, zou bij uitnemendheid geschikt zijn om onze bedoeling nader weer te geven.

Het overwegen van de toestanden, die bij den aanvang der operatiën

van de Duitsche legers in het genoemde jaar voorkomen, doet zien, dat waar het massalegers betreft, ook bij de beste centrale leiding, een zelfstandig optreden van de armee-commandanten in meer of minder mate wel altijd onmisbaar zal zijn, dat echter een initiatief als dat genomen door den generaal VON STEYNMETZ, meer berustende op de vrees met zijne korpsen niet daar te zijn waar lauweren geplukt zouden kunnen worden, dan op het zoo juist mogelijk dienen van het gemeenschappelijke doel, zeker afkeuring verdient. Maar dezelfde beschouwing zal dan ook weder doen inzien, dat de tactische overwinning bij Spicheren-Forbach behaald, aan het goed begrepen initiatief van den Commandant van het VIII korps, den Generaal VON GOEBEN, en dat van menigen bevelhebber van lagere rang moet worden toegeschreven.

Wil men een ander voorbeeld uit de krijgsgeschiedenis van juiste en van verkeerde toepassing van het goede beginsel? Toen bij de vervolging van MAC MAHON door het 3^e en 4^e Duitsche leger de Generaal VON MOLTKE, die deze operatiën persoonlijk leidde, den 28^{en} Augustus tot het inzicht gekomen was, dat de Fransche korpsen de Maas niet ongestoord bereiken zouden en de beslissende strijd wel in de streek tusschen deze rivier en de Aisne zou plaats hebben, wilde hij den 29^{en} gebruiken voor eene engere concentratie der Duitsche legers, en den KROONPRINS VAN SAKSEN werd dan ook opgedragen zijne korpsen in de lijn Landres-Aincreville samen te trekken, en aldaar eene defensieve stelling in te nemen. Voor een aanval tegen den straatweg Vouziers-Buzancy-Stenay zouden nadere bevelen gegeven worden. Zien wij dan hoe de armee-commandant om den Franschen den kortsten weg af te snijden toch het initiatief neemt om tegen de gegeven bevelen de Garde naar Buzancy en het XII^{de} korps naar Nouart te doen oprukken, zoo aanvaardt hij eene verantwoordelijkheid, die moeilijk te dragen zal zijn. Wel beweerde de KROONPRINS, dat de bevolen bewegingen slechts eene nadere verkenning van den vijand ten doel hadden, maar dit rechtvaardigt zijne handelwijze niet; want nadere beschouwing van de toestanden, die den 29^{en} tot den slag bij Nouart leidden, doet zien hoe hier zonder noodzaak, en dan ook tegen het inzicht van het Groote-Hoofdkwartier, de genoemde korpsen in gevaar gebracht werden afzonderlijk geslagen te worden, en voorts, dat zelfs eene overwinning hier niet gewenscht werd, want deze zou geen beslissend karakter kunnen dragen, en zij zou aanleiding kunnen geven, dat MAC MAHON nog tijdig, althans met een deel zijner troepen, westwaarts en naar het centrum van Frankrijk afmarcheerde, wat VON MOLTKE voor alles voorkomen wilde.

Geheel anders moet echter weer het oordeel over de handelingen van den voortvarenden Saksischen Prins luiden op den daarop volgenden dag. Den 30^{en} Augustus meent ook VON MOLTKE, dat het tot een slag komen zal, doch hij verwacht dezen in de lijn le Chesne-Beaumont, en schrijft nu, waarschijnlijk om een hernieuwd voorbarig optreden te voorkomen, den Commandant van het 4e leger niet vóór des morgens tien uur uit de lijn Beauclair—Fossé in de richting van Beaumont voorwaarts te gaan.

Zeker is het, waar naar juiste inzichten in de in den werkelijken krijg voorkomende toestanden gestreefd wordt, weder niet zonder belang op te merken, hoe hier het Duitsche Groote-Hoofdkwartier, ondanks de in alle opzichten voor den verkenningsdienst hoogst gunstige omstandigheden, toch nog slechts onvolledig is ingelicht. De KROONPRINS VAN SAKSEN echter heeft juistere gegevens. Hij weet, dat de Fransche korpsen reeds den 29^{en} voor een deel de Maas overschreden, en dat de overigen volgen zullen, als niet met voortvarendheid wordt opgetreden, en een aanval die beweging tot staan brengt. Dan handelt hij opnieuw in strijd met de gegeven bevelen, en rukt des morgens vroeg met alle hem ter beschikking staande krachten tegen Beaumont op, overvalt daar het Ve Fransche korps, en levert den slag, die met recht als het voorspel van Sedan beschouwd kan worden.

Bij ons streven om aan te toonen hoe de krijgsgeschiedenis dienen kan om op bepaalde beginselen een scherp licht te werpen, en zoo de beteekenis en waarde van deze te sterker te doen uitkomen, bepaalden wij ons tot nu tot het gebied der strategie; zij kan echter ongetwijfeld eenerzijds voor de studie der landsverdediging en ten andere voor de beoefening der tactiek dezelfde diensten bewijzen.

Wat de eerste betreft, willen wij hier slechts wijzen op de hoogst behartigenswaardige lessen, die uit het in 1864 door de Deensche regering aanvaarde verdedigingsstelsel te putten zijn; de studie der toestanden, ontstaan door het besluit tot bezetten en verdedigen der Dannewirke, kan zeker niet genoeg aanbevolen worden aan allen, die de neiging koesteren om lange liniën door troepen van onevenredige sterkte te doen verdedigen, aan allen ook, die zich voorstellen, dat in traditie voldoende kracht schuilen zou om het recht te hebben deze onder de voor de verdediging gunstige factoren te mogen rangschikken.

Wat aangaat de tactiek, zullen wij weder eenigszins uitvoeriger zijn. De krijgsgeschiedenis kan hier in de eerste plaats een grooten dienst bewijzen door aan te toonen hoe legerafdeelingen onder bepaalde omstandigheden in staat zijn tot eene krachtsinspanning, die de gemiddelden, welke in theoretische handboeken worden aangetroffen, verre overschrijdt.

Men volge om tot die overtuiging te geraken enkele van NAPOLEON'S korpsen bij de vervolging der Pruisische troepen na de slagen bij Jena en Auerstädt, als de Keizer inziet, dat een uitstel, ook maar van één dag, den vijand het ontwijken over de Elbe, misschien ook het bereiken van Berlijn, zal mogelijk maken. DAVOUT, die even als de andere Fransche korpsen een vermoeienden marsch van zeven dagen, zonder rustdag, achter den rug had, vóór hij den 14^{en} October bij Auerstädt het Pruisische hoofdleger versloeg, en na dien datum in tien dagen den 34 geographische mijlen langen weg naar Berlijn aflegt; LANNES, die den 16^{en} van Weimar over Halle en Potsdam naar Stettin marcheert, die stad den 29^{en} bereikt, en zoo met zijne drie infanteriedivisiën 60 geographische mijlen aflegt in veertien dagen; maar vooral ook BERNADOTTE,

die in de beslissende uren weinig voortvarendheid had aan den dag gelegd, die daardoor NAPOLEON's ontevredenheid had opgewekt, en dus veel had goed te maken. Hij marcheert van het slagveld naar Halle, slaat hier den 17^{en} October het Pruisische reserveleger onder den Hertog van Wurtemberg uiteen, verricht dan een marsch van 52 geographische mijlen in vijftien dagen naar Boitzenburg, en zet van hier met de cavalerie van MURAT onder aanhoudende achterhoedegevechten de vervolging van BLÜCHER tot Lübeck voort. Als deze hier den 8^{en} November capituleert, zijn BERNADOTTE en MURAT 32 dagen onafgebroken in beweging geweest.

Als een ander voorbeeld bevelen wij de studie aan van de in de maand Februari 1814 door NAPOLEON tegen BLÜCHER's tijdelijk gesplitste legermacht ondernomen operatiën. Hier zien wij den Keizer, als steeds gereed om van de fouten van den tegenstander het grootst mogelijke voordeel te trekken, toen de scheiding van SCHWARZENBERG en BLÜCHER en de geïsoleerde toestand van den laatsten in het Marnedal hem bekend geworden zijn, in vier dagen, van 6 tot 9 Februari, van Troyes naar Sezanne marcheren, een afstand van 92 KM.; den 10^{en} oprukken van Sezanne naar Champeaubert, dus een afstand afleggen van 22 KM., en bij laatstgenoemde plaats OLSUFIEW's vooruitgeschoven macht verslaan. Het behaalde voordeel wordt onmiddellijk vervolgd door den 11^{en} 20 KM. te marcheren van Champeaubert naar Montmirail, waar het leger van SACKEN teruggeslagen wordt, en den 12^{en} van Montmirail naar Chateau-Thiery, 25 KM., om aldaar SACKEN en YORK tot ontwijken op den rechter Marne-oever te dwingen. Na eenige rust op den 13^{en} wordt daarop den 14^{en} van Chateau Thiery naar Vauchamp gemarcheerd, een afstand van 35 KM., en een slag geleverd, die BLÜCHER tot den terugtocht naar Chalons doet overgaan. Toen achttē NAPOLEON het oogenblik gekomen om zich weder tegen het hoofdleger der Bondgenooten onder SCHWARZENBERG te wenden, en marcheerde zijn leger den 15^{en} van Montmirail naar Meaux, zijnde 55 KM.; en dit alles in de maand Februari, bij slechte wegen, en in een landstreek, waar de Keizer niet meer op den steun der bevolking rekenen kon.

Ook uit den oorlog van het jaar 1870 zouden aan Duitsche zijde meerdere voorbeelden van groote krachtsinspanning zijn aan te halen. De studie van de omtrekking van het Fransche Rijnleger bij Metz in de dagen van 14 tot 18 Augustus is, als in zooveel opzichten, ook hiervoor van groot belang; en men gaat bewondering koesteren voor troepen, die als de in onze dagen zooveel besproken 38^e Brigade, na een marsch van 45 KM., onder de moeilijkste omstandigheden onvervaard tot een aanval op den in stelling staanden vijand overgaan.

Leerrijk is het verder uit concrete gevallen de gevolgen van het nalaten of gebrekkig toepassen van de voorschriften der tactiek na te gaan. Geen troepenmassa's zullen bij defilégevechten de engte mogen doorschrijden vóór men aan de overzijde vasten voet gekregen heeft, of deze althans door geschutvuur wordt beheerscht. De schromelijke gevolgen van het verwaarloozen van dien regel leze men in HÖNIG's

„24 Stunden,” waar hij den gang van zaken bij Gravelotte beschrijft. Men late geen treinen op de wegen in den rug van het leger staan. Zie ter zelfder plaatse de gevolgen, als een paniek een deel der Duitsche troepen door de engte in wilde vlucht op Gravelotte doet teruggaan. Infanterie mag geen frontaanval ondernemen tegen een, ook in zijne geschutkracht, ongeschokten, in eene versterkte stelling staanden vijand. Met het oog op den drang, die bij goede troepen echter steeds bestaan zal, om spoedig tot eene beslissing te komen, is het intusschen goed het beeld van de Pruisische Garde voor St. Privat voor oogen te hebben.

Wij eindigen onze opsomming, die zeker voor aanmerkelijke uitbreiding vatbaar zoude zijn, maar willen nog er op wijzen hoe uit de krijgsgeschiedenis ook het groote belang van juiste redactie en zorgvuldige verzending van bevelen, van het technisch gedeelte van den dienst van den Generalen Staf, duidelijk en overtuigend blijken kan.

Indien men de directieven en bevelen, door von MOLTKE en zijne armee-commandanten in den oorlog 1870—'71 gegeven, met die der Fransche generaals vergelijkt, zal spoedig het onderscheid opvallen, en de eerstbedoelden, die met recht als modellen mogen gelden, te bestudeeren, is zeker van het hoogste nut. Men ga verder na welke diensten NAPOLEON in zijne veldtochten aan BERTHIER te danken had, en den invloed op den gang van zaken in 1815 van het vervangen van dezen door den Maarschalk SOULT. Men krijgje eindelijk een indruk van de moeilijkheden op het slagveld van Custoza in het leven geroepen door de gebrekkige verzending van de door den Oostenrijkschen opperbevelhebber ter juister tijd gegeven bevelen, en zal door het inzien van de gevolgen, die nalatigheid bij de uitvoering van de op deze aangelegenheid betrekking hebbende voorschriften der theorie met zich brengt, zich voor deze leeren wachten.

Het uit de studie der krijgsgeschiedenis voor de opleiding en vorming van aanvoerders van hooger en lageren rang te trekken nut is intusschen in de bovenstaande regels geenszins uitgeput. Zij toch is het ook weder, die ons de groote figuren uit de geschiedenis, de mannen van wie dikwijls met recht gezegd mag worden, dat zij die geschiedenis hebben gemaakt, voor oogen stelt, en ons leert aan de moreele krachten in de oorlogvoering de plaats toe te kennen, die deze toekomst.

Waar zij, die in de toekomst de legers zullen hebben aan te voeren, in den oorlog geen oefenschool vonden om zich te vormen en voor te bereiden voor hunne taak, is het ongetwijfeld van het grootste nut, zich de kritieke toestanden, waarin veldheeren, wier handelingen wij uit de geschiedenis met voldoende juistheid kunnen kennen, zich bevonden, in te denken, en dan de door hen gevolgde gedragslijn na te gaan.

Niet wordt die studie aanbevolen om bij voorkomende omstandigheden te trachten hunne handelwijze slaafs na te volgen, maar wel om hen te leeren kennen in hunne zelfbeheersching en kalmte, waar de hoogste belangen op het spel stonden, in hun doorzicht en hunne stoutheid bij

het vormen van plannen, in hunne besluitvaardigheid en volharding bij de uitvoering. Zoo zal, dunkt ons, NAPOLEON het bedoeld hebben, toen hij het lezen en herlezen van de geschiedenis der groote veldheeren van ALEXANDER'S tot FREDERIK'S tijd aanbeval, hen tot voorbeeld stelde, en dit het eenige middel noemde om zich tot veldheer te vormen; en deze opvatting zit ook voor nu vóór alles de studie der handelingen van NAPOLEON en van hen, die later zijne strategie in toepassing brachten en er mede zegevierden, wordt aanbevolen.

Om den Franschen Keizer in zijne volle grootheid als veldheer te leeren kennen, om een indruk te krijgen van zijn genie, blijkende uit het doorzien van toestanden en plannen van de tegenstanders, voorts van de stoutheid van zijn karakter, ga men zijn handelingen na in de dagen vóór en op den slag bij Austerlitz. Men overwege hoe de macht waarmede van de Noordzeekust opgerukt en de veldtocht geopend werd, geslonken was, hoe de Keizer daardoor met eene minderheid in het vijandelijke Oostenrijk stond op grooten afstand van de Fransche grens; men leze echter ook, en liefst in de officieele stukken der Correspondance, hoe hij, veel wagende, steeds de kansen op goeden uitslag zoo hoog mogelijk opvoerde, zich meerdere operatiebases inrichtte, en de rol, dien het toeval zou kunnen spelen, tot de kleinst mogelijke afmetingen terugbracht. Met dit beeld voor oogen, ga men na hoe het Fransche leger op de hoogvlakte van Pratzen de aangewezen stelling vond om een aanval der Bondgenooten af te wachten en af te slaan, en dan, hoe de Keizer die voordeelen vrijwillig prijsgeeft, daar hij geen defensieven veldslag verlangt, maar integendeel den vijand wil vernietigen, hem door één slag de mogelijkheid om verder weerstand te bieden wil ontnemen; hoe hij, eindelijk, daartoe offensief en verrassend wil te werk gaan. Opzettelijk neemt dus NAPOLEON achter de hoogvlakte stelling en trekt zijn rechtervleugel sterk terug om den vijand tot eene omtrekking, die het Fransche leger van Weenen zou afsnijden, uit te noodigen. Het terrein brengt echter mede, dat het verband tusschen de vijandelijke afdeelingen dan tijdelijk verloren moet gaan, en dat de omvattende beweging tot groote uitbreiding van 's vijands leger leiden moet. Van dien toestand, dien NAPOLEON geheel voorziet, wil hij gebruik maken om op het juiste oogenblik zijnerzijds aanvallend op te treden, en het vijandelijke centrum te doorbreken. Men ga na hoe dit doel door den Keizer vervolgd wordt met rusteloze werkzaamheid, maar zal dan tevens de kalmte en zekerheid van den veldheer opmerken, die verklaren hoe de slag in zijn geheel genomen een verloop had juist als dit door NAPOLEON was voorzien, hoe de slag bij Austerlitz aan Fransche zijde inderdaad het karakter heeft van een vredesmanoeuvre, waarbij de hoofdtrekken van te voren zijn vastgesteld. YORK VON WARTENBURG zegt zoo juist, dat NAPOLEON'S handelingen bij Austerlitz bij uitnemendheid dienen kunnen om het onderscheid tusschen den bekwamen generaal en den genialen veldheer op te merken.

De handelingen van den Keizer bij Austerlitz staan intusschen zeker

niet op zichzelf; ook het optreden in den avond vóór den slag bij Jena wekt bewondering, en gaf niet ten onrechte aan HÖNIG aanleiding om in zijne boven reeds genoemde studie critisch vergelijkend bij NAPOLEON'S optreden den 13^{en} October 1806 en dat van VON MOLTKE den 17^{en} Augustus 1870 stil te staan.

Voor al echter ook bewijst de krijgsgeschiedenis ons diensten, waar zij, meer de détails behandelend en deze juist schetsend, ons in staat stelt ook de bevelhebbers van lageren rang te velde en op het slagveld te volgen. Schitterend is de figuur van den Commandant van het III^{de} Pruisische legerkorps op den 16^{en} Augustus 1870, den Generaal VON ALVENSLEBEN, die vast besloten eer met zijn korps ten onder te gaan dan het eens aangetaste Fransche Rijnleger weder los te laten, den ganschen dag in doodsgevaar en onder de moeilijkste omstandigheden met kalmte den slag bij Vionville blijft leiden, en dan op het meest critieke oogenblik zijn armee-commandant, PRINS FREDERIK KAREL, als deze, slechts zijn staf medevoerend, op het slagveld verschijnt, weet te ontvangen met de woorden: „De komst van Uwe Hoogheid is een legerkorps waard” ¹⁾. Schitterend ook die van den Generaal VON PAPE, die in den namiddag van den 18^{en} Augustus, den toestand beter inziende dan zijn korpscommandant, eerst den aanval op St. Privat ontraadt, maar als het daartoe gegeven bevel gehandhaafd blijft, met heldenmoed, kalmte en doodsverachting de Pruisische gardebrigades tegen de Fransche stelling aanvoert.

Ik haalde hier slechts de veldheeren aan, die mij het eerst voor den geest kwamen; de literatuur van onzen tijd is rijk aan andere voorbeelden, zoo uit het NAPOLEONTISCHE tijdperk als uit de het laatst in Europa gevoerde groote oorlogen. Wij brengen NAPOLEON'S woorden in herinnering „modelez-vous sur eux”; hoe echter dien wenk te benutten als men de veldheeren niet in hunne handelingen uit de krijgsgeschiedenis leerde kennen.

Wij noemden ook de krijgsgeschiedenis als alleen in staat om ons de werkelijke waarde der moreele krachten in de oorlogvoering te doen inzien. Het is bekend dat NAPOLEON I aan deze voor $\frac{3}{4}$ den uitslag van den strijd toeschreef. Abstract beschouwd zal die uitspraak zeker vaak twijfel wekken, zelfs dan, als in den geest van den Keizer tot die krachten meerdere van invloed zijnde factoren gerekend worden, naast den geest die de troepen bezielt, naast hun moed en geoefendheid en zelfverloochening, dus mede het intellect en die overige eigenschappen van de bevelhebbers, die alleen de eerste factoren tot hun recht kunnen doen komen. Zien wij nu echter hoe werkelijk in den winterveldtocht in Frankrijk van het jaar 1814 een leger door NAPOLEON aangevoerd een

¹⁾ Ik meen deze woorden gelezen te hebben in VERDY'S „Vom groszen Hauptquartier”. Moeten de woorden wellicht als anecdote beschouwd worden, zoo teekenen zij toch den algemeenen toestand en daarmede de zelfbeheersching van den korpscommandant.

vijandelijke macht, die zeker niet minder goed bewapend en uitgerust, en in vele opzichten beter geoefend was, van drie- á viervoudige sterkte langen tijd weet in toom te houden of te slaan, dan wordt het ons duidelijk dat NAPOLEON recht had zich zoo uit te laten. En dit te doen uitkomen schijnt ons van groot belang, want ondanks de vorderingen der techniek en de volmaking der wapenen, zullen het gewis meer dan ooit de moreele factoren zijn, die in de toekomst over den uitslag van den strijd beslissen.

De krijgsgeschiedenis toch bewijst, dat geen troepenmacht op een slagveld stand houdt tot hare totale vernietiging een einde maakt aan den strijd. Is een bepaald percentage verliezen, dat stijgt en daalt met de militaire waarde van den troep, maar steeds binnen bepaalde grenzen blijft, geleden, dan schijnt de moreele kracht van den troep gebroken, en moet wel van verder weerstand bieden worden afgezien. Men mag aannemen, dat dit verschijnsel zich ook in een toekomstigen oorlog zal voordoen, met dit onderscheid echter, dat door de werking der moderne wapenen het bedoelde percent spoediger bereikt zal zijn. Aanvulling en aflossing zullen dus veelvuldiger noodig zijn, hetgeen wijst op de noodzakelijkheid van sterke reserves; maar een tweede gevolg van het vallen van een even groot aantal verliezen in zooveel korter tijd zou kunnen zijn, dat op meerdere punten van een slagveld panieken voorkomen, die de leiding van den strijd, althans voor het oogenblik, moeilijk of onmogelijk maken; en daar die plotselinge bevangingheid door vrees en schrik zich gemakkelijk uitbreidt, soms ook over meer achterwaarts geplaatste, nog ongeschokte afdeelingen, zouden zij tot schromelijke gevolgen kunnen leiden. Wat zal nu het uitbreken van een dergelijke paniek bij de niet aan den strijd gewende soldaten kunnen voorkomen, wat anders dan de discipline, en naast deze de moreele waarde van de troepen, twee factoren waartusschen trouwens een innig verband bestaat.

De Generaal LEWAL, in zijn „Stratégie de combat” den veldslag der toekomst teekenend, zegt „Il y a tout intérêt à prolonger la lutte; comme on n'abandonnait pas jadis le théâtre des opérations, il ne faut pas abandonner le champ de bataille. Résister malgré les pertes. Les réparer par l'arrivée de nouvelles forces. Dérouter l'ennemi par de légères modifications dans la position, mais persévérer jusqu' au succès. Il est ainsi probable que le premier combat sera le début d'un immense drame armé allant toujours en grandissant, et qu'une succession de jours de bataille remplacera les engagements espacés d'autrefois”. Andere schrijvers komen tot dergelijke conclusiën ¹⁾, maar de aangehaalde woorden zijn voldoende om te overtuigen dat de moreele factoren voor de oorlogvoering in de toekomst niet aan waarde verloren hebben, en het is daarom nuttig

¹⁾ Zeer belangrijk is eene studie van DRAGOMIROV, opgenomen in het Organ 1895 en getiteld: „Das psychologische Moment u. s. w.”

weder uit de krijgsgeschiedenis te leeren opmerken welken invloed zij tot nu toe op den gang van zaken uitoefenden.

Ten slotte willen wij trachten antwoord te geven op de vraag: hoe moet de krijgsgeschiedenis beoefend worden om haar diensten, als boven omschreven werden, te doen bewijzen?

In de eerste plaats zal daartoe bij de studie een innig verband tusschen de krijgswetenschap en de krijgsgeschiedenis onderhouden moeten worden, waarbij echter niet uit het oog verloren mag worden, dat voor den militair de eerste steeds doel, de laatste middel dient te zijn. Voorts moeten wij een oorlog of een veldtocht, dien wij tot onderwerp van beschouwing willen maken, grondig kennen; wij moeten bij beide partijen alle toestanden, die meer of minder op den gang van zaken van invloed waren, opsporen, deze beschouwen in hun oorzaken en gevolgen, en zoo trachten ertoe te komen, dat ons een beeld van den veldtocht voor oogen staat, dat als de juiste afspiegeling van de werkelijkheid gelden mag.

Dit geheel te bereiken zal wel nimmer gelukken, en men vindt dan ook schrijvers die juist om deze reden aan de krijgsgeschiedenis hare waarde ontzeggen; zoo de General LEWAL, waar hij in de studie „Introduction à la partie positive de la stratégie” ¹⁾ schrijft: „Récit fidèle des faits, étude consciencieuse des causes et des conséquences, photographie exacte des évènements, elle formerait une mine précieuse pour l'instruction. Quand ces caractères défont, l'histoire loin d'être un enseignement devient une source d'erreurs”. Zeker schuilt ook in deze woorden waarheid; naar onze meening echter geenszins in die mate dat de krijgsgeschiedenis niet voor het beoogde doel gebezigd zou kunnen worden. Wel echter zullen wij steeds grondige studie moeten maken van de gekozen stof, zullen wij om tot het doel te geraken vaak meerdere bronnen moeten raadplegen en daarbij critisch en vergelijkend moeten te werk gaan, want de beschrijving van den jongsten tegen Frankrijk gevoerden oorlog door den Duitschen Generalen Staf is daar om te bewijzen, dat zelfs van officieuse of officieele zijde geschiedenis geschreven werd en pasklaar werd gemaakt om eer bepaalde doeleinden dan de waarheid te dienen.

Voorts moeten wij het te behandelen onderwerp juist weten te kiezen, inzien dat niet elke veldtocht voor ons doel gebezigd kan worden, dat dit slechts het geval is met die, waarvan het werkelijk verloop, de ware oorzaken en hunne gevolgen met voldoende graad van nauwkeurigheid benaderd kunnen worden. Duidelijk zal het ook zijn dat, om op deze wijze te werk te kunnen gaan, de te behandelen stof zeer beperkt moet worden. Door de wijze van verwerken, en niet door de hoeveelheid der

¹⁾ Journal des Sciences militaires 1892.

te behandelen voorbeelden, moet dan ook de krijgsgeschiedenis benut worden voor de studie der strategie.

Beoordeelen wij bij het maken van gevolgtrekkingen de toestanden niet naar de werkelijkheid, dan, wij geven het den Generaal LEWAL toe, zouden de lessen der geschiedenis inderdaad tot gevaarlijke opvattingen kunnen leiden. Een goed plan toch kan slecht worden uitgevoerd en daardoor mislukken. Mag nu de weg, waarlangs men zich voorgesteld had het doel te bereiken, voor de practijk veroordeeld worden? Zeer zeker niet; en het is de juiste kennis van het verloop der operatiën die moet doen inzien, dat in de wijze van uitvoering de oorzaak van den minder gelukkigen uitslag ligt. Een gewaagde, gevaarlijke onderneming kan gelukken, en tot groote gevolgen leiden. Evenmin mag hieruit worden afgeleid, dat steeds op deze wijze moet worden te werk gegaan; want weder is het de kennis der geschiedenis, die tot de overtuiging moet voeren dat of het karakter van den vijandelijken veldheer of wel de geest der eigen troepen of andere omstandigheden hier de goede uitkomst waarborgden.

Volkomen kennis, juist inzicht van oorzaken en gevolgen, is noodig, want, zoo zouden wij nog wenschen te vragen, wat kan het baten of wij weten, dat FREDERIK DE GROOTE zijne schitterendste overwinningen door verwisseling van operatielijn behaalde, dat NAPOLEON zijn groote uitkomsten verkreeg door samentrekking zijner korpsen vóór den opmarsch naar het slagveld, terwijl VON MOLTKE daarentegen deze concentrisch naar de plaats der beslissing deed oprukken, wanneer wij niet weten en nauwkeurig kunnen nagaan onder welke omstandigheden deze verschillende maatregelen tot goede gevolgen leidden.

Waar dus alleen aan grondige studie waarde mag worden toegekend, is het wellicht niet overbodig er op te wijzen, dat aanhaling van voorbeelden, gelijk wij dit boven herhaaldelijk deden, zeker niet voor studie van krijgsgeschiedenis gelden mag. Wij bedoelden niet meer dan eene inleiding te geven, en bezigten die voorbeelden slechts om onze meening over de waarde dier studie nader toe te lichten. Wij konden daarbij niet dan bij de oppervlakte blijven staan. Wel echter durven wij de gekozen voorbeelden aanbevelen als evenveel onderwerpen waarvan grondige studie alleszins leerzaam zal zijn, ook wijl zij door de bestaande literatuur hiervoor in aanmerking verdienen te komen.

Nog mag de opmerking niet achterwege blijven dat men van de krijgsgeschiedenis, welk nut ook uit hare studie te trekken valt, niet meer moet vragen, dan zij vermog te geven. Een leerschool, die ons zou kunnen doen zien, hoe in bepaalde gevallen gehandeld moet worden is zij niet; de het best geleide veldtocht kan slechts leeren welke beginselen in toepassing gebracht werden, en tot welke gevolgen deze voerden; tot voorbeeld, om daarnaar de gedragslijn ook meer in bijzonderheden af te bakenen, kan ook deze niet dienen. Nimmer toch zullen de omstandigheden, waaronder men beslissingen treffen moet, geheel met de beschouwde overeenkomen, en van dezelfde maatregelen mogen daarom

niet ook gelijke uitkomsten verwacht worden. Steeds dus zullen de te nemen besluiten, en dit zóó op staatkundig, als op strategisch, als op tactisch gebied, in verband met de beschouwing en juiste waardeering zoo mogelijk van alle van invloed zijnde factoren, in laatste instantie op de overwegingen van het gezond verstand moeten berusten. Modellen, voorschriften hoe in bepaalde omstandigheden te handelen, zoeke men in de krijgsgeschiedenis niet. Aan de waarde van hare studie wordt hierdoor geen afbreuk gedaan; integendeel, ook voor onzen tijd onderschrijven wij ten volle JOMINI'S woorden „Quand on connait déjà la théorie de quelques principes fondamentaux, c'est surtout par la lecture de l'histoire militaire qu'on peut acquérir les qualités nécessaires à un général; le coup d'oeil rapide et le sangfroid sont les grandes qualités qu'il doit recevoir de la nature, l'étude approfondie de l'histoire lui donnera toutes les autres”.

H. OOLGAARDT.

Voorgestelde wijzigingen voor den Mitrailleur M'90.

In „De Militaire Spectator” N°. 1 en N°. 2 van den jaargang 1900 komt een artikel voor over den automatischen mitrailleur van 6,5 mM., patent SKODA. Van dit artikel namen wij met zeer veel genoeg kennis. De beschouwingen aan het slot vooral gaven ons veel stof tot nadenken, te meer nog daar tegenwoordig juist plannen bestaan tot ingrijpende wijzigingen in de bestaande mitrailleurs M'90. Om verschillende redenen kwam het ons daarom misschien nuttig voor de mitrailleur-quaestie ook eens uit een ander gezichtspunt te beoordeelen.

De hooggeachte schrijver besloot met den wensch uit te spreken, dat de automatische mitrailleur, systeem SKODA, eenmaal de éénheidsmitrailleur van onze landmacht, onze zeemacht en ons N.-I. leger mocht worden. Dit zou dan in de toekomst leiden tot éénheid in onze mitrailleurs en éénheid in de munitie.

Marine en Koloniën buiten onze beschouwingen latende, zijn thans in den voorraad voor hier te lande aanwezig 450 mitrailleurs, terwijl er weldra nog 50 à 60 stuks zullen worden aangemaakt. Verder zijn in onze pantserforten nog 28 mitrailleurs M'83 opgesteld. Het is niet waarschijnlijk, dat al deze vuurmonden spoedig uit onze bewapening zullen verdwijnen, zelfs al ging men over tot de aanschaffing van automatische mitrailleurs met een kaliber van 6,5 mM.

Tot éénheid in onze mitrailleurs zal men door eenen zoodanigen maatregel dus wel nooit komen. En wat de éénheid van munitie betreft, daaraan schijnt ons Legerbestuur al weinig waarde te hechten, getuige het feit, dat de nummering onzer patronen in hoofdstuk VII der I. I. doorloopt tot het getal 13, waaronder dan nog niet eens de wachtpatronen begrepen zijn.

Van de scherpe patronen N°. 9, de schrijver zei het zelve op blz. 69, bezitten wij nog ettelijke millioenen. Van de scherpe patronen N°. 3 zijn er reeds 1.600.000 aangemaakt en opgelegd in de verschillende garnizoenen en fortten. De massa-vervaardiging dezer patronen heeft dus reeds een grooten omvang bereikt.

Is het nu werkelijk wel zóó te betreuren, dat wij al die GARDNER-mitrailleurs bezitten en daarom niet zoo licht tot een nieuwer systeem zullen overgaan? Staan onze mitrailleurs inderdaad veel bij die van jonger constructie ten achter? Zeer zeker zijn aan den SKODA-mitrailleur, om bij dezen te blijven, voordeelen verbonden boven den GARDNER.

Deze voordeelen bestaan voornamelijk in:

1°. een grooter ballistisch vermogen;

In dit opzicht zal de verhouding tusschen de beide systemen wel ongeveer zijn als die van het geweer M'95 tot het geweer M'71.

2°. eene grootere vuursnelheid;

3°. een kleiner gewicht en eene daarmede gepaard gaande gemaklijker vervoerbaarheid;

4°. de geschiktheid voor het gebruik te velde.

Wat dit laatste punt betreft, zij aangeteekend, dat de GARDNER-mitrailleur oorspronkelijk niet voor veldvuurmond geconstrueerd en eerst veel later ook daartoe bestemd en ingericht geworden is.

Naar onze meening kleeft aan alle automatische vuurwapenen het groote nadeel, dat zij in hooge mate onderhevig zijn aan haperingen en storingen in het mechanisme. Hoe samengestelder hunne werking, hoe fijner hunne onderdeelen, hoe edeler hunne constructie, des te meer kans zal er doorgaans bestaan, dat de juiste werking van het mechanisme minder goed verzekerd is en eene geringe verzetting of vervorming der slotdeelen hunne juiste functie onmogelijk maakt.

Uit een zuiver technisch oogpunt moge de automatische werking van den SKODA-mitrailleur onze bewondering wekken, maar mag men daarop wel te allen tijde rekenen? Hebben bij de veelomvattende functie van enkele der slotdeelen niet kleine, bij het gebruik ontstane gebreken, alras een tijdelijk onbruikbaar worden van het mechanisme tengevolge? De ondervinding ontbreekt ons dienaangaande nog. Een nieuwe SKODA-mitrailleur moge bij de beproeving een aanzienlijk aantal schoten zonder eenige hapering kunnen afgeven, maar blijft zulk een wapen in handen van den troep en na een *zeer* groot aantal schoten nog onberispelijk werken?

Zeker, bij onze GARDNERS komen ook haperingen voor, doch meestal eerst na een langdurig gebruik en laten wij niet vergeten, dat enkele dezer mitrailleurs al tien jaren oud zijn. De slotdeelen zijn van eene sterke constructie; de werking, hoewel zeer vernuftig gevonden, is toch gemakkelijk voor het kader te begrijpen. Bij voorkomende storingen is het deksel snel te openen, zoo noodig kunnen de sloten uitgenomen en zonder moeite door een reserveslot vervangen worden ¹⁾.

Laat ons onder de bestaande omstandigheden onderzoeken, of het noodzakelijk is de mitrailleurs M'90, bestemd voor de verdediging onzer forten en liniën, door andere te vervangen. Dit hangt af van de beantwoording van de volgende vraag: „Is de mitrailleur M'90 nog in staat de hem in oorlogstijd toegedachte taak naar behooren te verrichten?”

Deze taak bestaat ons inziens daarin, dat hij bij een stormenderhand-schen aanval eene voldoende vuuruitwerking kan ontwikkelen op den voor den strijd beslissenden afstand. Doorgaans zal men het mitrailleurvuur niet op grooter afstand dan 800 à 900 M. openen en tot op

¹⁾ Is het geene misplaatste zuinigheid den mitrailleur M'90 slechts één reserveslot te geven, in plaats van een linker en een rechter?

dezen afstand is de uitwerking zeker voldoende te achten. Grooter ballistisch vermogen is dus geen vereischte. Ongetwijfeld is ook de vuursnelheid onzer mitrailleurs groot genoeg. Daarom mag naar onze bescheiden meening bovengestelde vraag gerust bevestigend beantwoord worden.

Mocht men eenmaal tot de invoering van een mitrailleur voor het *veldleger* besluiten, waarschijnlijk zou het dan te verkiezen wezen de keuze te vestigen op een nieuweren vuurmond, in stede van den GARDNER daartoe te bestemmen.

Hadden wij tot hiertoe een open oog voor de goede eigenschappen onzer mitrailleurs M'90, zoo mogen wij toch niet blind wezen voor de gebreken, die zij hebben. Dank zij eene jarenlange ondervinding hebben wij die gebreken leeren kennen en hunne oorzaken kunnen opsporen. Is men niet verplicht deze voor den dag gekomen fouten weg te nemen? Zeer zeker! Wijs zal men handelen door al het mogelijke te beproeven om van de werking onzer mitrailleurs verzekerd te wezen. Als dringende eisch moet gelden, dat de mitrailleurs, bestemd voor onze verdedigingsstellingen en liniën, in den besten toestand verkeerden en goed onderhouden worden. Ons inziens mocht een mitrailleur met eene oorlogsbestemming nooit gebruikt worden voor de schietoefeningen in het Kamp van Oldebroek of voor exercitie. Tot deze doeleinden moesten eenige mitrailleurs aangewezen worden, die dan uitsluitend voor dit doel bestemd bleven. Aan hen, die bekend zijn met den toestand, waarin de ter herstelling naar de Werkplaatsen voor Draagbare Wapenen opgezonden mitrailleurs verkeerden, komt een nauwgezet onderzoek van al onze mitrailleurs zeer gewenscht voor.

Wel is er door „hoogerhand” op aangedrongen, de mitrailleurs bij exercitie met de meest mogelijke zorg en voorzichtigheid te behandelen, doch dientengevolge zijn dusdanige bepalingen op het exerceeren met mitrailleurs in het leven geroepen, dat van een eigenlijk exerceeren daarmede geen sprake meer kan wezen. En nog eens moet het gezegd: het komt ons onverantwoordelijk voor deze in tal hunner onderdeelen gesleten of beschadigde vuurmonden in tijd van oorlog op te willen zenden naar de Nieuwe Hollandsche Waterlinie of naar ons laatste reduit de Stelling van Amsterdam. Bovendien is eene exercitie, waarbij geene patronen mogen worden gebruikt, van weinig nut. Handig en snel moeten de patronen met de houders in den aanvoerder worden gebracht en *al* onze kanonniërs moeten dit kunnen. Op het zoo snel mogelijk ronddraaien van den zwengel komt het niet aan. Is dat zelfs wel gunstig voor de vuuruitwerking? Naar onze meening zal bij een langzaam vuur, gepaard met waarneming der aanslagen, waarbij dan alleen gedurende den tijd, dat de vijand de streek dier aanslagen doorloopt, snel gevuurd wordt, om hem vervolgens op korter afstand wederom in te wachten, meer uitwerking te verkrijgen zijn.

Voorstellen zijn gedaan ter wijziging van onze mitrailleurs M'90, met het oog op de slijting en vervorming van eenige hunner slotdeelen. Voor de beproeving dezer wijzigingen zijn twee nieuw aangemaakte

mitrailleurs — één genummerd 440, de andere gemerkt C. W. 1899 — bestemd geworden. De wijziging van mitrailleur No. 440 heeft in dien geest plaats gehad, als wenschelijk wordt geoordeeld voor alle reeds bestaande mitrailleurs, terwijl bij dien, gemerkt C. W. 1899, behalve deze veranderingen, nog eenige zijn aangebracht, welke voor de nieuw aan te maken mitrailleurs bestemd zijn.

In het kort komen de wijzigingen van den mitrailleur No. 440 op het volgende neer:

- 1°. een stalen, in plaats van een bronzen patroonverdeeler;
- 2°. evenzoo een stalen geleidstuk voor de patroontrekkers (in het deksel);
- 3°. de sloten geheel van staal; de verbindingsstiften van afsluiter en vork door schroeven vervangen;
- 4°. een stalen, in plaats van een bronzen brug voor de geleiding der afsluiters.

De mitrailleur C. W. 1899 kreeg behalve deze wijzigingen nog bovendien de volgende:

- 5°. eene dubbelarmige stalen slede en, in verband hiermede, aan de linkerzijde van den cylinder nog een excentriek;
- 6°. bij het gieten van de doos meer metaal aan de binnenzijde van deze, boven de verdikkingen om de gaten voor den veiligheidsbout; bovendien nokjes tot steun van den tweeden arm der slede;
- 7°. de veiligheidsbout met handvat, het stopblok en het handvat van den zwengel van messing in plaats van brons, met het oog op geringer kosten en gemakkelijker fabricage bij gelijke deugdelijkheid.

In den laatsten zomer zijn deze beide mitrailleurs in de Legerplaats bij Oldebroek beproefd. Zoowel de Vesting-Artillerie (2^e t/m 6^e Serie) als het personeel der Artillerie-Schietschool hebben hunne schietoefeningen daarmede gehouden. Uit den mitrailleur N°. 440 zijn totaal 14.328 schoten gedaan, uit dien, gemerkt C. W. 1899, totaal 14.921 schoten. Bij deze oefeningen heeft men scherpe patronen N°. 9 gebruikt. Waarom geene scherpe patronen N°. 3 (met rookzwak buskruit), die toch juist voor den mitrailleur M'90 bestemd zijn, gebezigd werden, is ons niet bekend. De Artillerie-Schietschool kreeg niet ééne hapering of klemming bij de 1200 door haar gedane schoten; slechts ééne patroon weigerde, doch dit moest aan een fout in die patroon toegeschreven worden. Bij de laatste schietoefeningen kwam het eenige malen voor, dat de huls in den loop bleef zitten, doordat de haak van den patroontrekker over den rand der huls heengleed. Nu is de patroontrekker niet gewijzigd en zal dit gebrek, dat bij den mitrailleur N°. 440 totaal 15 malen, bij den anderen 3 malen voorkwam, vermoedelijk wel aan de groote tolerantie in de Ml. der patroonranden geweten moeten worden, of misschien ook aan een schuinen stand van het vóórvlak van dien rand. Bij de, juist voor de mitrailleurs samengestelde, scherpe patronen N°. 3 zijn uitsluitend hulzen gebruikt met een Ml. patroonrand tusschen 16,8 en 17,3 mM., terwijl hulzen met een excentrischen rand zooveel mogelijk verwijderd

werden. Bovenvermeld gebrek zou bij de patronen N°. 3 waarschijnlijk niet of minder voorgekomen zijn. Te betreuren is het, dat de hulzen, waarbij de hapering voorkwam, niet ter onderzoek zijn opgezonden naar de Patroonfabriek. Ons komt het wenschelijk voor de tolerantie op de Ml. van den rand nog te verminderen tot 17 à 17,3 mM. Bij een minimum patroonrand van 16,8 mM., een wat wijde kamer en een eenigszins afgesleten haak van den patroontrekker, zullen deze drie invloeden alle in dusdanigen zin werken, dat zij den bovenkant van den hulstrand verwijderen van den haak van den patroontrekker. Deze haak, die niet anders dan van boven aangrijpen kan (daar hij niet zijwaarts van of onder aan den afsluiter geplaatst kan worden), zal nu allicht of over den rand heenglijden of slechts een zóó smalle strook vatten, dat deze uit den rand gebroken wordt zonder de huls mee te voeren. Na afloop der oefeningen is door de Artillerie-Schietschool een nauwkeurig onderzoek ingesteld naar den toestand van beide mitrailleurs. Daaruit is gebleken, dat geene slijtage of vervorming aan de nieuw aangebrachte stalen deelen was waar te nemen. Wat de voorgestelde wijzigingen betreft, de algemeene indruk was, dat zij zeer goed hadden voldaan.

In hetgeen thans volgt, hebben wij getracht de oorzaken der voorkomende gebreken te verklaren en het nut der aangebrachte wijzigingen aan te toonen.

Aangezien de *geleidplaat* (Fig. II) in het deksel van de doos, de *patroonverdeeler* (Fig. V) en de *brug* het meest aan slijtage onderhevig zijn, zoo is voorgesteld deze Br. deelen door St. van overeenkomstig model te vervangen.

Bij een snel ronddraaien van den zwengel stooten de *Br. vorken* der sloten met hun bovenachtervlak bij *a* tegen een nok *b* in het deksel (Zie Fig. I). Tengevolge van de ondergane schokken worden de achterste armen der vorken naar voren verbogen. Het brons bezit geene voldoende veerkracht om daartegen weerstand te bieden en al spoedig treedt eene blijvende vormverandering in. Dientengevolge worden de achterwaartsche schokken der sloten niet meer door de vorken opgenomen, daar deze door hunne vormverandering den nok *b* niet meer aanraken. De schokken worden dan geheel overgedragen op de haken der patroontrekkers, welke stuiten tegen de cilindervormige uithollingen in de geleidplaat bij *c*. Daar ter plaatse ontstaan dan al spoedig in het zachte brons insnijdingen, deuken. Het gevaar dezer deuken ligt daarin, dat de patroontrekker te ver naar achteren kan doorschieten, dus ook de rand van de huls te ver naar achteren komt en deze daardoor bij de zijwaartsche beweging van den patroonverdeeler tusschen uitwerper *u* en brug beklemd kan raken.

De aanwezigheid van genoemde deuken *c* wijst al dadelijk op het feit, dat de achterarmen der vorken naar voren verbogen zijn. Men heeft om vermelde redenen voorgesteld het geheele slot te vervaardigen uit staal, welk metaal veel sterker en minder onderhevig aan beschadiging is en door zijne groote veerkracht volkomen weerstand biedt tegen bovengenoemde schokken, zoodat hierbij eene blijvende vervorming is uitgesloten. Werkelijk kwamen bij de stalen sloten geene deuken meer bij *c* in de geleidplaat voor.

De *bevestigingswijze van afsluiter aan vork* heeft eene zeer nuttige verandering ondergaan. Terwijl bij het ongewijzigd slot de afsluiter door middel van een stalen cylinder en twee pinnen aan den vork verbonden is, heeft men voorgesteld deze verbinding tot stand te brengen door een stalen schroef *s* met cilindervormigen tap *t*, waar doorheen een stalen pin *p* gedreven is (Fig. I). Moet nu om een of andere reden de afsluiter van het slot genomen worden, bijv. bij eene verstopping van het kanaal voor de slagpin, zoo draait men eerst schroef *d* uit en kan dan den afsluiter losschroeven. Er behoeven dus geene pinnen uitgedreven en weer geplaatst te worden, een werk, dat in onervaren handen steeds tot beschadiging aanleiding geeft. Misschien zou het raadzaam wezen aan schroef *d* een ingezonken, in plaats van een uitstekenden, kop te geven.

De *slagpin* heeft de navolgende verbeteringen ondergaan:

De *punt* is dunner geworden en gewijzigd als in Fig. III is aangegeven (*e* en *f*). De *Ml.* van het gedeelte der punt, dat buiten den afsluiter uitsteekt, is van 2,9 mM. gebracht op 2,2 mM., waardoor het *gat voor de slagpin* ook kleiner *Ml.* heeft gekregen en deze van 3,5 tot 2,5 mM. is verminderd (Fig. IV). De groote opening voor de punt der slagpin gaf aanleiding tot uitpensen van de slaghoedjes, zoolang de randen dier opening scherp waren. Bij een snel vuren gaat nl. de punt der slagpin reeds terug, wanneer de gasspanning in den loop nog zóó groot is, dat het ingedeukte slaghoedje daardoor óf (bij scherpe randen) in het gat van den afsluiter wordt uitgeponst, óf (bij afgeronde randen) achterwaarts wordt uitgebuit. In het eerste geval schiet het uitgedreven stukje messing in het kanaal voor de slagpin, verstopt dit, en tijdroovende verstoringen zijn hiervan het gevolg. Bij de geringere *Ml.* der opening zijn dergelijke haperingen niet voorgekomen en de slaghoedjes der verschoten hulzen vertoonen alle slechts *indeuken* van de slagpin, maar geene *uitbuilingen*. De punt van de slagpin is korter gemaakt, daardoor sterker geworden en zij steekt nu evenveel buiten den afsluiter uit als bij het geweer M'95 het geval is, d. i. 1,4—1,6 mM., terwijl de punt vroeger 2,5 mM. moest uitsteken om daarbij voldoende verzekerd te wezen van de ontsteking van het slaghoedje.

Door het kleiner vóórvlak van de punt der slagpin is minder kracht noodig om deze in het slaghoedje te drijven en kan dientengevolge de *slagveer* verzwakt worden. De ongewijzigde slagveer moet een gewicht van 2,7—2,95 KG. aan het uiteinde van den slaghamer kunnen dragen, alvorens door te slaan. Bij de gewijzigde is eene belasting van 2—2,25 KG. voldoende. Het slapper worden van de slagveer doet het slot lichter loopen en geeft bovendien nog het groote voordeel minder wrijving te veroorzaken tusschen vork en cylinder. Doordat immers de slaghamer ter linkerzijde van het slot is aangebracht, heeft bij het neerdrukken van dien hamer het slot neiging naar links over te hellen en wringt het zodoende tegen den cylinder. De gevolgen van de veroorzaakte wrijving zijn bij veel gebruikte mitrailleurs duidelijk zichtbaar.

De bronzen patroonverdeelers is op het door *m* aangegeven gedeelte (Fig. V) al spoedig onderhevig aan slijtage, veroorzaakt door de wrijving van den onderkant des afsluiters, waardoor daar ter plaatse allengs eene uitholling ontstaat. Deze uitholling geeft aan hulzen met kleine rand-middellijn gelegenheid op zijde te schuiven. Bij de heen- en weergaande beweging van den patroonverdeelers rollen die hulzen dan tusschen geleidplaat en patroonverdeelers, wringen zich zijwaarts en vormen in beide deelen groeven, als in figuur V zijn voorgesteld. Zijn beide genoemde deelen uit staal gefabriceerd, dan zal geene uitholling *m* ontstaan en moeten alle hulzen, om uitgeworpen te worden, met hun rand glijden langs den kant *g—h* van de geleidplaat (Fig. II).

De arm der *slede* en de plaat met de twee schuin geplaatste gaten voor de nokken van den patroonverdeelers moeten rechthoekig ten opzichte van elkander staan. Maar door hunne zwakke verbinding kan die rechthoekige stand licht verloren gaan. Van eene dusdanige verbuiging is dan het gevolg, dat het uiteinde van een der schuin geplaatste gaten te ver op zijde komt, dus de patroonverdeelers ook te ver naar die zijde kan doorschuiven en de uitwerper wel eens niet of onvoldoende door den afsluiter neergedrukt wordt. Hierdoor kan de huls niet zijwaarts weg en het mechanisme raakt vastgeklemd. Men heeft daarom voorgesteld bij de nieuw aan te maken mitrailleurs aan de slede *twee* armen te geven, om beter verzekerd te wezen van hare functie, en haar bovendien nog tot meerdere sterkte uit staal te vervaardigen.

De *cylinder* heeft voor dien tweeden arm van de slede aan zijne linkerzijde een excentriek gekregen van denzelfden vorm als die aan zijne rechterzijde.

Ter vermindering van de aanmaakkosten wil men bij de nog te fabriceren mitrailleurs het handvat van den zwengel, het stopblok, den veiligheidsbout en diens knop uit Mg. in plaats van uit Br. vervaardigen.

Indien tot de voorgestelde wijzigingen besloten wordt, dan zullen alle mitrailleurs tot het aanbrengen dier wijzigingen opgezonden moeten worden naar de Werkplaatsen voor Draagbare Wapenen. Aldaar kunnen zij dan aan een streng onderzoek worden onderworpen en, waar zulks noodig mocht blijken, worden hersteld.

Kon men er dan ook nog toe besluiten bij de nieuw aan te maken mitrailleurs doos, schacht en patroonaanvoerder uit staalplaat te vervaardigen, dan zou het gewicht dezer mitrailleurs aanzienlijk minder kunnen worden dan van de tegenwoordige.

Na toepassing van bovenbeschreven verbeteringen zal men gerust kunnen wezen omtrent de goede werking van onze GARDNER-mitrailleurs en zullen deze bij eene goede bediening uitnemende diensten kunnen bewijzen bij de verdediging onzer forten en tusschenliniën. De invoering van een SKODA- of van een anderen nieuweren mitrailleur zal dan nog gedurende tal van jaren, althans voor de verdediging van onze liniën en stellingen, onnoodig wezen.

De Deensche Infanterie.

De 3^e en 4^e aflevering van het Militaert Tidsskrift 1899 bevat, van de hand van den Deenschen Kapitein LEMBCKE, een overzicht van de verschillende organieke bepalingen gedurende het tijdvak 1842—'99, met betrekking tot het Wapen der Infanterie.

Na de uitvoerige verhandeling van den Deenschen Kolonel NIEUWENHUIS in *dit* Tijdschrift (jaargang 1898, bladz. 269) brengt het vorenbedoelde artikel betrekkelijk weinig nieuws. Het heeft niettemin voor ons waarde, waar de Schr. op verschillende plaatsen zijne beschouwingen over de legerinstellingen ten beste geeft.

Hij schetst in de eerste plaats de periode van 1842—1848, waarin de eerste oefeningsduur 16 maanden bedroeg, gevolgd door ettelijke herhalingsoefeningen, terwijl de 22 bataljons in 1^e linie door de lichtingen 2—6 werden gemobiliseerd. Bij de bepalingen van het jaar 1842 had de gedachte voorgezet „dat een kleiner, maar goed georganiseerd en ge„oefend leger meer vermag, dan een grooter met mindere geoefendheid”. Na den drie-jarigen oorlog werd eene andere opvatting de heerschende. Vergrooting der legersterkte, al moest zij ook verkregen worden door mindere qualiteit van den soldaat, werd als dringend noodzakelijk beschouwd. In de periode van 1849—1867 werd dan ook het recruten-contingent verhoogd en de oefeningsduur verkort. De wet van het jaar 1867 bracht den algemeenen dienstplicht en met dezen voor $\frac{2}{3}$ der militie een eersten oefeningstijd van 6 maanden, gevolgd door drie herhalingsoefeningen. Ook werd het stelsel der recrutenbataljons ingevoerd. Voor de mobilisatie der veldbataljons was hoogstens de 5^e lichting noodzakelijk.

De gewijzigde bepalingen van het jaar 1880 brachten eene belangrijke vermeerdering van het aantal bataljons in 1^e linie, zoodat ook de 6^e en 7^e lichting voor de mobilisatie moesten worden benut.

De wijze, waarop bij de 3 bataljons van een regiment de opkomst van de recruten- en de herhalingslichtingen plaats vindt, blijkt uit de achterstaande tabel.

	I ^e BATALJON.	II ^e BATALJON.	III ^e BATALJON.
1886 garnizoensoefening	Recruten.	licht ⁿ 81 en 84.	In 82 en 85.
1887	—	Recruten.	—
1888 kantonnementsoefening	In 83 en 86.	In 84 en 87.	Recruten.
1889	Recruten.	—	—
1890 garnizoensoefening	In 86 en 89.	Recruten.	In 85 en 88.
1891	—	—	Recruten.
1892 kantonnementsoefening	Recruten.	In 87 en 90.	In 88 en 91.
1893	—	Recruten.	—
1894 garnizoensoefening	In 89 en 92.	In 90 en 93.	Recruten.
1895	Recruten.	—	—
1896 kantonnementsoefening	In 92 en 95.	Recruten.	In 91 en 94.
1897	—	—	Recruten.

Terwijl de tot het jaar 1880 geldende bepalingen voor de reserve-officieren een oefeningsduur van $3\frac{1}{4}$ jaar bij vertrek met groot verlof, waarborgden, werd door de bepalingen van het jaar 1880 slechts een oefeningsduur van $1\frac{1}{2}$ jaar geëischt.

Hieromtrent merkt de Schr. op:

„Al kan niet ontkend worden, dat er personen onder de dienstplichtigen te vinden zijn, die, zelfs bij een zoo geringen eersten oefeningsduur, bruikbare reserve-officieren kunnen worden, wanneer bij latere oproeping wordt zorggedragen, dat het geleerde wordt onderhouden, zoo is het aan de andere zijde bekend, dat zulke personen in zeer beperkt aantal voorkomen en bij het gevolgde recruteeringstelsel, dat eerst in de behoefte der andere wapens en dienstvakken voorziet, de keuze nog kleiner wordt.

„De bepalingen van 1880 kunnen nu juist niet geacht worden met deze omstandigheid rekening te houden; er is gezorgd, dat het benoogde aantal reserve-officieren aanwezig is, maar de bepalingen geven geene zekerheid, dat zij ook bruikbaar zullen zijn.

„Waar de bruikbaarheid der versterkingsbataljons staat of valt met die der reserve-officieren, zullen de bepalingen voor hunne recruteering hier in het bijzonder gevoeld worden.”

De bruikbaarheid van het beroepskader acht de Schr. door het gevolgde indeelingsysteem der recruten ongunstig geïnfleueerd en waar nu de waarborg voor bruikbare reserve-officieren geringer is, dan vroeger, moet de samenhang in de tactische onderdeelen zeer los zijn. De vermeerdering van de strijdmacht in 1^e linie geschiedde dus ten koste der soliditeit. Bij deze uitspraak moet tevens in het oog worden gehouden, dat 11 van de 16^e sectiën van het bataljon door reserve-officieren worden aangevoerd.

De Schr. vergelijkt ten slotte de bepalingen van 1842 met de thans vigeerende van 1894, waarmede de kringloop zich gesloten heeft. Hij

komt tot de slotsom, dat die van 1894 eene geringe vermeerdering geven van het aantal bataljons in 1^e linie (30 tegen 22), doch dat hier tegenover als nadeel staat eene vermindering van den oefeningstijd tot het halve bedrag, van dat hetwelk voorheen als noodig beschouwd werd, en voorts eene vermindering van de slagvaardigheid door het gebruik van oudere jaarklassen bij de mobilisatie der bataljons in 1^e linie.

De vigeerende bepalingen hebben, goed bezien, slechts dit voor, dat zij het vraagstuk hebben opgelost, om het noodige aantal dienstplichtige officieren te leveren, voor zooveel men dan als oplossing wil erkennen, wat de wet in dit opzicht geeft.

Al is nu ook voor het tegenwoordige de sterkte van het beroepskader in Nederland onvergelykelyk gunstiger dan in Denemarken, zoo is vorenstaande uitspraak toch eene vingerwijzing voor de toekomst, wanneer de dienstplichtige kaders allicht in grooter getal in de eenheden der 1^e linie zullen worden ingevoegd. De Deensche officier beschikt, wat de bruikbaarheid der reservekaders betreft, over veel grootere ervaring, dan de Nederlandsche; aan zijn oordeel kan dus eenige meerdere betekenis niet ontzegd worden.

Ook het Deensche Stafwerk over den oorlog van 1864 (Dl. I, bladz. 101) geeft eene uitspraak over het reservekader, die, al waren de toestanden toenmaals andere, ook thans nog hare waarde heeft. Zij luidt: „de instelling van het reservekader gaf voorzeker niet weinig bruikbare aanvoerders in 1864; maar ook vele, aan wie de routine ontbrak. In het algemeen klaagde men, dat een deel van de opleiding verzuimd was en wel het belangrijkste, nl. de oefening in het bevelen van en het omgaan met den troep”.

Gemis aan voldoende practijk en routine is de gevaarlijke klip, waarop de instelling van dienstplichtige- en reservekaders steeds dreigt schipbreuk te lijden. Het gevaar hiervoor wordt te grooter, naarmate, ter wille van den gewenschten toeloop, meer met de belangen van het individu, dan met die van de militaire gemeenschap wordt rekening gehouden. Onwillekeurig zal van elk legerbestuur, als organiseerende macht, het streven uitgaan, om in deze richting het uiterste te bereiken. Aan den troepenofficier blijft echter de plicht zijne stem te verheffen, waar, naar zijne meening, in deze richting te ver zou worden gegaan.

Wordt die stem onderdrukt, wordt aan de instelling niet de vrije ontwikkeling gelaten, maar wordt zij te krachtig gepousseerd, dan zullen de gebreken ten slotte aan het licht komen; doch helaas, eerst als het te laat is. De juiste waarde van een oefeningsstelsel toch blijkt eerst tegenover den vijand.

Herinneringen uit mijne militaire loopbaan.

DE REGIMENTSCOMMANDANT.

(Vervolg van bladzijde 931 — Militaire Spectator No. 12 van 1899.)

Wanneer ik het ruime veld mijner herinneringen overzie, kom ik menigwerf in een toestand van gemoedelijkheid, die zeer weldadig aandoet, doch waaraan niet te veel mag worden toegegeven. De aanleiding tot die weekheid is onveranderd dezelfde: het terugzien en herdenken van het vele goede wat kameraadschap mij schonk —, wat ook ik voor kameraadschap mocht doen.

Menigmaal heb ik getracht „kameraadschap” onder woorden te brengen, maar als ik later het gesprokene overdacht, was ik nooit volkomen voldaan, hoe innig mijne overtuiging ook mocht geweest zijn.

Zou de oorzaak dezer onvoldaanheid niet gezocht moeten worden in de omstandigheid, dat kameraadschap in hooge mate de uiting is van een gevoel, dat men zich niet volkomen kan verklaren, dat geheel verschillend werkt, zich niet aan banden laat leggen, maar voortdurend, krachtig, met alle eerlijke middelen en langs alle goede wegen, licht en waarheid zoekt tot instandhouding van het geheel, tot verheffing en veredeling van alle samenstellende deelen?

Wij wenschen geene afzonderlijke kaste in de maatschappij te vormen, doch wij eischen een vasten band van kameraadschap, omvattende alle mannen, die steeds met weten, willen en inspanning van alle krachten, gereed moeten zijn om den vaderlandschen bodem tegen elk geweld te verdedigen, sterk door broederschap en onderlinge waardeering, zich bewust dat, vast aaneengesloten, zij niet vernietigd kunnen worden.

Kameraadschap legt ons zeer zware verplichtingen op; zij bestaat niet in het zich goedmoedig en verdraagzaam, ik zou haast zeggen zielig, neêrleggen bij elkanders gebreken en tekortkomingen, — in het helpen zonder onderzoek, zonder aangeven der middelen tot verbetering, — in aanvulling, waar anderen tekort schieten, zonder opwekking tot verheffing, — neen, het moet hooger middelen zoeken.

Kameraadschap moet leiden en voorzien, de hand reiken vóór den val, op groote menschenkennis en niet minder op menschenmin gegrond zijn; bij den eene gemoedelijk, bij den andere opwekkend, bij een derde krachtig ingrijpend werken.

Kameraadschap stelt ons voor den wreeden plicht, na uitputting van alle middelen tot behoud, het ontleedmes krachtig ter hand te nemen en meedoogenloos af te snijden de rotte deelen, schadelijk voor de voortdurende en gezonde levensvatbaarheid van het geheel.

Kameraadschap vindt voorzeker een harer heerlijkste uitingen in de opvoeding en leiding van jonge officieren; aan dit onderwerp wil ik met voorliefde eenige bladzijden wijden.

Laat mij eerst een woord spreken over de opleiding tot officier.

Welk een verschil, nu — en eene halve eeuw geleden! — Over het onderwijs, waaraan toen al de gebreken van dien tijd kleefden, wil ik nog zwijgen, maar wat werd gedaan aan opvoeding en voorbereiding tot maatschappelijk leven en plaatsnemen in de officierskringen? Ongeveer niets, al zien wij ook het werk van edele mannen, als KEMPEES, geenszins voorbij. Na afgelegd examen, traden de meeste jongelingen, geheel onvoorbereid, de wereld in... en hoevelen heeft de wereld niet doodgetrapt!

In dien toestand moest verbetering komen; inzonderheid de officieren, die niet zonder kleêrscheuren hadden geleerd, beijverden zich den goeden weg te wijzen om jonge onervaren mannen te behoeden voor struikelen en vallen; gelukkig ben ook ik in de gelegenheid geweest mijn steentje aan te dragen.

Die pogingen zijn volkomen geslaagd. Met uitzondering van de Cadetenschool, doch deze vindt hare voortzetting in de Koninklijke Militaire Academie, worden aan de inrichtingen tot opleiding voor officier thans de zaken besproken, noodig om den aspirant voor te bereiden voor het maatschappelijk leven, dat hem wacht na het verlaten der schoolbanken, en wordt aanhoudend gewezen op de tekortkomingen in deze richting.

Het zal nu alleen zaak zijn, die voordrachten en besprekingen voortdurend pakkend te doen blijven; de officier, die deze kunst verstaat, al wijdde hij ook slechts een half uur per week aan de verschillende klassen, zou alleen daardoor ruimschoots zijne bezoldiging waard zijn.

Het onderwerp is veelomvattend, ruimer dan oppervlakkig wordt gedacht. Aan den toekomstigen staatsburger moet een degelijk kijkje in de tegenwoordige, steeds vooruitstrevende maatschappij worden gegeven; — hij moet volkomen zijn standpunt leeren begrijpen, niet alleen in eigen, maar ook in den wijden maatschappelijken kring; hoeveel is daarbij niet op te merken naar aanleiding van verschil in karakter, van opvatting en van neigingen — ten opzichte der wijd uiteenlopende plaatsen, door ouders en familie ingenomen — naarmate der begunstiging van fortuin, enz., terwijl dit alles in verband moet gebracht worden met juiste begrippen omtrent kameraadschap.

De detacheringen, waardoor aanraking met het volle leven wordt verkregen, werken krachtig mede om het onderricht, zooeven bedoeld, te steunen; wel zal onvermijdelijk meermalen door schade en schande worden geleerd, doch dit wordt minder gevoeld in ondergeschikte be-

trekking. Door woord en pen heb ook ik voortdurend krachtig geijverd om herhaalde aanraking van aspiranten met den troep te verkrijgen.

De wijze, waarop ik de officierswereld ben binnengekomen, staat mij thans weer helder voor den geest.

In 1860 was ik bij mijn regiment de eenige geslaagde aspirant.

Onze regimentscommandant had weinig gedaan en ook weinig gevoel voor de zedelijke verheffing zijner ondergeschikten; zonder toevoeging van thans gelukkig gewraakte verscherpingen scheen hij zijn woorden maar weinig krachtig te vinden, ook beschikte hij over een uitgestreken voorraad lieflijkheden aan het adres der gelukkigen, die voor hem verschijnen moesten.

In stede van een vriendelijk woord na terugkomst van het examen, werd ik, als gewoonlijk, norsch en ruw afgescheept.

In de laatste dagen van December verscheen mijne benoeming in de Staatscourant, mede als eenige bij het regiment.

De directeur van den cursus, die mij zeer genegen was, vergunde mij onmiddellijk de officiersuniform aan te trekken en zou in persoon de bekrachtiging van deze vergunning aan den regimentscommandant verzoeken; des namiddags kwam ik met mijne glinsterende epauletten de sociëteit binnen en maakte mij gereed hier en daar mijn compliment af te steken, toen plotseling een der adjudanten op mij toetrad met de vriendelijke boodschap van den regimentscommandant, dat ik oogenblikkelijk de sociëteit moest verlaten, de officiersuniform uit- en de sergeantsuniform weer aan moest trekken, wilde ik niet regelrecht in de provoost marcheeren.

Dit bevel liet aan duidelijkheid niets te wenschen over; ik droop af en begroef mij in de kazerne.

De regimentscommandant kwam niet op zijn besluit terug, niettegenstaande enkele officieren zich voor mij in de bres stelden en mijn volkomen onschuld bepleitten.

Veertien dagen daarna had het officiële bericht mijner benoeming het regiment nog niet bereikt; op dien dag werd door den regimentscommandant aan den adjudant-onderofficier der week op het rapport gevraagd, of ik nog niet aan de beurt voor de wacht was geweest en toen deze antwoordde, dat hij mij, als bij het regiment benoemd officier, voor onderofficiers-diensten was voorbijgegaan, kreeg hij een afschuwelijken uitbrander en het bevel mij nog dienzelfden dag als wachtcommandant aan te wijzen.

De toeleg mislukte, want des middags bracht de post de officiële stukken. Ik ging naar een gedetacheerd bataljon, legde den eed af op de binnenplaats der kazerne, zonder regimentsvaandel, zonder regimentsmuziek, zonder toespraak; alleen de hartelijke handdruk mijner nieuwe kameraden herinnerde mij er aan, dat het een feestdag voor mij moest zijn.

Ik heb met dien vriendelijken regimentscommandant nog heel wat moeilijkheden doorleefd; hij bleef zeven jaren aan het hoofd van het

regiment; een zijner laatste orders was mijne benoeming tot bataljonsadjutant; daarmee scheen hij alles goed te willen maken.

In 1873 kwam ik uit Indië terug, was tot kapitein bevorderd en bezocht de Witte Societeit in den Haag; dáár vond ik in een hoek op een canapeetje, eenzaam en verlaten, een halfblinden en halfversuften grijsaard, mijn vroegeren regimentscommandant; hij had altijd allen afgestooten en nu lelte niemand op hem. Ik gevoelde diep medelijden, stapte op hem af en maakte mij bekend. De man was kinderlijk verheugd over deze geringe beleefdheid. Ik heb hem niet weergezien; spoedig daarna is hij overleden.

Deze aanhaling moge ver van opwekkend zijn en voor mijn betoog overbodig, toch heb ik haar niet willen verzwijgen, terwille der groote tegenstelling van voorheen en thans, al weet ik ook, dat vele mijner toenmalige kameraden een aangenamer intrede in de officierswereld hebben gedaan dan mij is te beurt gevallen.

Ik wil hiermede niet zeggen, dat, althans door een gedeelte der kameraden, aan mij niet de zorgen werden besteed, waaraan een jong officier zoozeer behoefte heeft, volstrekt niet; ik kreeg als jongste den naam van het „broekje”, en, al mocht ik ook tegenspartelen, ik behield dien naam langer dan een jaar, werd als zoodanig flink op de vingers getikt waar het noodig was, moest voor alles inspringen en buitengewone toeren verrichten, maar werd nooit vergeten, noch tehuis gelaten; als het „broekje” er niet bij was, was het spel niet compleet.

„Broekje” was en is nog altijd zeer dankbaar.

Reeds dadelijk stond het bij mij vast, dat zoodra ik eenig aandeel kon hebben bij ontvangst van jonge officieren of invloed daarop zou kunnen uitoefenen, alles door mij zou worden aangewend, om leed en teleurstelling, als door mij ondervonden, van hen af te weren en de intrede in de officierswereld voor hen in alle opzichten een feestdag te doen zijn.

Onvergetelijk moet die dag voor de jonge officieren blijven, zoowel door den hoogen ernst en de plechtigheid der eedsaflegging, als door de recht kameraadschappelijke wijze, waarop de ontvangst in den engeren officierskring geschiedt. Het is volstrekt niet noodzakelijk, dat die ontvangst met groote kosten gepaard gaat, de feestelijkheid wordt lang niet altijd door weelde verhoogd; wel is het in hooge mate gewenscht, dat zooveel mogelijk alle kameraden deelnemen en kunnen deelnemen aan den feestdich, die mij altijd het meest geschikt voorkwam om allen bijeen te krijgen en te houden.

De plechtigheid der eedsaflegging werd door mij steeds in den namiddag bevolen en zooveel mogelijk toegankelijk gesteld voor alle belangstellenden; het geheele garnizoen, en meer in het bijzonder de officieren niet tot het regiment behoorende, ontvingen beleefde uitnodigingen. De opkomst was altijd zoo volledig mogelijk.

Steeds was ik heerlijk opgewekt als ik heenreed naar eene dergelijke militaire plechtigheid; den hoogen ernst dier oogenblikken voelde ik altijd

tot in merg en been en immer heb ik mij gelukkig gerekend iets te mogen bijdragen om het aanzien van ons leger, ook naar buiten, te verhoogen.

Is het geen verheffend schouwspel, die krachtige jonge mannen de heerlijke belofte van trouw, gehoorzaamheid en onderwerping te hooren uitspreken, terwijl hun hand de dierbare Oranjevaan omkneld houdt en zij den Allerhoogste aanroepen ten teeken hunner innige oprechtheid?

Moet het bewustzijn, dat zoo menig braaf officier deze belofte met leven en bloed heeft bezegeld en blijmoedig den dood inging met den eed van trouw op de lippen, ons, inzonderheid bij deze plechtigheid, niet hoogst ernstig stemmen, ons niet overtuigen van de grootsche roeping van den soldaat?

Indrukwekkend moet het bevel klinken tot alle minderen gericht, de jonge luitenants te erkennen, te gehoorzamen en te eerbiedigen!

De regimentscommandant zal daarna alles, wat hij aan hoogen ernst, innige overtuiging, gemoedelijkheid, nadruk en welsprekendheid bezit, moeten aanwenden om de jonge officieren te wijzen op het gewicht van den afgelegden eed, hun moed in te spreken en krachten toe te wenschen om hun belofte getrouw te blijven, hen te verzekeren van de hulp en den steun hunner kameraden, hen inzonderheid aan te sporen tot de grootste belangstelling in het lot hunner ondergeschikten, terwijl, boven alles, dat heerlijke woord „trouw” hun altijd en overal voor oogen moet zweven, als het hoogste door hen te bereiken en te behouden.

Voorzeker het is een groot voorrecht, dat de regimentscommandant bezit, die woorden, onder dergelijke omstandigheden, tot zijne jongste kameraden te mogen richten, hun daarna het eerst als kameraad de hand te mogen drukken en hen te mogen inleiden bij het regiment en in den kring der officieren, waartoe zij voortaan behooren.

Ten slotte liet ik de jonge luitenants bij hunne compagnieën intreden en, als eerste officiersdienst, defileeren voor hun chef, om verder, onder de opwekkende tonen der muziek, met het regiment een gedeelte van het garnizoen door te trekken, zich vertoonende in al den glans, alle heerlijkheid van den rang, dien zij veroverd hadden.

Na al deze aandoeningen zal het gewenscht zijn om de jonge kameraden zooveel mogelijk in eene kalme stemming te houden, want ook bij den feestdich zal heel wat van hunne krachten worden gevegd.

Meermalen zag ik, door de goede zorgen der kameraden en met zeer geringe middelen, een eenvoudige zaal of grootere kamer in een uiterst smaakvol versierd feestlokaal omgetooverd en was het een waar genot plaats te nemen aan een disch, met zooveel toewijding voorbereid.

Naast mij ligt een stapeltje menu's, waarvan enkele kunstvol met penteekeningen verfraaid; zij getuigen van smaak en hartelijkheid en gaarne dwaalt mijn oog er over heen. Tal van herinneringen halen zij in heldere kleuren op, veel goeds, veel genot, ook wel een druppel alsem niet dan met groote inspanning weggeslikt, om geen enkelen wanklank te brengen in de algemeene opgewektheid.

De herinnering dezer korpsmaaltijden blijft mij dierbaar; nimmer verzuimde ik er aan deel te nemen, al kostte het ook een nachtelijken tocht in hossende voertuigen bijzonder ongeschikt voor goede spijsvertering.

Later, toen ik regimentcommandant was, werd het genot nog verhoogd, al stegen ook de verplichtingen.

Met welk een geestdrift stelden wij het welzijn van het geëerbiedigd Hoofd van den Staat in; besloten wij Hare Majesteit hiermede onmiddellijk in kennis te stellen! Tot welke uitbundige vreugde gaf een nimmer uitblijvend antwoord aanleiding!

En dan de geestelijke hoofdschotel! — de wijze waarop de regimentcommandant, thans in den engen officierskring en ontdaan van elke uiterlijke plechtigheid, de jonge officieren welkom heette en gelukwenschte! Welk een ruim veld werd daarbij geboden aan ernst en gemoedelijkheid, voor uitingen in oprecht kameraadschappelijken zin!

Slechts in zeer algemeene trekken herinner ik mij thans de woorden, bij die gelegenheden gesproken; nimmer stelde ik iets vooraf op schrift, ik gaf weér wat ik gevoelde, eerlijk en oprecht, zonder jacht op effect en uitsluitend met de bedoeling aller harten, inzonderheid die der jongeren, te openen voor de ware gevoelens van kameraadschap, allen te doordringen van de noodzakelijkheid elkander te steunen, broederlijk en krachtig mede te werken tot verheffing van korps en leger, tot verhooging van het welzijn van ons dierbaar Vaderland!

Terwijl de lijntjes heên- en weêrvlogen, was het niet onaardig en zeker loonend de oogen langs den feestdisch te laten gaan en waar te nemen, wat alzoo voorviel. De indruk der gesprekken, meestal in groepjes gevoerd, werd door de opgewekte gezichten weêrgegeven en door levendige gebaren bevestigd; zelfs de groepeerings was eigenaardig en onder invloed van bestaande toestanden; een enkele zat zoogenaamd te broeden op een toast, en, naarmate zijne gedachten zich min of meer gelukkig op een gekozen punt vereenigden, was dit merkbaar in al zijne verrichtingen, eindelijk bleef alleen de angst, dat hem het gras voor de voeten zou worden weggemaaid; dan vlug naar den commissaris en het woord gevraagd.

Voor sommige dischgenooten wordt dit toosten een ware kwelling, het is bovendien uiterst aanstekend; opjagen en overdrijving in deze richting bederft de feestvreugde altijd voor een gedeelte; toch kan het toosten buitengewoon vermakelijk zijn, zonder aan den goeden geest te schaden.

Zoo'n toast, breed opgezet, waaraan geen einde kan komen en waarin de spreker zich voortdurend meer verwacht, met gemoedelijke wenken en zachte raadgevingen van omzittenden, glasverheffing van anderen en eindigende in eene algemeene lawaai-achtige instemming met een geheel onverwacht slot, strekt zeker om de vroolijkheid te verhoogen, inzonderheid wanneer de insteller zich houdt alsof hij nog lang niet alles gezegd heeft, wat hij zich had voorgesteld te zeggen, terwijl de

gelukkige uitdrukking van zijn gelaat intusschen aantoon, dat, door de oplossing, hem een pak van het hart is gevallen.

Wat heb ik aan die maaltijden menigwerf eenvoudige, hartelijke, ware woorden, vernomen van lippen, die zich niet zoo gemakkelijk openen; woorden tintelend van innige overtuiging, van lang verkropte behoefte tot spreken.

't Is voor een chef uiterst leerzaam en het schenkt hem een ruim en vruchtbaar veld van beoordeeling, met zijne officieren onder dergelijke omstandigheden te zamen te zijn; velen geven zich, zooals zij werkelijk zijn, verspreiden ongezoekt een rijkdom van geest en volheid van gemoed, die men oppervlakkig niet achter hen gezocht zou hebben.

Als de officiële dank der jonge officieren is uitgesproken en de muziek haar opwekkende tonen laat hooren, komt er gewoonlijk meer leven in de brouwerij; de gemoedelijkheid stijgt naarmate het later wordt; achtereenvolgend worden allen herdacht, gedefileerd, liederen gezongen en eindelijk een hartelijk woord van scheiden en dank gesproken.

Een dag, rijk aan genot en voldoening ligt achter ons! Wie onzer heeft niet, alvorens in te slapen, wederom gedacht aan eigen jeugd, aan eigen geluk!

Wanneer de roes van feestvieren voorbij is, komt de werkelijkheid. Er zal bewezen moeten worden, dat de afgelegde belofte geen ijdele klank was, de woorden met 'geestdrift gesproken, ernst en waarheid bevatten.

In het Nederlandsche leger zijn, en ik wil gaarne aannemen met goede bedoelingen, bepalingen vastgesteld omtrent de indeeling en opvoeding der jonge officieren, die mij vreemd en onaangenaam in de ooren hebben geklonken, omdat zij, in menig opzicht, weinig vleidend zijn voor een gedeelte der compagniescommandanten en de handen der korpcommandanten binden.

Niet alle compagniescommandanten bezitten dezelfde geschiktheid in zake opleiding van minderen; bij voorkeur zal men moeilijk te leiden elementen in zeer bekwame handen geven, doch dit behoeft niet te worden voorgeschreven, althans niet op de wijze, zooals dit is geschied, want dan zet het kwaad bloed; de regimentscommandant moet deze zaak beoordeelen en afdoen.

De luitenant, die zijn minderen niet kan opvoeden en leiden, mag geen compagniescommandant worden.

Aan alle kapiteins behoort de opleiding van jonge officieren te kunnen worden toevertrouwd.

De compagniescommandant is, in werkelijkheid, de opvoeder der jonge officieren; dagelijks komt hij, bij alle onderdeelen, met hen in aanraking, is hij bij machte zijne zienswijze mede te deelen, zijn invloed te doen gelden. Zonder groote inspanning kan de kapitein dagelijks zich aan die schoone taak van opvoeden wijden; door gesprekken bij marschen, besprekingen en wenken bij oefeningen, leiding van theoretisch onderwijs, hulp en terechtwijzing bij wetenschappelijken arbeid.

De oudere luitenants moeten ernstig medewerken, den compagniescommandant behulpzaam zijn, diens taak verlichten en hem alles besparen, wat onder luitenants kan worden afgedaan.

Inzonderheid moet te velde getrokken worden tegen eigenwaan en betweterij, waarmede sommige jonge officieren zijn besmet; het verbeterd onderwijs en de ruimere gelegenheid tot algemeene ontwikkeling hun geschonken, geven tot deze kwalen gereede aanleiding. Toch zijn het, in den regel, niet de werkelijk goed ontwikkelde jongelui, die zich daaraan schuldig maken, dit geschiedt alleen bij hooge uitzondering, en juist daarom is het geneesmiddel zoo gemakkelijk en dan nog liefst door jongeren, zonder inmenging der chefs, toe te dienen; de ondervinding geeft daarbij den weg aan, en sterk door haar, kan men, als de gewone middelen falen, de pedante jonge mannen er telkenmale zoogenaamd in laten loopen, waardoor zij met schade en schande leeren. In vele gevallen maken zij zich daarbij bovendien belachelijk en dit doodt de zucht tot te hoog klimmen het best.

Hierbij mag echter door de oudere kameraden niet met geringschatting worden neêrgezien op door jongere verkregen kennis, als een gevolg van ernstige en degelijke studie; integendeel, doelmatig en opwekkend moet worden gebruik gemaakt van alle voordeelen, die verbeterd onderwijs kan schenken; wanneer aanvulling gewenscht is tot verhooging der waarde van het geheel, moet ook de hulp van jongeren niet worden versmaad; aanmoediging en waardeering mogen niet ontbreken.

Een zeer belangrijke factor der opleiding is de omgang met minderen.

Voor den officier, zelfs voor den jongste hunner, moet het niet genoeg zijn, dat de minderen hun gehoorzamen, uitsluitend uit dwang en vrees voor straf, neen, die gehoorzaamheid moet ook eerbied en achting insluiten, verkregen door goed voorbeeld en betoonde warme belangstelling. Wanneer, hetgeen mij zoo uiterst noodzakelijk voorkomt, aan den officier het welzijn, niet het minst het zedelijk welzijn, van den soldaat in handen gegeven behoort te worden, moet die officier daartoe bekwaam zijn. Door opvoeding, kennis, zedelijk gedrag, door woord en daad moet hij zijn minderen voorgaan; eigen en algemeen welzijn worden hierdoor vermeerderd, het aanzien van het leger naar buiten verhoogd en de aanleiding tot het onder curateele stellen van den officier, wat een gedeelte van zijn zaak betreft, geheel weggenomen.

De bataljonscommandanten moeten bij de opleiding een oog in het zeil houden, zorgen dat zonder hen aan banden te leggen, de richting der compagniescommandanten de ware blijft en niet te zeer uiteenloopt; persoonlijk kunnen zij, in vele opzichten, krachtig medewerken.

De regimentscommandant zal zich, door gepaste middelen, behooren te overtuigen, dat de opleiding der jonge officieren met oordeel geschiedt en in hooge mate rekening worde gehouden met aanleg, verkregen kennis en karaktereigenschappen der jonge mannen, dat die opleiding oprecht opbouwend zij en daardoor goede vruchten draagt.

Eigen ondervinding op het gebied der opleiding en herinnering aan eigen tekortkomingen wijzen menigmaal den goeden weg.

De beste proef op de doelmatigheid der leiding is zeker deze, dat de jonge officieren met vol vertrouwen naar ouderen en chefs opzien, dat zij schuwheid en achterdocht afleggen, — zich niet schamen raad te vragen, waar krachten en ondervinding tekort schieten, — in moeilijke omstandigheden zich het eerst wenden tot hen, van wier toewijding en welgemeende kameraadschap zij volkomen verzekerd zijn.

Een korps, waarbij onderling vertrouwen bestaat, een vertrouwen, gegrond op eerlijkheid, openhartigheid, streven tot verheffing van het geheel zonder ijdelheid, bezit de hoogste zedelijke waarde; het is bij machte de meest grootsche daden te verrichten, zal pal staan en dicht aaneengesloten blijven gedurende het nijpendst gevaar en den grootsten tegenspoed.

Welk eene groote voldoening schenkt het niet, wanneer de officier, wiens eerste schrede men geleid heeft, zich weet te onderscheiden en beantwoordt aan de gekoesterde verwachtingen; het zou dwaas zijn zich daarvan uitsluitend de eer te willen aanmatigen, maar toch gevoelt men zich daardoor gelukkig en gestreeld.

Dergelijk geluk heb ik meermalen mogen smaken. Ik noem den heldhaftigen verdediger van Kroëng-Raba in 1878, wiens onopgesmukt verhaal, uit die versterking kort na het ontzet tot mij gericht, een eereplaats tusschen mijne papieren blijft innemen en nog menigmaal wordt herlezen, en de beide luitenants uit Grave, de eenige mijner toenmalige officieren, die tijdelijk naar Indië zijn getrokken, en beiden de eervolle belooning voor moed, beleid en trouw mochten verwerven, de eene in den strijd na OEMAR's afval, de andere bij den jongsten Pedir-tocht.

Ook over bittere teleurstelling kan ik meêpraten.

Met innig leedwezen herinner ik mij o. m. het verloren gaan van twee jonge mannen, nog niet zoo heel lang geleden; de eene was bij mij overgeplaatst en kon ik niet behouden, hoeveel moeite en zorgen daaraan ook besteed werden; ik achtte hem niet geheel toerekenbaar en naderhand is gebleken, dat dit waarschijnlijk toen ook reeds het geval moet geweest zijn; hij verliet echter het leger met eervol ontslag. De andere ging reddeloos onder na zeer korten tijd; hij misdroeg zich van den beginne af aan en had, zooals later bleek, nimmer tot officier benoemd mogen zijn, althans niet dan na bepaalden proeftijd. Ik heb toen ernstig aangedrongen op het ontvangen van gewenschte mededeelingen omtrent de jonge mannen, die tot officier werden aangesteld; de kennis daarvan zou, voor het bedoelde geval, voor mij van veel gewicht zijn geweest.

Naar ik vermeen, worden thans de gewenschte inlichtingen aan de regimentscommandanten verstrekt.

Behalve de teleurstelling bij het mislukken der pogingen tot behoud, is de wijze van behandeling dier zaken een klip, waarop menig chef strandt. Tot in de minste bijzonderheden wordt nagegaan of alles in

het werk is gesteld om den afgedwaalde op den goeden weg terug te brengen, of daarbij voldoende tact heeft voorgezeten en of het meest krachtig beroep op kameraadschap niet is verzuimd, terwijl bovendien belangrijk verschil in keuze en aanwending dier middelen lang niet tot de uitzonderingen behoort.

Dit zijn de beproevingen van den regimentscommandant en daartegen moet hij opgewassen zijn; vooral door zijn optreden in dergelijke moeilijke gevallen kan hij zich in zijn volle waarde toonen.

Van veel gewicht is het bij de behandeling van zaken, officieren betreffende, zonder bepaalde noodzaak, nimmer de onmiddellijke chefs voorbij te gaan: de bataljonscommandant moet steeds rekening houden met de compagniescommandanten; de regimentscommandant mag nimmer vergeten, dat de bataljons- en compagniescommandanten geheel op de hoogte behooren te zijn en te blijven van alles wat hunne onderhebbende officieren aangaat, en, bij behandeling van zaken deze betreffende, recht hebben een ernstig woord mede te praten. Volgt men dezen goeden weg, dan zullen de noodzakelijke vermaningen steeds in tegenwoordigheid van alle chefs worden gegeven en hierdoor ontegenzegglijk veel meer indruk maken.

Het straffen van officieren moet tot de hooge uitzonderingen behooren en alleen in de uiterste gevallen worden toegepast: bij oneerbiedigheid, het opzettelijk nalaten van ontvangen bevelen en dergelijke ernstige overtredingen, na volledig onderzoek en herhaalde vermaning.

Aan vermaningen en terechtwijzingen in tegenwoordigheid van onmiddellijke chefs, van alle oudere officieren van een bataljon of regiment, heb ik altijd een zeer hooge waarde toegeschreven en, op weinig uitzonderingen na, daarvan de meest heilzame gevolgen waargenomen. Ook hier moeten tact en kameraadschap den weg wijzen; tot behoud van den eene is menigwerf eene behandeling noodig, geheel verschillend van die, onontbeerlijk tot redding van den andere; voor een derde werkt eene ernstige terechtwijzing, geheel onder kameraden, zonder inmenging van chefs, al zij het dan ook niet buiten hun medeweten, het heilzaamst.

Bij wanhopige zaken wordt, als laatste redmiddel, het brengen in andere omgeving aangewend, gewoonlijk zonder voldoende gevolg; wanneer een officier zich zoodanig onmogelijk gemaakt heeft tegenover chefs, kameraden en minderen, dat een verlengd verblijf onder hen, zonder schade voor de discipline, niet mag worden toegelaten, baat in den regel eene overplaatsing niet en legt deze een bijzonder zware belasting op het korps, waarbij hij wordt ingedeeld. Wanneer ik daartoe dan ook heb medegewerkt, was het uitsluitend met het doel het eenig mogelijke redmiddel niet na te laten, al stond ook bij mij de overtuiging vast, dat de man reddeloos verloren was.

Tijdige overplaatsing, zoodra de bepaald schadelijke inwerking eener omgeving is waargenomen, mag, om welke redenen dan ook, niet worden nagelaten; belang van zaak en persoon gebieden dit.

In het door mij aangehaalde geval van den jongen officier, die bij

zijne benoeming bij een der gedetacheerde onderdeelen was ingedeeld, waren de middelen tot verbetering, bij dat onderdeel genomen, geheel uitgeput. Tekortkomingen in den dienst, op zedelijk en financiëel gebied hadden zulke afmetingen aangenomen en waren zoo herhaaldelijk voorgekomen, dat, na vermaningen in tegenwoordigheid van den compagniescommandant, daarna van alle oudere officieren, het straffen, zelfs met streng arrest, was gevolgd, en niets anders overschoot dan eene overplaatsing naar de standplaats van den staf van het regiment.

Tal van zorgen hadden wij ons toen getroost: een compagniescommandant werd gekozen, die den afgedwaalde reeds in zijn opleidings-tijd volkomen had gekend — er werd logies gehoord — voor verdere verpleging gezorgd — kameraden werden aangewezen, geschikt om hem meer van nabij gade te slaan — in één woord, niets was verzuimd, wat kameraadschap zou hebben kunnen vermogen.

Toen de jonge man aankwam, werd hij door zijn compagniescommandant afgehaald en naar de vergaderzaal der officieren geleid; daár werd hij door mij zoo ernstig en toch zoo gemoedelijk mogelijk toegesproken.

Ik deed een beroep op alle kameraden om hem op te richten, te steunen en den goeden weg te wijzen; ik verzekerde hem, dat hij zich tot elk onzer zou mogen richten om hulp en raad en niemand hem zou afwijzen; ik bezwoer hem thans nog te keeren, in naam van alles wat hem dierbaar kon zijn, ouders en betrekkingen, zijn tegenwoordig en zijn toekomstig geluk, en het standpunt in leger en maatschappij, dat hem gebiedend was aangewezen, te hernemen.

Ik heb het daarbij niet gelaten, maar eischte van hem de voor allen duidelijk verstaanbare verklaring, dat hij gehoor zou geven aan hetgeen hem was voorgehouden.

Toen die verklaring was afgelegd, wenschte ik hem moed en krachten toe om zijne belofte gestand te doen.

Niets mocht baten. De jonge man verbrak zijn streng arrest, wist op slinksche wijze geld te verkrijgen, verwijderde zich uit het garnizoen en was gedurende verscheidene dagen het voorwerp van ernstige nasporingen van militaire en civiele autoriteiten.

Gelukkig kon ik hem door zijn vader laten terugbrengen en hierdoor voor de schande der desertie bewaren.

Het scheen noodig een onderzoek te doen instellen naar zijne toerekenbaarheid; spoedig bleek, dat deze geheel ongerept was; toen moest hij met provoost, een geheel buitengewoon geval, worden gestraft, en, om de waardigheid van den officiersstand niet te benadeelen en ook als uiterste redmiddel, naar elders worden overgeplaatst.

Voor mij was hij reddeloos verloren en niet zeer lang daarna is de treurige waarheid mijner opvatting gebleken.

De hoogere chefs hadden, behalve navraag omtrent de werking van kameraadschap gedurende het eerste tijdperk, geene enkele bemerking kunnen maken op de volkomen richtige behandeling der zaak.

Toen door mij werd voorgesteld den jongen man door een officier naar

zijn nieuw garnizoen te doen geleiden, omdat hij geheel onvertrouwbaar was en bovendien nog streng arrest had, kon ik dit niet gedaan krijgen, tenzij het regiment de kosten wilde dragen. Ik heb hierop geantwoord, dat de bezoldiging van den kolonel niet berekend was op het betalen van reis- en verblijfkosten ten bate der belangen van den dienst, terwijl ik in deze geen beroep wenschte te doen op de offervaardigheid mijner officieren.

Wij, zijne chefs en zijne kameraden, konden met de hand op het hart verklaren, geen enkel middel te hebben verzuimd om den afgedwaalde terug te brengen en te behouden.

Dit bleef onze eenige voldoening!

Uit dit gedeelte mijner herinneringen zal voldoende gebleken zijn, welk een hoogst belangrijk gedeelte onzer taak de opvoeding van jonge officieren is en hoe wenschelijk het zal blijven daaraan voortdurend al de zorgen te wijden, die het gewicht der zaak vereischen.

Er is een tijd geweest, dat „bezighouden” het wachtwoord was in het Nederlandsche leger. Opgevat in den zin, zooals het toen werd toegepast, beteekende het in hoofdzaak het verrichten van bijna geheel onnutten arbeid, die veel tijd moest kosten; het doodde elken aandrang tot zelfstandig werken, tot vrije studie.

Elke chef, hetzij hij deze richting was toegedaan of niet, werd gedwongen stapels werk te eischen, zoodat de bureelen der commandeerende officieren nauwelijks de opeengestapelde geestes-schatten der officieren konden bevatten. Gewoonlijk steeg de gloed der tevredenheidsbetuiging eener inspectie, naarmate de oogst rijker, de uitstalling van het wetenschappelijk werk der officieren breeder was; daarop werd bepaald gespeculeerd.

Gelukkig was geen enkel inspecteur bij machte al dien arbeid na te gaan; in den regel werd daarmede zelfs niet begonnen en kon over het algemeen worden verklaard, dat de inhoud van minstens drie-vierde gedeelte van al dien papierrommel slechts aan de vervaardigers bekend was, terwijl alleen de helder gekleurde, goed sprekende teekeningen een bekijkje waardig werden gekeurd.

In gemoede geloof ik, dat er heel weinig verbeurd werd door een groot gedeelte van al dat besteld slavenwerk op zijde te leggen, en wanneer de vervaardigers hadden willen spreken, zouden zij hebben moeten erkennen, dat onder den inhoud dier volgeschreven vellen papier veel afschriften, veel letterlijke vertalingen schuilden, bij een minimum van eigen denkbeelden en eigen opvatting.

Voor al den grooten omvang van den gevergdten arbeid (want anders was het niet goed) werd heel weinig goed verwerkt en bleef nog minder achter.

Al dat monnikenwerk lag, soms jaren lang, in de archieven en diende tot niets; later werd het teruggegeven en verscheen menigmaal, netjes overgeschreven, onder een anderen naam wederom ten tooneele bij een ander korps.

Ten einde altijd klaar te zijn, had een inspecteur uitgevonden en bepaald, dat van ieder officier minstens één stuk tactisch werk te allen tijde in het archief van den bataljons- of regimentscommandant moest aanwezig zijn; om de twee of drie jaren moest dat proefstuk worden vernieuwd; het moest door alle chefs nauwkeurig zijn nagezien en beoordeeld en zou mede dienen ter beoordeeling der geschiktheid voor hooger rang, waartoe het alsdan werd opgevraagd.

Daar het werk niet onder toezicht was verricht, bestond geenerlei zekerheid, dat men met eigen arbeid te doen had; mocht bovendien, bij de ruime keuze in opvatting en toepassing die de tactiek toelaat, één enkel tactisch werk, dat zelfs twee à drie jaren oud kon zijn, gewicht in de schaal leggen bij eene bevordering? Misschien waren de inzichten van den vervaardiger sedert aanmerkelijk gewijzigd en hoe gemakkelijk is het niet, bij belangrijk verschil van gevoelen, eene aanleiding tot afkeuring te vinden, zonder dat deze in waarheid gegrond mag genoemd worden.

Naar ik vermeen behoort deze vermeerdering van onnutte paperassen, zooals ik die papieren noemde, tot de geschiedenis; de couranten althans hebben vermeld, dat het wapen der infanterie, dat in menig opzicht meer dan eenig ander wapen zwoegde onder het wicht van schrijfwerk, thans voor een groot gedeelte daarvan ontlast is.

Het was eene buitengewone belasting op de regimentscommandanten al dat voorgeschreven tactisch werk te moeten beoordeelen, waarbij nog moest gevoegd worden hun oordeel over de beoordeelingen der bataljons- en compagniescommandanten; wel konden zij hulp bekomen door zoogenaamde toegevoegde officieren, doch dan werd menigmaal, en ik moet bekennen niet altijd ten onrechte, ernstige ontevredenheid geboren over onbevoegde en wijsneuzige inmenging.

Vele chefs achtten zich verplicht het tactisch werk hunner officieren na te zien en te verbeteren als een thema van den schooljongen; naast elken zin zag men eenige, niet altijd leesbare, met rooden inkt gekrabbelde woorden; het geheel kreeg hierdoor een bijzonder onbehaaglijk aanzien, vooral wanneer de chef de gewoonte had allerlei aanhalingen, teekens en verwijzingen in bloedschrift te gebruiken. Menigmaal bleek een streven tot afbreken, zonder iets in de plaats te stellen.

De goede opvatting moet een geheel andere zijn. Inzonderheid bij jonge officieren moet op alle bepaalde fouten worden gewezen, maar toch komt het uiterst zeldzaam voor, dat het geleverde werk geen enkele goede gedachte bevat en hierom is het toch juist te doen. Alle beginselen zijn zwaar, en, inzonderheid bij tactisch werk, heeft ieder denkbeeld reden van bestaan, wanneer het slechts behoorlijk kan verdedigd worden.

Alleen wanneer de grondslag valsch is en de geheele handeling hierdoor moet spaakloopen, dient onvoorwaardelijk te worden afgekeurd; in ieder ander geval op moeilijkheden en omwegen te worden gewezen; terwijl, wanneer eigen opvatting aanmerkelijk met die van den vervaardiger verschilt, nimmer mag verzuimd worden die eigen opvatting, in korte woorden en met redenen omschreven, aan te geven.

De vervaardiger heeft dan reeds dadelijk het voordeel twee oplossingen te bezitten, wier vergelijking wel tot de waarheid zal leiden; hierdoor wordt de beoordeeling opbouwend.

Om nog even op het „bezighouden” terug te komen, heb ik het altijd een genot gevonden, wanneer ik mijne officieren tijd voor eigen, vrijen arbeid kon verschaffen.

Werd, bij noodzaak, zonder eenige aarzeling, de grootste inspanning geëischt en onvoorwaardelijk over tijd en krachten beschikt, nooit heb ik er behagen in gevonden alle officieren bezig te houden, waar de arbeid door enkele kon geschieden.

Gedurende den winter 1890—'91 verkregen de zoogenaamde wetenschappelijke vereenigingen der officieren van de infanterie eene uitbreiding, die het „bezighouden” in volle glorie deed uitkomen.

Onder persoonlijke leiding der bataljonscommandanten moesten per maand worden gehouden: twee tactische oefeningen op de kaart, elk drie à vier dagen durende, twee tactische besprekingen en twee wetenschappelijke bijeenkomsten; bovendien moesten de hoofdofficieren eens per maand eene tactische oefening, mede van drie of vier dagen, onder persoonlijke leiding van den regimentscommandant bijwonen, waaraan tactische besprekingen waren verbonden, terwijl nog eenigen hunner werden aangewezen tot deelneming aan de tactische oefeningen op de kaart onder persoonlijke leiding van den divisiecommandant.

Bovendien moesten aan de officieren tactische opdrachten ter schriftelijke uitwerking worden verstrekt en deze uitvoerig beoordeeld, terwijl nauwkeurige notulen van al deze verrichtingen moesten worden aangehouden en ingegeven.

De hoofdofficieren werden verplicht, zooveel mogelijk, alle zaken in te leiden en werden, krachtens hun ambt, plotseling tot redenaars gestempeld.

Er zijn maanden geweest, dat ik bepaaldelijk gebukt ging onder de wetenschap en geen tijd had ergens anders om te denken; of ik er wijzer door geworden ben, is een andere zaak.

Intusschen bloeiden de langdurige winterverloven der militie weelderig en gingen de practische oefeningen, ja — ik kan wel zeggen — op sloffen.

Het behoeft geen betoog, dat heel wat tact en zorgen noodig waren, om al die oefeningen opwekkend te doen blijven; menigmaal was de beschikbare tijd van voorbereiding te gering om gewenschte afwisseling te brengen in de te behandelen onderwerpen, waartoe inspannende studie onontbeerlijk bleef.

Het doel werd voorbij gestreefd en de regeling mocht, op het zachtst uitgedrukt, onoordeelkundig worden genoemd.

Nochtans schijnt de uitkomst schitterend geweest en de tactische waarde der officieren zoodanig gestegen te zijn, dat langzamerhand het aantal der oefeningen kon verminderen, de tactische besprekingen bij de oefeningen op de kaart werden ingelijfd, het aanhouden der notulen ver-

vallen en ook het schrijfwerk aanmerkelijk kon worden ingekrompen.

Waar zooveel opdrachten noodig waren, volgde, zooals iedereen kon uitrekenen, het aanleggen van verzamelingen; ik heb hoofdofficieren gekend, die meer dan honderd opdrachten, door anderen ontworpen en uitgewerkt, en portefeuille hadden. Natuurlijk moest alles precies gaan, zooals in deze uitgewerkte vraagstukken; de aan- en opmerkingen der leiders bepaalden zich tot de afwijkingen van den oorspronkelijken tekst.

Toen ik bataljonscommandant was, werd ik op menig dergelijk recept onthaald, en later, als regimentscommandant, kreeg ik, tot verhooging mijner tactische kennis, drankjes te slikken, mij bekend als uit eene andere apotheek afkomstig, en mij reeds vroeger door een ander toegediend.

Wanneer opzettelijk van den mij geheel bekenden gang van zaken werd afgeweken, en ik kon mij dit genoeg niet ontzeggen, wist ik vooruit welke opmerkingen zouden komen.

't Was bedroevend, doch het is geheel waar!

Tot dergelijke heillooze gevolgen leidden de toestanden, die jaren lang op dit gebied gehuldigd werden; vrije uiting van denkbeelden werd aan banden gelegd; 't was altijd examen doen met een menigwerf onzuiver programma; veelvuldig werd, na eene discussie, die niet in den smaak viel, zelfs aan hoofdofficieren den mond gesnoerd met de woorden: „ta, ta, ta, als ik het zeg, zal het wel zoo zijn!” — en het was uit!

Ik heb het voorrecht genoten eenmaal eene tactische oefening op de kaart bij te wonen onder leiding van een generaal, thans nog in het leger dienende, die, bij groote bekwaamheid, achting had voor ieders op goede gronden steunende overtuiging, al kon hij die ook niet altijd deelen; die eigen opvatting gaf, zonder die van anderen te verwerpen.

Ik heb de stellige overtuiging dat dergelijke leiding de ware is; zij behoeft volstrekt niet te ontaarden in een dispuut-college; de vinger kan en moet op de wond gelegd worden, waar het noodig is; kort en krachtig handelen zonder redeneeren blijft hoofdzaak.

Tot eigen oefening en om mij geheel los te maken van opgevatte denkbeelden omtrent de uitvoering, die bijna onvermijdbaar bij het ontwerpen van elke opdracht worden gevormd, heb ik eenige malen, bij de oefeningen met de officieren van een bataljon, zes of acht bladen van de kaart van WUPPERMANN door een officier geheel willekeurig laten uitspreiden, op het terrein, hierdoor gevormd, staandevoets opdrachten voor twee partijen ontworpen en onmiddellijk tot de uitvoering doen overgaan.

Ik kan dit wel voor een enkele maal aanbevelen.

Voor mijne herinnering rijst het kleine bataljonsbureel onder een der poorten van de kazerne te Arnhem, waar de officieren dicht opeengepakt hunne zoogenaamde wetenschappelijke bijeenkomsten hielden. De majoor, een echte ijzervreter, bleef altijd voor zijn hoogen lessenaar staan, trekkende aan zijne lange, grijze knevels en sik, terwijl een zware karwants voortdurend door zijne vingers ging en menigwerf onrustige

en verontrustende bewegingen maakte. Onveranderd werden de luitenants gewoon overhoord, als de reglementen werden behandeld, of wel zij kraamden hun wijsheid uit op een of ander gebied; van de kapiteins hoorde men nooit iets en de bataljonscommandant gaf gewoonlijk uitsluitend het sein voor beginnen en eindigen, tenzij er een standje moest worden uitgedeeld.

Nu en dan had een vermakelijk intermezzo plaats, als mijn oude, sufferige kapitein, die spoedig daarop wegens geheele ongeschiktheid werd gepensionneerd, onder een of andere voordracht, die hem geenerlei belang inboezemde, kalm was ingeslapen; de majoor zag het eerst eenigen tijd aan, doch als de zoete sluimering goed had gepakt, daalde de zware knop van de karwats plotseling met vervaarlijk geweld op den lessenaar neêr; hevig verschrikt sprong de goedhartige slaper op en keek verlegen rond... tableau!

Maar ook meer opwekkende tooneelen, althans in figuurlijken zin, komen voor mijn geest terug.

Nog zie ik onzen toenmaligen inspecteur, den meer dan zeventigjarigen, krassen Generaal der Infanterie DULCKER voor mij, zooals ik hem zag gedurende zijn bezoek te Arnhem in 1861.

Kranig te voet en te paard, boezemde hij ons allen onbepaalden eerbied in.

Door den inspecteur werd ook een bijeenkomst der officieren belegd, voor die gelegenheid in een meer geschikt lokaal. De opdracht aan den majoor luidde behandeling van de bataljonsschool. Ik veronderstel, dat onze ijzervreter het zwak van den generaal kende, ten minste al heel spoedig waren wij aan de carré's genaderd en daarover kon onze brave generaal een woord meespreken, zoo belangrijk door eigen ondervinding, als ik nog nimmer van eenig ander heb gehoord. De generaal had o.m. den veldtocht naar Rusland onder NAPOLEON medege maakt en behoorde tot de troepen, die onder bevel van den Maarschalk NEY den beroemden terugtocht hebben verricht, waarbij voortdurend carré moest geformeerd worden om zich te verdedigen tegen de onstuimige aanvallen der ontzettende massa geregelde en ongeregelde ruitery der Russen. Hij was toen luitenant bij de voltigeurs, die voortdurend met den veiligheidsdienst waren belast, en, bij het samentrekken der troepen in carré's, zich daarin moesten bergen dan wel zich voor de hoeken neêrwerpen. De opstelling dezer carré's werd op het bord aangegeven en nog zie ik den generaal in vervoering zijn sabel trekken en daarmee op het bord aanwijzen, nog hoor ik hem verhalen van een carré, waarin MURAT en Prins EUGENIUS hadden plaats genomen en waarin ook hij zich bevond. Het uiterste was van de soldaten gevergd; in zeer korten tijd was de marsch herhaaldelijk onderbroken en hadden zij zich telkens, tegen de meest verwoede aanvallen der Russische cavalerie, in carré moeten scharen; zij konden zich haast niet meer staande houden; een verbreken der massa met al zijne verschrikkelijke gevolgen scheen nabij. Daar komt op eens uit den mond van den Prins

het bevel aan het achterste gelid de geweren dwars te nemen, met beide handen krachtig tegen de ransels der voorstaande manschappen te drukken en, in gebogen houding, tot schoor der andere gelederen te dienen. Deze uiterste krachtsinspanning trof doel; de aanval werd andermaal afgeslagen en de dappere troepen kregen gelegenheid eenigszins op adem te komen.

Welk een genot, dergelijke leerrijke zaken uit den mond van een beproefden krijger, en dan nog wel op die wijze, te mogen hooren!

Dat het verhaalde diepen indruk heeft gemaakt, mag bewezen worden geacht door de klaarheid, waarmede alles mij thans nog voor oogen staat.

Tegenwoordig bevinden zich in het Nederlandsche leger tal van officieren met oorlogs ondervinding; het moge dan niet zijn van den grooten oorlog, toch kunnen zij wijzen op velerlei zaken, die eerst te velde tot hun recht komen.

Van deze gunstige omstandigheid moet met oordeel partij worden getrokken.

Met groot genoegen herinner ik mij de besprekingen in dien geest met mijne officieren te Grave en later elders gehouden; ik weet heel goed, dat het er soms op werd aangelegd mij aan het praten te krijgen, doch ik wist toen reeds, dat men met aandacht naar mij zou luisteren en mijne wenken en raadgevingen in goede aarde zouden vallen; ik heb thans de voldoening dat zij welige vruchten hebben gedragen.

Dergelijke bijeenkomsten doen meer goed, dan het aanhooren eener somtijds zeer ingewikkelde compilatie over geleerde onderwerpen, die gemeenlijk slechts binnen het bereik van enkele toehoorders ligt en weinig blijvende waarde bezit.

Practische zin moet voorzitten in alle bijeenkomsten der officieren.

(Wordt vervolgd.)

Meer eenheid tusschen de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische Leger!

Repliek.

Groot was onze belangstelling, toen wij van den Hoofdredacteur van „De Militaire Spectator” het uit het Ind. Mil. Tijdschrift overgedrukte artikel van den Heer E. VAN THIEL ontvingen, waarin deze ons, in de aflevering van Juni 1899 van eerstgenoemd tijdschrift verschenen, opstel besprak.

Nog grooter was ons genoegen, toen wij van den inhoud kennis namen en wij bemerkten, dat de schrijver, hoewel het met ons op vele punten, zelfs in hoofdzaken, niet eens, ons artikel toch behandelde op zulk eene kalme, waardige en loyale wijze.

Gaarne maken wij dan ook van de gelegenheid gebruik om enkele punten uit ons artikel nog eens nader te releveeren en, kan het zijn, de zaak in kwestie nog te verduidelijken.

In ons opstel toch bespraken wij als hoofdonderwerp de o.i. slecht geregelde verhouding van de officieren van het Ned.-Ind. Leger ten opzichte van het Ned. Leger, vooral bij eene mobilisatie, waarbij wij de wenschelijkheid betoogden, dat wettelijk werd voorgeschreven, dat in dit geval de Indische officieren verplicht moesten zijn in dit gemobiliseerde Ned. Leger in te treden.

In deze is de Heer VAN THIEL het met ons geheel eens en wenscht hij ook een toestand te zien verdwijnen, die „den Ind. officieren zulk een zonderling recht waarborgt”.

Minder goed kan hij zich echter vereenigen met onze beschouwingen, welke ten doel hadden aan te toonen, dat het verschil in ancienniteit tusschen de officieren van beide legers eenigszins een beletsel is opdat de Ind. officieren direct eene plaats in het Ned. Leger zouden kunnen innemen. Hij toch is van oordeel, „dat in tijden van oorlog, waar het „behoud en de verdediging van den vaderlandschen bodem de alles „overheerschende gedachte moet en zal zijn, dat dan het opgeworpen „vraagstuk geheel op den achtergrond zal worden gedrongen, een ieder „naar zijn beste vermogen zal bijdragen tot instandhouding onzer onaf- „hankelijkheid en dat het dienen onder de bevelen van jongere kame- „raden de kracht der verdediging niet zal schaden”.

Hier in dezen schoonen volzin verraadt echter de Heer VAN THIEL, naar onze meening, een groot optimisme. Wij gelooven toch, het al of niet wenschelijke van bovenaangehaalde gedachte daargelaten, dat het verschil in ancienniteit te allen tijde, in alle oorlogen en zelfs in de oogeblikken van den strijd, natuurlijk als die ancienniteit niet onomstootelijk vaststond, steeds aanleiding gaf en zal geven tot groote moeilijkheden.

Wij herinneren slechts aan den laatsten strijd van het keizerlijk Fransche Leger in 1870 bij *Sédan*, toen door die ancienniteitskwestie wel moeilijkheden ontstonden, die zonder twijfel van den grootsten invloed waren op den afloop van dien voor Frankrijk zoo noodlottigen veldslag. Wij herinneren ook aan het gezegde van den Heer THOMSON, aangehaald op blz. 417 van ons opstel, waarbij die in vele opzichten boven onzen lof verheven officier, zij het dan ook met zekere reserve, tot eene andere conclusie komt dan de Heer VAN THIEL in zijne beschouwing. Wij meenen, dat ook deze wel wat veel rekent op de onbaatzuchtigheid van gewone menschen. Men zal, wil de beschouwing van den Heer VAN THIEL algemeen ingang vinden, goed doen de zaak dan ook, zooals hij het ook wenscht, vooraf te regelen, opdat de officieren van het Ned. Leger doordrongen zijn van het geldend beginsel, dat zij in oorlogstijd chefs zullen kunnen krijgen, die, niet omdat zij bijzonder uitmunten, maar alleen omdat zij de ancienniteit van een ander leger volgden, hunne meerderen zullen zijn, wier bevelen zij op te volgen hebben.

Maar zelfs dan nog zouden wij het eene onbillijkheid achten, dat eene dergelijke bepaling in het leven geroepen werd. Met die ancienniteit, die teere snaar, die zulk een groot deel van het militaire leven beheerscht, kan en mag niet omgesprongen worden op eene geheel willekeurige wijze zonder dat men groote onbillijkheden in het leven roept, die zeker tot verwickelingen aanleiding zullen geven.

Wij gaan hierbij uit van het beginsel, dat de officierskorpsen van het Ned. en van het Ned.-Ind. Leger beide geheel gelijksoortige, even hoog ontwikkelde officierskorpsen zijn.

Aan een officier van het eene leger geven wij dus gelijke waarde als aan een officier van het andere leger. Nu is er echter bij beide korpsen verschil in ancienniteit; van het eene leger wordt een officier spoediger bevorderd tot hooger rang dan bij het andere, in casu is dit in den regel het geval met officieren van het Ind. Leger. Ten opzichte van zijn eigen leger is die bevorderde officier dus zonder twijfel de meerdere van den niet-bevorderde, maar is er wel eenige grond om aan te nemen, dat hij het ook ten opzichte van officieren van het andere leger is, een leger, dat onder andere omstandigheden bestaat en dat eene andere taak heeft dan het zijne? Is het niet onbillijk, dat een officier van het Ned. Leger, die in alle opzichten een goed officier is, waarvan men soms voor de toekomst de hoogste verwachting kan koesteren en die tevens in alles, ook in de landsverdediging, in plaatselijke terreinkennis, in opleiding, oefening en omgang met de Ned.

militie, zijne sporen verwierf, bij zijn eigen leger de mindere zou zijn van een even intelligenten kameraad van hetzelfde wapen van gelijke of jonger promotie van het Ned.-Ind. Leger, die daarbij vlugger hooger rang verwierf, nu hier alleen sprake is van zaken, waarvan de eerstbedoelde zijne levenstaak maakte, terwijl het van den andere hoogstens eene met liefde en toewijding aanvaarde bijzaak is. Neen, wij voor ons zouden dit eene onbillijkheid achten, zelfs éene stuitende, en niet alleen eene „onaangename zaak”, zooals de Heer VAN THIEL denkt.

Toen wij dan ook in ons opstel deze kwestie bespraken, meenden wij eene oplossing gevonden te hebben door de wenschelijkheid te betoogen van het doen volgen van ééne ranglijst voor elk wapen door de officieren van beide legers en wel op zoodanige wijze, dat alle officieren van den aanvang af beschouwd werden als te behooren tot het Ned. Leger, maar toch zoo, dat die ranglijst op de Ind. officieren alleen toepasselijk was, als zij zich in Nederland ophielden. Komt dus een Ind. officier met verlof in Nederland of wordt hij aldaar gedetacheerd, dan geldt te zijnen aanzien, voor wat zijne verhouding tot het Ned. Leger betreft, die oorspronkelijke ranglijst, waarin tijdgenooten bij tijdgenooten voorkomen.

Daarentegen wilden wij geenszins, dat de Ind. officieren onderling eene andere rangschikking zouden bekomen; daartoe meenden wij een correctief gevonden te hebben door hen de onderscheidingsteekenen van hunnen Ind. rang te laten behouden. Hiervoor zou dan eene wijziging in de distinctieven noodzakelijk zijn.

Zelfs bij eene nadere beschouwing van deze kwestie onderschrijven wij nog geheel ons oorspronkelijk denkbeeld in deze en vinden wij nog, dat de zaak volgens ons voorstel tot eene goede oplossing kan gebracht worden.

Wij meenen zelfs, dat op de bovengemelde wijze, die natuurlijk in ons eerste opstel eenigszins uitvoeriger besproken werd, ook geen sprake kan zijn van kwetsing van het eergevoel der Ind. officieren. Hierin echter ook is de Heer VAN THIEL het met ons niet eens; hij beschouwt ons voorstel zoo, alsof hierdoor die officieren tijdelijk van hunnen rang zouden moeten afstand doen. Dat is niet onze meening. Hun rang ten opzichte van hun eigen leger willen wij hun geheel doen behouden, maar ten opzichte van het Ned. Leger, waartoe zij niet behooren, moet men hun een rang *geven* en nu vinden wij het volkomen correct hun dien rang te geven, dien zij gehad zouden hebben, als zij oorspronkelijk Ned. officier waren geworden.

De Heer VAN THIEL vindt het stuitend voor officieren, die in Indië eene tactische eenheid gecommandeerd hebben, in het Nederlandsche Leger weder een onderdeel van zulk eene eenheid te moeten aanvoeren.

Hiertegenover moeten wij verklaren, dat in ons opstel de detachering steeds als vrijwillig beschouwd werd en dat alleen bij mobilisatie verplichting ontstond om bij het Ned. Leger in te treden. In het eerste geval is het dus met goedvinden van den persoon in kwestie, die zijne

redenen zal hebben, waarom hij in Nederland wil gedetacheerd worden. In het tweede geval zijn wij geneigd de volgende, reeds aangehaalde, beschouwing van den Heer VAN THIEL zelf over te nemen.

Ook wij zijn van oordeel, dat in tijden van oorlog, waar het behoud en de verdediging van den vaderlandschen bodem de alles overheerschende gedachte moet en zal zijn, dat dan dit plaatsnemen in het Ned. Leger, overeenkomstig ons voorstel, geene moeilijkheden zal opleveren en dat ieder naar zijn beste vermogen zal bijdragen tot instandhouding van onze onafhankelijkheid en dat het hebben van een lager commando dan dat, hetwelk men in het Ind. Leger gehad heeft, de kracht der verdediging niet zal schaden, maar eerder er aan ten goede zal komen.

Ook vreest de Heer VAN THIEL, dat onze voorstellen, die zooals hij zegt tot rangsverlaging zouden leiden, hetgeen, zooals uit het bovenstaande blijkt, geheel verkeerd begrepen is, onmiddellijk hun invloed zullen doen gevoelen, vooral bij de onderwijsinrichtingen. Hij wil dit aantoonen door het voorbeeld te noemen van een Ind. Kapitein van den Generalen Staf, die als leeraar gedetacheerd bij de Hoogere Krijgsschool, daar Luitenant zou worden. In deze herhalen wij, dat de Ind. Kapitein ten opzichte van zijne Ind. leerlingen steeds Kapitein blijft en als zoodanig door hen erkend wordt. Evenwel behoeft zulks niet het geval te zijn ten opzichte van de Ned. officieren. Wij voor ons kunnen niet inzien, dat het verkeerd zou zijn als ten opzichte van hen zijne oorspronkelijke ancienniteit gold. Hierdoor zouden o. i. onmogelijk toestanden, die nu tegenwoordig bij den niet-geregelden toestand ontstaan, vermeden kunnen worden. Nog niet lang geleden b. v. werd bij tijdelijke afwezigheid van den Directeur der Hoogere Krijgsschool het bestuur van die inrichting waargenomen door een pas bevorderden Ind. Majoor, leeraar aan bedoelde inrichting, die in zijn rang nog geen dag commando gevoerd had, terwijl onder zijne medeleeraren Kapiteins van den Generalen Staf waren, acht jaar ouder in ancienniteit dan hij en zeker behoorende tot de élite van de Ned. officieren, wier kans om eenmaal zelf dat bestuur in werkelijkheid te aanvaarden zeker grooter is dan die van den eerstbedoelden hoofdofficier. Zou het in deze uit een militair en krijgstuchtelijk oogpunt niet beter zijn geweest, zoo die Ind. Majoor den rang van zijne tijdgenooten hier te lande had gehad en dus Kapitein ware geweest, daarenboven versierd met zijne Ind. distinctieven. Wij herhalen hier nogmaals, dat volgens ons voorstel de Ind. officieren in hunne verhouding tot hun eigen leger, dus voor wat betreft rang, ancienniteit, traktement, enz., geheel op dezelfde wijze als thans gebruikelijk is, zouden behandeld worden. Alleen eene stuitende verhouding ten opzichte van de officieren van het Ned. Leger wilden wij vermijden, hetgeen verkregen kon worden door eene kleine opoffering van het ijdelheidsgevoel bij de Ind. officieren, die in patria terugkeeren, waardoor nu de mogelijkheid ontstaat dat men gesaluëerd wordt door kameraden, die men soms op de schoolbanken als ouderen, soms reeds

als officieren, toen men zelf dien rang nog niet bekleedde, soms zelfs als leeraren, toen men van hen les kreeg, in zijn militair leven ontmoet heeft.

Hierna gaan wij over tot het tweede hoofdpunt, waarin de Heer van THIEL ons bestreed. Wij wilden ook ééne ranglijst in Indië voor de officieren van beide legers. In deze kwestie geven wij toe thans veel te gevoelen voor zijne argumenten en erkennen wij door zijn betoog grootendeels bekeerd te zijn en niet genoeg rekening te hebben gehouden met de bijzondere omstandigheden van het Ned.-Ind. Leger. Dit geldt minder het hebben van een hooger commando, dat vele Ned. officieren in Indië zouden bekleeden, maar waarvoor zij toch ook geschikt moeten zijn geoordeeld, dan wel de omstandigheden in het algemeen en in het bijzonder ook de taal der manschappen, die aan die officieren veelal vreemd zal zijn, terwijl wij nu hier ook op den voorgrond stellen, dat ook deze detachering geheel vrijwillig is.

Wij kwamen tot ons oorspronkelijk voorstel in deze, doordat wij de wederzijdsche detachering gemakkelijker wenschten te maken, hetgeen nu onmogelijk is, daar de ancienniteitskwestie hier zulke groote moeilijkheden oplevert.

In strijd met ons is de Heer van THIEL ook een tegenstander van detachering in hooger rangen dan die van Eerste-Luitenant en wij geven gaarne toe, dat, als dit eene algemeene opinie is, hierdoor ook alle moeilijkheden worden uit den weg geruimd.

Ook ons voorstel, om Ind. officieren in de gelegenheid te stellen voor korten tijd in te treden in het Ned. Leger, wordt door hem afgekeurd. Wij wenschen hier te verklaren, dat het geenszins in onze bedoeling gelegen heeft aan eene bepaalde detachering te denken bij een éénjarig verlof in Europa, wel daarentegen bij een tweejarig verlof, dat soms nog noodzakelijk verlengd moet worden. Wij meenden toch, dat vele Ind. officieren, met verlof in Europa komende, spoedig, soms reeds na de zeereis, van hunne ziekte herstelden en dat dan voor velen, alleen om geheel op hun verhaal te komen, een niet te kort verblijf in koele streken gewenscht was. Nu is zeker dat verblijf in het moederland hoogst noodig en nuttig voor geheel herstel, maar toch zullen er zeker ook zijn, voor wie het verlof, die rust na de inspanning, vooral als zij wat langer duurt, verveling oplevert. Eene gepaste bezigheid, die hen in hun vak, zij het ook onder andere omstandigheden, eenig werk verschafft, zal dus naar onze meening iets zijn, dat velen wenschen, vooral als daardoor tevens dat geheel herstel van Ind. kwalen kan verkregen worden en als er eenige toelage aan verbonden is. Zoo meenden wij dan ook, dat bij de Koloniale Reserve wel eens officieren van het Ind. Leger geplaatst werden, die, alleen omdat een langer verblijf in Europa noodzakelijk was, deze plaatsing wenschten; zelfs meenden wij, dat de stof onder de Ind. officieren in deze vrij groot was. Dat nu het verschil tusschen eene plaatsing bij die reserve en eene detachering

bij het Ned. Leger zeer groot zou zijn, zien wij niet in; de eigenlijke rust, die een verlof medebrengt, is in beide gevallen verbroken en de vermoenissen zullen ook in beide gevallen niet veel verschil opleveren.

Hieruit blijkt, dat het onze meening is, dat zonder veel moeite een tamelijk groot aantal Ind. officieren met verlof kan gevonden worden, die zelf eene korte detachceering zullen wenschen, indien daartoe mogelijkheid bestaat. Hieraan dan wilden wij tegemoet komen door een evenredig aantal Ned. officieren in de gelegenheid te stellen bij het Ind. Leger gedetacheerd te worden. Voor Luitenants zou nu die detachceering geen enkel bezwaar opleveren, wel misschien voor Kapiteins, daar men in het Ned. Leger dezen zal moeten zoeken onder de jongeren van dien rang. Om nu het mogelijk onvoldoende aanbod van Ned. Kapiteins in deze te completeeren, zou het o. i. geen bezwaar hebben, indien men die plaatsen gaf aan oudere Eerste-Luitenants, die dan bij het Ind. Leger een Kapiteinsplaats zouden bekleeden, natuurlijk indien zij dien rang in Indië ook door tijdgenooten bekleed zien en als zij voor dien rang in alle opzichten geschikt zijn beoordeeld. ¹⁾

Om dan verder tegemoet te komen aan het bezwaar van de taal, zouden wij willen, dat bekendheid met het Maleisch, zooals dat in dienst gesproken wordt, als een vereischte voor de detachceering werd gesteld. Bij het groot aantal Ind. verlofgangers en gepensionneerden zal het aanleeren van die taal in dien eenvoudigen vorm toch wel in Nederland te leeren zijn.

Hiermede zijn wij aan het einde der ons gestelde taak gekomen. Wij verheugen ons er over, dat de Heer VAN THIEL kan medegaan met onzen wensch, voor wat betreft het scheppen eener betere verhouding tusschen de beide officierskorpsen door den voor pensioen benodigden tijd in Nederland te verkorten en wij spreken ten slotte de hoop uit, dat weldra ook tegemoet worde gekomen aan zijn verlangen naar een *wet* op de bevordering, het ontslag, enz., voor de officieren van het Ned.-Ind. Leger.

J. G. K.

¹⁾ Deze wijze van detachceering is thans reeds mogelijk bij toepassing van art. 26 van het Kon. Besluit van 24 November 1859, N°. 69 (Ind. Staatsblad 1860, N°. 26).

BOEK AANKONDIGINGEN.

Le Pigeon Voyageur dans le service d'exploration, par le général PAUL DE BENOIST, Commandant la 20e Brigade de Cavalerie. *Paris*, Librairie militaire R. CHAPELOT & Co., 1900.

Op het gebruik van de postduif voor den verkennings-, ophelderings- en kondschapdienst bij het leger te velde wordt in het bovenvermelde werkje meer in het bijzonder de aandacht gevestigd. In de verschillende legers werden min of meer uitgebreide proeven in dit opzicht genomen, waaromtrent in de militaire tijdschriften tal van mededeelingen voorkomen, welke echter alle wegens hunne beknoptheid en oppervlakkigheid weinig gelegenheid geven deze uit een militair oogpunt zoo belangrijke aangelegenheid in haar geheel te overzien.

De Generaal P. DE BENOIST behandelt het onderwerp uitvoerig en in haar geheel. Hoe goed aan- en uitgevoerde officierspatrouilles, in de eerste dagen na de oorlogsverklaring in het vijandelijk land gezonden, der opperste legeraanvoering onschatbare diensten kunnen bewijzen, wordt duidelijk uiteengezet en met voorbeelden aangetoond, terwijl er daarbij op gewezen wordt, dat de postduif juist voor die patrouilles veelal het eenige tot nog toe beschikbare correspondentiemiddel zal zijn.

Om voor het, door den schrijver beoogde, doel te kunnen worden gebruikt, moet de postduif eene africhting ondergaan, welke in menig opzicht afwijkt van de tot dusver over het algemeen voor militaire doeleinden gevolgde methode, en moeten verder tal van bezwaren van allerlei aard worden overwonnen. Werd vroeger de duif met enig vervoermiddel overgebracht naar de plaats, vanwaar men e. q. berichten wenschte te ontvangen, en vloog zij steeds naar een *vast* hok terug, thans moet de duif door eene patrouille, mitsdien door een ruiter te paard, worden medegenomen, en moet zij, door eene patrouille losgelaten, terugvliegen niet naar een *vast*, maar naar een *bewegelijk* station, naar een station nl., dat zich verplaatst met het stafkwartier, waaraan een duivenstation is toegevoegd.

Een en ander wordt in het werkje uitvoerig besproken en daarbij vermeld in hoeverre men er in het Fransche leger reeds in geslaagd is de bovenbedoelde bezwaren te overwinnen, en verder de weg gewezen, welke naar schrijvers meening moet worden ingeslagen om te komen tot eene bevredigende oplossing van de nog niet overwonnen moeilijkheden, met name die, verbonden aan het vraagstuk om de duif te leeren om terug te vliegen niet naar een vast tehuis, waarop zij zoozeer gesteld is, maar naar een bewegelijke woning, m. a. w. om een bij uitstek op het huislijk leven gesteld dier te wennen aan een noma-

denleven. De schrijver vertrouwt vast, dat dit mogelijk is. De vraag is gerezen of de generaal in zijne beschouwingen niet wat al te optimistisch is.

Het werkje, dat bovendien menigen goeden wenk bevat omtrent het gebruik, de africhting en de verpleging van de postduif in het algemeen, en verder aangeeft de wijze, waarop in Frankrijk van staatswege het gebruik van postduiven in het bezit van particulieren in oorlogstijd is voorbereid en geregeld, leest aangenaam en verdient zeker de volle aandacht van alle militairen, tot wier taak het behoort er voor te zorgen, dat verkennings-, ophelderings- en kondschapsdienst het meest mogelijke nut kan opleveren. O.

Ter aankondiging ontvangen:

La pacification de Madagascar (Opérations d'Octobre 1896 à Mars 1899). Ouvrage rédigé d'après les Archives de l'Etat-Major du Corps d'Occupation, par F. HELLAT, capitaine du génie. *Paris*, 1900. Librairie Militaire R. CHAPELOT ET CIE.

L'armée à travers les ages. Chefs d'armées. Conférences, faites en 1899 à l'école spéciale militaire de Saint Cyr, par M. M. SOREL, de l'Académie française et de l'Académie des sciences morales et politiques, GUIRAUD, de l'Université de Paris; COVILLE, de l'Université de Lyon; GEBHART, de l'Académie des sciences morales et politiques; LEHUGEUR, Professeur d'histoire au Lycée Henri IV; CHUQUET, Professeur au Collège de France; RAMBAUD, de l'Académie des sciences morales et politiques; et VANDAL, de l'Académie française. *Paris*, 1900. Librairie Militaire R. CHAPELOT ET CIE.

Een weerbaar volk. Door C. M. J. MULLER MASSIS. Met een inleidend woord van A. L. W. SEYFFARDT, Oud-Minister van Oorlog. *Schiedam*, 1900. H. A. M. ROELANTS.

Tactique allemande d'après l'expérience des grandes manoeuvres 1896—1898. *Paris*, 1900. Librairie Militaire R. CHAPELOT ET CIE.

Voyage d'études des officiers dans l'armée allemande. *Paris*, 1900. Librairie R. CHAPELOT ET CIE.

Kriegsgeschichtliche Einzelschriften. Herausgegeben vom Groszen Generalstabe, Abtheilung für Kriegsgeschichte II. Heft 28/30: Die taktische Schulung der Preuszischen Armee durch König Friedrich den Groszen während der Friedenszeit 1745 bis 1756. Mit 66 Textskizzen, 1 Uebersichtsskizze und 44 Planskizzen. *Berlin*, 1900. E. S. MITTLER & SOHN, Königl. Hofbuchhandlung, Berlin SW 12, Kochstrasse 68-71. Prijs: 5,50 M.